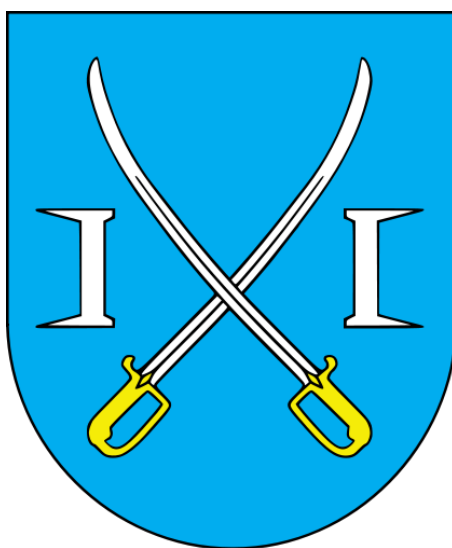

PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY TŁUCHOWO

GMINA TŁUCHOWO
POWIAT LIPNOWSKI
WOJEWÓDZTWO KUJAWSKO-POMORSKIE

ZAMAWIAJĄCY	GMINA TŁUCHOWO
WYKONAWCA OPRACOWANIA	WESTMOR CONSULTING

Tłuchowo 2016

Spis treści

1. Wstęp	4
2. Metodyka opracowania Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo	6
3. Opis powiązań Programu Rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi	8
4. Uproszczona diagnoza stanu obecnego Gminy Tłuchowo	12
5. Zasięg przestrzenny obszaru zdegradowanego	18
6. Zasięg przestrzenny obszaru rewitalizowanego	25
6.1. Metodyka wyboru obszaru rewitalizowanego	25
6.2. Obszar rewitalizacji gminy	26
6.3. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji	30
7. Wizja obszaru rewitalizacji po rewitalizacji	40
8. Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych	42
9. Projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne	44
10. Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym Programem Rewitalizacji	52
11. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców oraz innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji	59
12. Szacunkowe ramy finansowe w odniesieniu do głównych i uzupełniających projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych	67
13. System realizacji (wdrażania) <i>Programu Rewitalizacji</i>	72
14. System monitoringu i oceny skuteczności działań oraz system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu Programu	80
15. Spis tabel	83
16. Spis rysunków	83
17. Spis wykresów	83

Wykaz skrótów

LPR – Lokalny Program Rewitalizacji

EFS – Europejski Fundusz Społeczny

EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

FS – Fundusz Spójności

JST - Jednostka Samorządu Terytorialnego

UE – Unia Europejska

MŚP – Małe i średnie przedsiębiorstwa

RPO – Regionalny Program Operacyjny

RPO WK-P – Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego

SZOOP – Szczegółowy opis osi priorytetowych

TIK – Technologie informacyjno-komunikacyjne

UP – Umowa Partnerstwa

ZIT – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

1. Wstęp

Problemy społeczno-gospodarcze występujące w ostatnich latach na terenie Polski są następstwem dokonujących się zmian politycznych i gospodarczych. Sytuacja ta stawia przed władzami samorządowymi nowe wyzwania, które mają prowadzić do łagodzenia skutków tych niekorzystnych zjawisk. W efekcie, dużego znaczenia zaczęło nabierać planowanie, opracowywanie i realizowanie kompleksowych i wieloletnich *Programów Rewitalizacyjnych*, mających na celu rozwiązywanie zidentyfikowanych problemów występujących szczególnie na zdegradowanych obszarach.

Zgodnie z definicją rewitalizacji umieszczoną w art. 2 ustawy o rewitalizacji (Dz.U 2015 poz. 1777 z późn. zm.): „*Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji*”.

Program Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo został opracowany zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 poz. 446). Jest spójnym, strategicznym dokumentem, zawierającym wieloletni program działań prowadzących do wyprowadzenia obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysowego i stworzenia odpowiednich warunków do ich rozwoju.

Celami i oczekiwanymi efektami rewitalizacji są:

- wzrost aktywności społecznej;
- zmniejszenie poziomu ubóstwa i wykluczenia społecznego;
- ożywienie gospodarcze i wzrost potencjału gospodarczego.

Rewitalizacja to nie tylko odbudowa, renowacja czy też przywracanie stanu pierwotnego lub minimum stanu używalności określonego obiektu lub terenu, lecz przede wszystkim dążenie do przywrócenia ożywienia społeczno-gospodarczego danego regionu. Rewitalizacja jest procesem kompleksowym oraz długotrwałym, w związku z czym dotyczy wybranych obszarów zamieszkałych przez grupę społeczną dotkniętą określonymi problemami. Wyznaczone w jej ramach działania, muszą być konsekwentnie realizowane przez władze Gminy. Tylko takie podejście wpłynie na osiągnięcie wyznaczonych celów i pobudzi rozwój społeczno-gospodarczy danej jednostki samorządu terytorialnego.

Ponadto, rewitalizacja ma umożliwić na obszarach zdegradowanych tworzenie warunków lokalnych i infrastrukturalnych do rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości, działalności

kulturalnej i edukacyjnej, w tym także podniesienie kwalifikacji mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym, ze szczególnym uwzględnieniem działań obejmujących:

- poprawę estetyki przestrzeni publicznej;
- porządkowanie „starej tkanki” urbanistycznej poprzez odpowiednie zabudowywanie pustych przestrzeni w harmonii z otoczeniem;
- rewaloryzację obiektów infrastruktury społecznej oraz budynków o wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym;
- zachęcanie do rozwijania nowych form aktywności gospodarczej generujących miejsca pracy poprzez budowę i przebudowę infrastruktury (dróg, budynków, parkingów) aby dostosować się do działalności i potrzeb nowych przedsiębiorstw, przy równoczesnej trosce o ochronę stanu środowiska naturalnego warunkującego zrównoważony rozwój gospodarczo-społeczny;
- współpracę różnych środowisk i instytucji na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, poprawy bezpieczeństwa i zapobiegania przestępczości;
- aktywizację organizacji kulturalnych, edukacyjnych, turystycznych dla rozwoju czy usprawnienia ich działalności poprzez remont lub przebudowę obiektów pełniących funkcje zaplecza turystycznego lub kulturalnego.

Program Rewitalizacji (PR) to inicjowany, opracowany i uchwalony przez radę gminy, na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2016 r. poz. 446), wieloletni program działań w sferze społecznej, ekonomicznej, przestrzennej, infrastrukturalnej, środowiskowej, kulturalnej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysu oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji.

Program Rewitalizacji powinien charakteryzować się następującymi cechami:

- **KOMPLEKSOWOŚĆ**
 - działania całościowe i wielowymiarowe, uwzględniające aspekty: społeczne, ekonomiczne, przestrzenne, techniczne, środowiskowe i kulturowe;
 - włączenie środków z EFRR, EFS, FS, innych publicznych oraz prywatnych.
- **KONCENTRACJA**
 - koncentracja na obszarach najbardziej zdegradowanych, tj. obszarach gminy gdzie skala problemów i zjawisk kryzysowych jest największa.
- **KOMPLEMENTARNOŚĆ**
 - wzajemne oddziaływanie między projektami rewitalizacyjnymi;
 - powiązania działań rewitalizacyjnych ze strategicznymi decyzjami gminy;

- efektywny system zarządzania projektami rewitalizacyjnymi (współdziałanie instytucji, spójność procedur itp.).
- **PARTYCYPACJA**
- nierozzerwalnie wpisane w proces rewitalizacji uczestnictwo we współdecydowaniu;
 - musi mieć realny charakter;
 - stanowi fundament działań na każdym etapie procesu rewitalizacji: diagnozowania, programowania, wdrażania, monitorowania i oceniania.

Program Rewitalizacji podlega strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko (opiniowaniu przez Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska i wyłożeniu do konsultacji społecznych na 21 dni, w przypadku stwierdzenia konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko), a następnie przyjmowany jest uchwałą Rady Gminy.

Program Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo jest dokumentem planistycznym, określającym cele i programy działań, przy założeniu, że znamionuje się on „żywym” charakterem oraz możliwością aktualizacji. Stanowi on podstawę do ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020.

2. Metodyka opracowania Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo

Program Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo został opracowany zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym. Ponadto, *Program* spełnia wymogi *Wytycznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020* oraz jest zgodny z *Zasadami programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020*.

Prace związane z opracowaniem *Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo*, realizowane były przy aktywnym udziale społeczeństwa, które na etapie tworzenia dokumentu miało możliwość wniesienia swoich pomysłów, opinii, stanowisk, sprzeciwu, aprobaty. Konsultacje społeczne były skierowane do szerokiego grona odbiorców. Zaangażowanie mieszkańców, organizacji pozarządowych i partnerów społecznych spoza JST przebiegało na etapie uzgadniania zapisów dokumentu strategicznego m.in. w zakresie identyfikacji przedsięwzięć rozwojowych (wywiady z mieszkańcami, spotkania konsultacyjne). Ponadto, dokument został opracowany we współpracy z pracownikami Urzędu Gminy Tłuchowo.

Opracowanie *Programu Rewitalizacji* obejmowało następujące etapy:

1. Diagnoza stanu obecnego Gminy Tłuchowo – analiza i ocena potrzeb Gminy na podstawie obecnie panującej sytuacji społeczno-gospodarczej;
2. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego - wskazanie obszaru Gminy znajdującego się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk;
3. Wyznaczenie obszaru rewitalizowanego - wskazanie obszaru zdegradowanego, na którym podjęte zostaną działania wspierające, rewitalizacyjne;
4. Wyznaczenie wizji obszaru rewitalizowanego - określenie wizerunku Gminy Tłuchowo w perspektywie na kilkanaście następnych lat;
5. Sformułowanie celów i kierunków działań rewitalizacyjnych - określenie priorytetowych działalności i kierunków rozwoju Gminy w celu wyprowadzenia obszaru zdegradowanego ze stanu kryzysowego;
6. Opracowanie harmonogramu realizacji *Programu Rewitalizacji* i określenie źródeł jego finansowania;
7. Przedstawienie sposobów monitorowania i oceny skuteczności działań rewitalizacyjnych;
8. Przeprowadzenie procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wraz z udziałem społeczeństwa.

Na poszczególnych etapach opracowywania *Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo* zapewniono wszystkim interesariuszom *Programu Rewitalizacji* możliwość partycypacji w jego przygotowaniu. Konsultacje społeczne miały na celu poznanie potrzeb społeczeństwa oraz oczekiwań interesariuszy wobec opracowywanego dokumentu. Dzięki konsultacjom możliwy był właściwy wybór obszaru rewitalizacji, określenie odpowiednich kierunków rozwoju Gminy oraz zaplanowanie adekwatnych działań rewitalizacyjnych.

Zastosowano następujące narzędzia partycypacji społecznej:

- ankietyzacja;
- spotkania z mieszkańcami Gminy;
- spotkania z pracownikami Urzędu Gminy oraz władzami Gminy Tłuchowo.

Program Rewitalizacji jest narzędziem służącym do planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych form aktywności w zakresie rewitalizacji. Jego przyjęcie odbywa się poprzez podjęcie uchwały przez samorząd gminny na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 6 ustawy o samorządzie gminnym. Etapem finalnym, kończącym prace nad dokumentem, będzie uchwalenie *Programu Rewitalizacji* przez Radę Gminy Tłuchowo.

3. Opis powiązań Programu Rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi

STRATEGIA ROZWOJU OBSZARU SPOŁECZNO – GOSPODARCZEGO POWIATU LIPNOWSKIEGO

Podstawowym celem, misją Powiatu Lipnowskiego na lata 2014-2020 ujętym w dokumencie jest:

„Rozwój gospodarczy drogą do rozkwitu nowoczesnego społeczeństwa”

Za najważniejsze zidentyfikowane obszary wymagające interwencji w ramach ORSG zostały uznane następujące obszary:

1. Rozwój gospodarki i rynku pracy;
2. Rozwój infrastruktury;
3. Rozwój kreatywnego społeczeństwa;
4. Zachowanie dziedzictwa naturalnego.

Priorytety inwestycyjne	Kierunki działań
Spójna przestrzeń gospodarcza	• rozwój terenów inwestycyjnych; • tworzenie infrastruktury dla potrzeb gospodarczych (w tym przestrzeni biurowej); • wspieranie inicjatyw gospodarczych i samozatrudnienia na terenie ORSG PL; • rozbudowa branży turystycznej w oparciu o spójną ofertę turystyczną gmin ORSG PL; • rozwój nowoczesnego i ekologicznego sektora rolniczego; • stworzenie oferty inwestycyjno- gospodarczej ORSG PL.
Dostęp do infrastruktury i usług	• poprawa infrastruktury drogowej; • stworzenie infrastruktury pieszo- rowerowej; • rozwój sieci i usług teleinformatycznych; • rozwój kompetencji ITC; • rozwój sieci wodno-kanalizacyjnej; • budowa sieci gazowej; • rozwój nowoczesnych i proekologicznych technologii w budownictwie.
Aktywizacja przeciwko zagrożeniom społecznym	• budowa sprawnego systemu wsparcia jednostki i rodziny w kryzysie; • włączenie społeczne grup zagrożonych; • aktywizacja osób bezrobotnych i zagrożonych ubóstwem; • poprawa usług opieki zdrowotnej, w tym wdrożenie programów profilaktycznych; • rozbudowa systemu opieki nad dziećmi; • ułatwianie sprawnego powrotu na rynek pracy.
Kreatywna jednostka, kreatywne społeczeństwo.	• wszechstronny rozwój bazy dydaktyczno-oświatowej; • stworzenie nowoczesnej oferty edukacyjnej dla wszystkich szczebli kształcenia; • rozwój szkolnictwa zawodowego szansą na rynku pracy;

Priorytety inwestycyjne	Kierunki działań
	• ukształtowanie kompetentnych kadr; • rozbudowa i promocja systemu kształcenia prze całe życie; • spójna i rozwinięta oferta kulturalno-społeczno-sportowa obszaru; • rozwój przestrzeni sprzyjającej ożywieniu kulturalno-rekreacyjnemu i wymianie międzypokoleniowej.
Natura dziedzictwem obszaru	• rozwój edukacji ekologicznej; • promowanie i inwestowanie w niskoemisyjne systemy grzewcze i instalacje oparte na OZE; • budowa spójnego systemu gospodarowania odpadami i recyklingu; • rekultywacja naturalnych zbiorników wodnych, parków i innych terenów cennych przyrodniczo; • proekologiczne zagospodarowanie przestrzeni sąsiadującymi z terenami cennymi przyrodniczo i krajobrazowo.
Bogactwo tradycji i kultury	• rewitalizacja przestrzeni miejsko-wiejskiej; • zachowanie oraz promocja tradycji i zwyczajów obszaru; • rewitalizacja obiektów istotnych historycznie i kulturowo; • działania na rzecz upowszechnienia dóbr kultury (np. digitalizacja).

Program Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo wpisuje się w realizację celów wyznaczonych w Strategii Obszaru Rozwoju Powiatu Lipnowskiego. *Realizacja Programu* wpłynie na rozwój kreatywnego społeczeństwa, na ochronę dziedzictwa naturalnego, rozwój niezbędnej infrastruktury, a także poprawę sytuacji na lokalnym rynku pracy. W związku z tym, realizuje wyznaczoną misję dla powiatu lipnowskiego.

LOKALNA STRATEGIA ROZWOJU STOWARZYSZENIA LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA GMIN DOBRZYŃSKICH REGION POŁUDNIE

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gmin Dobrzyńskich Region Południe obejmuje obszar 10 gmin położonych w południowo-wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego, tj. gminy wiejskie: Czernikowo, Kikół, **Tłuchowo**, Wielgie, Bobrowniki, Chrostkowo, Lipno, gminy miejsko-wiejskie: Skępe, Dobrzyń nad Wisłą oraz Miasto Lipno.

Zdiagnozowane problemy w LSR Lokalnej Grupy Działania Gmin Dobrzyńskich Region Południe, są zgodne z przedstawionymi problemami w Programie Rewitalizacji. W analizach dokumentów wskazano na ten sam problem dużego udziału osób korzystających z pomocy społecznej. Jest to szczególnie istotny fakt ze względu, że na tych terenach jest on dwukrotnie wyższy niż w województwie kujawsko – pomorskim. Ponadto, wskazywany jest również brak integracji społeczności i aktywnych postaw. Analiza SWOT w Strategii wskazuje również na takie problemy oprócz wskazanych powyżej, jak: brak wsparcia dla inicjatyw osób przedsiębiorczych, niski poziom rozwoju przedsiębiorczości na terenach wiejskich, niską

aktywność rozwojową mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, niewystarczającej liczby działań aktywizujących społeczność regionu, bierność społeczna.

Wobec powyższego, w Strategii wyznaczono trzy cele główne:

Cel I: Poprawa atrakcyjności obszaru LGD;

Cel II: Rozwój aktywności gospodarczej na terenie LGD;

Cel III: Wsparcie procesu budowy kapitału społecznego na obszarze LGD.

Zawarte w Programie Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo przedsięwzięcia, wpisują się w cele wyznaczone w Strategii. Wskaźniki, na które oddziałuje projekt dotyczą: Liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w ewidencji działalności gospodarczej na terenie LGD, liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obszarów, liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu, liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek).

Reasumując Program Rewitalizacji jest spójny z Lokalną Strategią Rozwoju Lokalnej Grupy Działania Gmin Dobrzyńskich Region Południe.

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU LIPNOWSKIEGO NA LATA 2006-2016

Dokument został przyjęty uchwałą nr XXXVIII/255/2006 przez Radę Powiatu w Lipnie w dniu 26 października 2006 roku.

Sformułowana misja dla Strategii brzmi: **wykształceni i zdrowi mieszkańcy, modernizująca się produkcja i przetwórstwo, turystyka oraz żywność ekologiczna – drogą do wzrostu poziomu życia i konkurencyjności powiatu.**

Realizacja misji odbywa się dzięki wyznaczonym strategicznym obszarom działania oraz poszczególnym celom operacyjnym:

1. Rozwój zasobów ludzkich
 - budowa społeczeństwa opartego na wiedzy;
 - budowa społeczeństwa obywatelskiego;
 - promocja zatrudnienia osób pozostających bez pracy, osób zagrożonych utratą zatrudnienia oraz integracja społeczno-zawodowa osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym;
 - wzmocnienie pozycji kulturalnej powiatu.
2. Rozwój gospodarczy
 - kreowanie warunków przedsiębiorczości;
 - rozwój infrastruktury technicznej.

3. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich
 - tworzenie warunków do różnicowania działalności gospodarczej;
 - rozwój gospodarstw rolnych i przetwórstwa rolno-spożywczego.
4. Środowisko przyrodnicze i kulturowe
 - zachowanie zasobów środowiska przyrodniczego;
 - kształtowanie i promocja dziedzictwa kulturowego.

Działania określone w *Programie Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo* są komplementarne do działań planowanych w ramach *Strategii*. W związku z tym, przedmiotowy *Program Rewitalizacji*, przyczyni się do realizacji celów określonych w opisywanej *Strategii Rozwoju Powiatu Lipnowskiego*.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY TŁUCHOWO NA LATA 2014-2020

Misją Gminy Tłuchowo ujętą w Strategii Rozwoju Gminy jest:

Efektywne zaspokajanie potrzeb mieszkańców Gminy zapewniające godne warunki bytowe, rozwój społeczeństwa lokalnego oraz poczucie stabilizacji w przyszłości

Wizją Gminy Tłuchowo jest:

GMINA TŁUCHOWO GMINĄ PRZYJAZNĄ MIESZKAŃCOM I RODZINIE, Z ROZWIJAJĄCĄ SIĘ INFRASTRUKTURĄ TECHNICZNĄ, SPOŁECZNĄ I NOWOCZESNYM ROLNICTWEM, NA TERENIE KTÓREJ ISTNIEJĄ KORZYSTNE WARUNKI DO ROZWOJU MSP

Dla realizacji powyższych założeń wyznaczono następujące cele strategiczne i operacyjne:

1. Rozbudowywać i modernizować infrastrukturę społeczną i techniczną wpływającą na jakość życia mieszkańców m.in. poprzez wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii.
 - a. W zakresie infrastruktury społecznej:
 - Dalszy rozwój i unowocześnienie infrastruktury edukacyjnej oraz zapewnienie wysokiego poziomu nauczania;
 - Stworzenie oferty edukacyjnej, rekreacyjnej i opiekuńczej skierowanej do seniorów;
 - Zapewnienie mieszkańcom atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego, w tym dla dzieci w okresie wakacyjnym;
 - Rozwijanie współpracy partnerskiej, zwłaszcza z organizacjami pozarządowymi;

- b. W zakresie infrastruktury technicznej:
 - Kontynuacja rozbudowy infrastruktury drogowej na terenie Gminy;
 - Dalsza rozbudowa infrastruktury technicznej w miarę potrzeb, m.in. sieci gazowej, kanalizacji sanitarnej, oczyszczalni ścieków i przydomowych oczyszczalni ścieków;
 - Rozbudowa ścieżek pieszo-rowerowych i turystycznych na terenie Gminy;
 - Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.
- 2. Tworzyć warunki do rozwoju przedsiębiorczości.
 - Uzbrojenie terenów inwestycyjnych;
 - Wspieranie przedsiębiorców już działających i rozpoczynających prowadzenie działalności na terenie Gminy.
- 3. Rozwijać infrastrukturę turystyczną.
 - Wykorzystanie istniejących walorów kulturowych i przyrodniczych do rozwinięcia oferty turystycznej Gminy;
 - Rozwój bazy turystycznej i około turystycznej m.in. w okolicy rzeczki Skrwy;
 - Wspieranie powstawania i funkcjonowania gospodarstw agroturystycznych;
 - Zapewnienie efektywnego systemu promocji Gminy.

Program Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo przyczyni się do osiągnięcia celów zdefiniowanych w Strategii Rozwoju Gminy Tłuchowo na lata 2014 – 2020. Podobnie jak Strategia, Program Rewitalizacji kładzie duży nacisk na rozwój w sferze społecznej, przestrzennej, środowiskowej i gospodarczej. W związku z tym, przedmiotowy Program zgodny jest ze Strategią Rozwoju Gminy Tłuchowo.

4. Uproszczona diagnoza stanu obecnego Gminy Tłuchowo

Gmina Tłuchowo jest gminą wiejską położoną w województwie kujawsko-pomorskim, w powiecie lipnowskim. Gmina graniczy od północy z gminą Skępe (powiat lipnowski); od wschodu z gminą Mochowo (powiat sierpecki); od południa z gminą Dobrzyń nad Wisłą (powiat lipnowski) i gminą Brudzeń Duży (powiat plocki); od zachodu z gminą Wielgie (powiat lipnowski).

SFERA SPOŁECZNA

Na koniec 2015 r. Gminę Tłuchowo zamieszkiwało 4 664 mieszkańców, co stanowi 6,98% ludności powiatu lipnowskiego i 0,23% ludności województwa kujawsko-pomorskiego. W latach 2010-2015 nastąpił spadek liczby mieszkańców Gminy o 1,27%, natomiast dla powiatu o 1,18%. Struktura mieszkańców Gminy ze względu na płeć wskazuje na niewielką przewagę liczby mężczyzn nad kobietami (w 2015 r. – 50,58% mężczyzn).

Tabela 1. Liczba mieszkańców Gminy Tłuchowo, powiatu lipnowskiego i województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2010-2015

Wyszczególnienie		2010	2011	2012	2013	2014	2015
ogółem	Gmina Tłuchowo	4 724	4 698	4 682	4 689	4 685	4 664
	Powiat Lipnowski	67 619	67 537	67 474	67 231	67 041	66 823
	woj. kujawsko-pomorskie	2 098 711	2 098 370	2 096 404	2 092 564	2 089 992	2 086 210

Źródło: Dane GUS, Bank Danych Lokalnych

Zgodnie z prognozą dla terenów wiejskich powiatu lipnowskiego, liczba ludności Gminy w kolejnych latach będzie systematycznie spadać. Jest to zjawisko niekorzystne wpływające hamująco na rozwój społeczno-gospodarczy tego terenu.

Najliczniejszą grupę stanowią mieszkańcy w wieku produkcyjnym – 63,5% ogólnej liczby mieszkańców Gminy w 2015 roku. W latach 2010-2015 nastąpił spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym, co świadczy o starzeniu się społeczeństwa lokalnego. Zjawisko to ma niekorzystny wpływ na sytuację demograficzną. Sukcesywny wzrost liczebności osób starszych pociągnie za sobą nasilenie się problemów społecznych dotyczących osoby starsze i wzrost wydatków w zakresie opieki społecznej.

Tabela 2. Ludność Gminy Tłuchowo, powiatu lipnowskiego i województwa kujawsko-pomorskiego w podziale na grupy społeczno-ekonomiczne w latach 2010-2015

Wyszczególnienie		2010	2011	2012	2013	2014	2015
Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem dla Gminy							
w wieku przedprodukcyjnym	%	24,3	23,4	23,2	22,6	22,2	21,8
w wieku produkcyjnym	%	60,9	61,9	62,0	62,6	62,3	62,5
w wieku poprodukcyjnym	%	14,8	14,6	14,8	14,8	15,5	15,6
Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem dla powiatu							
w wieku przedprodukcyjnym	%	22,4	22,1	21,5	21,0	20,6	20,1
w wieku produkcyjnym	%	63,1	63,1	63,4	63,4	63,5	63,5
w wieku poprodukcyjnym	%	14,5	14,8	15,1	15,5	15,9	16,5
Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem dla województwa							
w wieku przedprodukcyjnym	%	19,4	19,0	18,8	18,5	18,3	18,2
w wieku produkcyjnym	%	64,7	64,4	64,1	63,7	63,3	62,7
w wieku poprodukcyjnym	%	16,0	16,6	17,1	17,8	18,4	19,1

Źródło: Dane GUS, Bank Danych Lokalnych

W analizowanych latach wskaźnik przyrostu naturalnego na terenie Gminy Tłuchowo przyjmował wartości dodatnie (wyjątek rok 2011), zaś w 2015 roku wyniósł 5 osób. Na terenie powiatu wartość wskaźnika kształtowała się na dodatnim poziomie w latach 2010-2014, jednakże w 2015 roku osiągnęła wartość ujemną. W województwie odnotowano ujemne wartości przyrostu naturalnego tylko w latach 2013 oraz 2015.

Tabela 3. Kształtowanie się przyrostu naturalnego dla Gminy Tłuchowo, powiatu lipnowskiego i województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2010-2015

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Gmina Tłuchowo	3	-1	0	12	12	5
Powiat	100	50	76	3	48	-4
Województwo	2 143	1 308	328	-632	3	-1 333

Źródło: Opracowane na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

Wskaźnik migracji na obszarze Gminy, a także na obszarze powiatu i województwa systematycznie przyjmował wartości ujemne, co świadczy o większej liczbie wymeldowań niż zameldowań na tym terenie.

Tabela 4. Saldo migracji na terenie Gminy Tłuchowo, powiatu lipnowskiego województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2010-2015

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Gmina Tłuchowo	-6	-25	-27	-15	-24	-16
Powiat	-194	-132	-165	-235	-236	-209
Województwo	-1 443	-1 321	-1 528	-1 619	-1 738	-1 749

Źródło: Dane GUS, Bank Danych Lokalnych

Wyniki sprawdzianu szóstoklasistów z języka polskiego i matematyki ze szkół podstawowych z terenu Gminy Tłuchowo w 2016 roku kształtowały się poniżej średniej w województwie. Natomiast wyniki z języka angielskiego przewyższyły średnią wartość dla powiatu i województwa.

Tabela 5. Wyniki egzaminu szóstoklasistów na terenie Gminy Tłuchowo, powiatu lipnowskiego i województwa kujawsko-pomorskiego w 2016 roku

Wyszczególnienie	Liczba zdających	Wynik średni w %	Odchylenie w %	Liczba zdających	Wynik średni w %	Odchylenie w %
	Język polski			Matematyka		
Gmina Tłuchowo	49	65	18	49	49	25
Powiat	672	65	19	672	46	25
Województwo	18 303	69	18	18 303	51	27
	Język angielski			Język niemiecki		
Gmina Tłuchowo	49	69	23	-	-	-
Powiat	672	60	22	-	-	-
Województwo	17 946	68	23	373	56	17

Źródło: <http://www.oke.gda.pl/>

Wyniki egzaminów gimnazjalnych na terenie Gminy Tłuchowo kształtowały się przeważnie poniżej średniej dla powiatu i województwa. Wyjątek stanowią wyniki uzyskane z części humanistycznej egzaminu, w szczególności z historii i wiedzy o społeczeństwie, gdzie średnie rezultaty były wyższe od średnich w powiecie, a niższe od średnich w województwie. Wyniki te wskazują na niedostateczną skuteczność kształcenia na terenie Gminy Tłuchowo.

Jednostką realizującą zadania w zakresie pomocy społecznej na terenie Gminy Tłuchowo jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Do najpowszechniejszych problemów społecznych

w Gminie Tłuchowo zalicza się ubóstwo, bezrobocie oraz niepełnosprawność. W 2015 r. liczba rodzin objętych pomocą GOPS w Tłuchowie z powodu ubóstwa wynosiła 384 (1092 osoby). Ponadto, duża liczba rodzin otrzymuje zasiłki rodzinne na dzieci. W 2015 roku 340 rodzin pobierało zasiłki rodzinne (spadek o 12,14% w stosunku do roku 2011), zaś na 601 dzieci w wieku do lat 17 rodzice otrzymują zasiłek rodzinny (spadek o 16,3% w stosunku do roku 2011). Na przełomie lat 2014/2015 w Gminie Tłuchowo spadła liczba osób bezrobotnych o 19,61%. W 2015 roku bezrobotni stanowili 11,1% liczby ludności w wieku produkcyjnym. Wg danych na rok 2015, liczba bezrobotnych na terenie Gminy wynosiła 324 osób, z czego liczba osób bezrobotnych z prawem do zasiłku – 41.

Tabela 6. Struktura bezrobocia na terenie Gminy Tłuchowo na tle powiatu lipnowskiego i województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2010-2015

Wyszczególnienie			2010	2011	2012	2013	2014	2015
Bezrobotni zarejestrowani ogółem								
Ogółem	osoba	Gmina Tłuchowo	444	443	426	463	403	324
		Powiat	7 266	7 152	7 146	7 315	6 257	5 161
		Województwo	139 401	139 622	148 839	150 145	127 111	107 255
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci								
Ogółem	%	Gmina Tłuchowo	15,4	15,2	14,7	15,8	13,8	11,1
		Powiat	17,0	16,8	16,7	17,1	14,7	12,2
		Województwo	10,3	10,3	11,1	11,3	9,6	8,2

Źródło: Dane GUS, Bank Danych Lokalnych; dane z Powiatowego Urzędu Pracy w Lipnie

Główną instytucją realizującą zadania związane z upowszechnianiem kultury i sztuki w Gminie Tłuchowo jest Gminny Ośrodek Kultury w Tłuchowie. Ponadto, na terenie Gminy funkcjonuje Gminna Biblioteka Publiczna w Tłuchowie oraz filia biblioteki publicznej zlokalizowana w Mysłakówku. Na obszarze Gminy funkcjonują również świetlice wiejskie w miejscowościach: Jasień, Źródła, Turza Wilcza, Mysłakówko, Borowo, Trzcianka, Koziróg Rzeczny. Na terenie Gminy Tłuchowo organizowane są imprezy okolicznościowe o różnorodnym charakterze.

SFERA GOSPODARCZA

Na terenie Gminy Tłuchowo w 2015 roku funkcjonowało 300 podmiotów gospodarczych, co stanowi 6,17% podmiotów powiatu lipnowskiego. W latach 2012-2015 nastąpił wzrost liczby podmiotów gosp. w Gminie o 7,14%. W Gminie Tłuchowo, podobnie jak w powiecie lipnowskim przeważają podmioty prywatne – w 2015 stanowiły one 84,67% wszystkich podmiotów działających na obszarze Gminy Tłuchowo (w powiecie – ponad 81%). Wśród podmiotów sektora prywatnego największy udział mają osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Największa ilość podmiotów działa w sekcji handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, budownictwo, przetwórstwo przemysłowe oraz w pozostałej działalności usługowej.

SFERA ŚRODOWISKOWA

Gmina Tłuchowo położona jest na terenie Pojezierza Dobrzyńskiego. Do czynników przyrodniczych występujących na terenie Gminy Tłuchowo, które stanowią potencjał turystyczny można zaliczyć dolinki, parowy i rozcięcia erozyjne w rejonie doliny Skrwy wraz z dopływami: Bobrownicą i Łachnicą; rozległe kompleksy leśne stanowiące dominujący element krajobrazu w północnej i północno-wschodniej części Gminy; wielkoprzestrzenne obszary najlepiej zachowane pod względem przyrodniczym objęte krajową siecią ekologiczną EKONET-POLSKA; strefę ochrony bociana czarnego *Ciconia nigra* będącą w obszarze zainteresowania ornitologów; obszary wokół rzek Skrwy i Czernicy, włączone do korytarza ekologicznego o randze krajowej ekologicznej ECONET. Na terenie Gminy nie zostały ustanowione żadne obszarowe formy ochrony przyrody wymienione w ustawie o ochronie przyrody.

Gmina Tłuchowo położona jest na glebach, które stwarzają korzystne warunki do ich gospodarczego wykorzystania. W Gminie nie występują gleby o najwyższej przydatności rolniczej: klasy I i II. Gleby klasy IIIa stanowią jedynie 1,2% powierzchni gruntów ornych. Udział poszczególnych klas gleb przedstawia się następująco na terenie Gminy: III – 10,5%, IV – 34,9%, V – 30,25%, VI – 24,3%. Znaczący udział mają grunty rolne średniej jakości rolniczej (głównie klasy bonitacyjnej III – IVb) – 45,4% zasobów ogólnych.

Źródło: Plan Urzędzeniowo-Rolny Gminy Tłuchowo; Załącznik do Uchwały Nr XVI/98/2012 Rady Gminy Tłuchowo z dnia 20.11.2012 r.

Wg badań WIOŚ, w powietrzu atmosferycznym na terenie strefy kujawsko-pomorskiej, w której znajduje się Gmina Tłuchowo odnotowano przekroczenia stężenia pyłu PM₁₀, B(a)P i ozonu (długoterm.). Przekroczenia poziomu stężeń niektórych substancji szkodliwych w powietrzu uzasadniają konieczność wdrażania na terenie strefy, a więc i Gminy Tłuchowo działań mających na celu racjonalizację wykorzystania energii.

SFERY: PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA I TECHNICZNA

Powierzchnia Gminy Tłuchowo stanowi 9,79% powierzchni powiatu lipnowskiego. W strukturze użytkowania gruntów Gminy Tłuchowo przeważają użytki rolne (75,75%, w tym największy udział mają grunty orne - 90,06%), a także grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione (17,27%).

Sieć drogową Gminy Tłuchowo tworzą drogi wojewódzkie, powiatowe i gminne o zróżnicowanym stanie technicznym, których łączna długość wynosi 246 km (brak dróg krajowych i autostrad).

W skład sieci wodno-kanalizacyjnej wchodzi 137 km sieci wodociągowej oraz 972 szt. czynnych przyłączy wodociągowych (4 391 podłączonych osób) oraz ok. 8 km sieci kanalizacji

sanitarnej i 222 szt. przyłączy (1050 podłączonych mieszkańców). Z sieci wodociągowej korzysta 93,7% mieszkańców (w powiecie 95,5%), zaś z sieci kanalizacji sanitarnej tylko 22,4% mieszkańców (w powiecie 35%).

Gmina Tłuchowo jest zasilana w energię elektryczną z Głównego Punktu Zasilania 110/15 kV (GPZ) w Lipnie. Dostawę energii, sprawność i bieżącą eksploatację elementów sieci energetycznej na obszarze Gminy zapewnia ENERGA-OPERATOR S.A. Oddział w Toruniu.

Na terenie Gminy Tłuchowo brak jest scentralizowanych systemów zaopatrzenia w ciepło. Zasilanie poszczególnych odbiorców odbywa się poprzez rozproszone ogrzewanie piecowe oraz systemy ogrzewane z lokalnych kotłowni, które zasilają obiekty użyteczności publicznej, zamieszkania zbiorowego oraz obiekty przemysłowo-usługowe. Długość czynnej sieci gazowej na terenie Gminy wynosiła w 2014 roku 17 784 m. Od 2009 roku trwa rozbudowa sieci gazowej - rośnie liczba przyłączy, odbiorców gazu i korzystających z sieci gazowej. W 2014 roku czynnych było 66 przyłączy do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych. Z sieci korzystało łącznie 207 mieszkańców, co stanowi 4,4% mieszkańców Gminy. Odnawialne źródła energii wykorzystywane są w niewielkim stopniu (niektóre budynki prywatne wyposażone są w kolektory słoneczne oraz panele fotowoltaiczne).

Na terenie Gminy Tłuchowo istnieje uporządkowany system gospodarki odpadami, prowadzony zgodnie z „Regulaminem utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Tłuchowo”. Na terenie Gminy istnieje mobilny Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK), który umożliwia selektywną zbiórkę odpadów.

Przeprowadzona analiza negatywnych zjawisk występujących na terenie Gminy Tłuchowo koncentruje się głównie w sferze społecznej (wysoki udział mieszkańców korzystających z pomocy społecznej; starzejące się społeczeństwo, niska skuteczność kształcenia i mała aktywność edukacyjna młodzieży, wysoki wskaźnik bezrobocia), a także w pozostałych sferach, dotyczących niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw, przekroczenia standardów jakości środowiska. niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, terenów publicznych, brak miejsc spotkań i integracji dla mieszkańców, niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska, niewystarczająco rozwinięta baza sportowa i okolicznościowa oraz infrastruktura drogowa wymagająca modernizacji. Występujące na terenie Gminy zjawiska kryzysowe, zakłócają prawidłowy rozwój mieszkańców i wpływają na pogorszenie jakości ich życia. Obecność ww. problemów stanowi uzasadnienie dla konieczności przeprowadzenia działań rewitalizacyjnych na terenie Gminy Tłuchowo.

5. Zasięg przestrzenny obszaru zdegradowanego

Definicje stanu kryzysowego i obszaru zdegradowanego

Obecność stanu kryzysowego powodowana jest koncentracją negatywnych zjawisk społecznych takich jak: bezrobocie, ubóstwo, przestępczość, niski poziom edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczający poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym. Negatywne zjawiska społeczne współwystępują z negatywnymi zjawiskami z następujących sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej. Skalę negatywnych zjawisk odzwierciedlają mierniki rozwoju opisujące powyższe sfery, które wskazują na niski poziom rozwoju lub dokumentują silną dynamikę spadku poziomu rozwoju, w odniesieniu do wartości dla całej gminy.

W celu przeprowadzenia procesu rewitalizacji na danym terenie, należy wyznaczyć obszar zdegradowany, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Dotyczy to zarówno obszarów miejskich, jak i wiejskich. Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym obszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic pod warunkiem stwierdzenia sytuacji kryzysowej na każdym z tych podobszarów.

Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych, definiują obszar zdegradowany jako obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Stan kryzysowy jest to stan, który spowodowany jest koncentracją negatywnych zjawisk społecznych, które współwystępują z negatywnymi zjawiskami w co najmniej w jednej ze sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej. W celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego na terenie Gminy Tłuchowo posłużono się wskaźnikami, które najwierniej oddają istotę problemów występujących na przedmiotowym obszarze.

Wyznaczanie obszaru zdegradowanego:

Analizie poddane zostały wszystkie sołectwa wchodzące w skład Gminy Tłuchowo, co zapewniło porównywalność wyników. Przy wyborze obszarów zdegradowanych wykorzystano dane, którymi dysponował Urząd Gminy w Tłuchowie, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Tłuchowie oraz Powiatowy Urząd Pracy w Lipnie. Na ich podstawie, możliwe było wyznaczenie następujących wskaźników ilościowych:

- WS1 – udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze (sfera społeczna);
- WS2 – udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze (sfera społeczna);
- WS2 – udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze (sfera społeczna);

- WG – wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze (sfera gospodarcza).

Obszar zdegradowany został wyznaczony na podstawie analizy każdego z wyżej wymienionych wskaźników dla poszczególnych sołectw Gminy Tłuchowo. Degradacja wyróżnia obszary, dla których poszczególne wskaźniki przyjmują wartość mniej korzystną od średniej dla Gminy.

Tabela 7. Wskaźnik WS1 - udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na obszarze Gminy Tłuchowo

Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze
Borowo	116	20	17,24%
Jasień	327	38	11,62%
Julkowo	203	18	8,87%
Kamień Kmiec	171	27	15,79%
Kamień Kotowy	271	38	14,02%
Kłobukowo	242	38	15,70%
Koziróg Leśny	191	28	14,66%
Koziróg Rzeczn	139	26	18,71%
Małomin	74	9	12,16%
Marianki	87	18	20,69%
Myslakówko	340	49	14,41%
Rumunki Jasieńskie	79	15	18,99%
Suminek	129	25	19,38%
Tłuchowo	1183	164	13,86%
Tłuchówek	238	35	14,71%
Trzcianka	272	47	17,28%
Turza Nowa	53	9	16,98%
Turza Wilcza	285	42	14,74%
Wyczałkowo	122	16	13,11%
Źródła	183	20	10,93%
RAZEM	4705	682,00	14,50%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Tłuchowo

Powyższy wskaźnik udziału ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem świadczy o sytuacji niekorzystnej kiedy przyjmuje wartość wyższą od średniej dla Gminy. Zgodnie z danymi zaprezentowanymi w powyższej tabeli, obszarami gdzie występuje największy udział ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności ogółem na danym obszarze są sołectwa: Borowo, Kamień Kmiec, Kłobukowo, Koziróg Leśny, Koziróg Rzeczn, Marianki,

Rumunki Jasieńskie, Suminek, Tłuchówek, Trzcianka, Turza Nowa, Turza Wilcza. Wartości wskaźnika w wymienionych sołectwach są najwyższe i najbardziej odbiegają od średniej dla Gminy.

Tabela 8. Wskaźnik WS2 - udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na obszarze Gminy Tłuchowo

Sołectwo	Liczba mieszkańców	Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze
Borowo	116	26	22,41%
Jasień	327	75	22,94%
Julkowo	203	74	36,45%
Kamień Kmiec	171	46	26,90%
Kamień Kotowy	271	44	16,24%
Kłobukowo	242	133	54,96%
Koziróg Leśny	191	65	34,03%
Koziróg Rieczny	139	32	23,02%
Małomin	74	37	50,00%
Marianki	87	4	4,60%
Mysłakówko	340	47	13,82%
Rumunki Jasieńskie	79	32	40,51%
Suminek	129	23	17,83%
Tłuchowo	1183	153	12,93%
Tłuchówek	238	49	20,59%
Trzcianka	272	64	23,53%
Turza Nowa	53	21	39,62%
Turza Wilcza	285	75	26,32%
Wyczałkowo	122	36	29,51%
Źródła	183	72	39,34%
RAZEM	4705	1108,00	23,55%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Tłuchowo

Powyższy wskaźnik udziału osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na obszarze Gminy Tłuchowo świadczy o sytuacji niekorzystnej kiedy przyjmuje wartość wyższą od średniej dla Gminy. Zgodnie z danymi zaprezentowanymi w powyższej tabeli, obszarami gdzie występuje uzależnienie społeczeństwa od pomocy społecznej są sołectwa: Julkowo, Kamień Kmiec, Kłobukowo, Koziróg Leśny, Małomin, Rumunki Jasieńskie, Turza Nowa, Turza Wilcza, Wyczałkowo,

Źródła. Wskaźnik ten w wymienionych sołectwach jest wyższy niż średnia wyznaczona dla Gminy.

Tabela 9. Wskaźnik WS 3 - udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na obszarze Gminy Tłuchowo

Sołectwo	Liczba dzieci do lat 17 na danym obszarze	Dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze
Borowo	20	14	70,00%
Jasień	77	47	61,04%
Julkowo	55	25	45,45%
Kamień Kmiec	37	17	45,95%
Kamień Kotowy	66	35	53,03%
Kłobukowo	69	60	86,96%
Koziróg Leśny	41	21	51,22%
Koziróg Rieczny	26	14	53,85%
Małomin	25	17	68,00%
Marianki	17	8	47,06%
Mysłakówko	67	31	46,27%
Rumunki Jasieńskie	22	13	59,09%
Suminek	20	11	55,00%
Tłuchowo	243	84	34,57%
Tłuchówek	53	26	49,06%
Trzcianka	57	24	42,11%
Turza Nowa	7	5	71,43%
Turza Wilcza	66	51	77,27%
Wyczałkowo	27	17	62,96%
Źródła	45	30	66,67%
RAZEM	1040,00	550,00	52,88%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Tłuchowo

Powyższy wskaźnik udziału dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na obszarze Gminy Tłuchowo świadczy o sytuacji niekorzystnej kiedy przyjmuje wartość wyższą od średniej dla Gminy. Zgodnie z danymi zaprezentowanymi w powyższej tabeli, obszarami gdzie występuje negatywne zjawisko są sołectwa: Borowo, Jasień, Kamień Kotowy, Kłobukowo, Koziróg Rieczny, Małomin, Rumunki Jasieńskie, Suminek, Turza Nowa, Turza Wilcza, Wyczałkowo, Źródła. Wskaźnik ten w wymienionych sołectwach jest wyższy niż średnia wyznaczona dla Gminy.

Tabela 10. Wskaźnik WG – wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze

Sołectwo	Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych - osób fizycznych	Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze
Borowo	76	5	6,58
Jasień	212	15	7,08
Julkowo	130	4	3,08
Kamień Kmiecy	107	1	0,93
Kamień Kotowy	167	9	5,39
Kłobukowo	135	3	2,22
Koziróg Leśny	122	7	5,74
Koziróg Rieczny	87	6	6,90
Małomin	40	2	5,00
Marianki	52	3	5,77
Mysłakówko	224	12	5,36
Rumunki Jasieńskie	42	4	9,52
Suminek	84	1	1,19
Tłuchowo	776	90	11,60
Tłuchówek	150	18	12,00
Trzcianka	168	8	4,76
Turza Nowa	37	1	2,70
Turza Wilcza	177	5	2,82
Wyczałkowo	79	3	3,80
Źródła	118	1	0,85
RAZEM	2 983	198,00	6,64

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Tłuchowo

Powyższy wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze świadczy o sytuacji niekorzystnej kiedy przyjmuje wartość niższą od średniej dla Gminy. Zgodnie z danymi zaprezentowanymi w powyższej tabeli, obszarami o niskiej aktywności gospodarczej są sołectwa: Borowo, Julkowo, Kamień Kmiecy, Kamień Kotowy, Kłobukowo, Koziróg Leśny, Małomin, Marianki, Mysłakówko, Suminek, Trzcianka, Turza Nowa, Turza Wilcza, Wyczałkowo, Źródła. Wskaźnik ten w wymienionych sołectwach jest niższy niż średnia wyznaczona dla Gminy.

Tabela 11. Koncentracja negatywnych zjawisk na terenie Gminy Tłuchowo

Sołectwo	WS1 Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze	WS2 Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze	WS3 Udział dzieci do lat 17 na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze	WG Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze	DEGRADACJA TAK/NIE
Borowo	17,24%	22,41%	70,00%	6,58	TAK
Jasień	11,62%	22,94%	61,04%	7,08	NIE
Julkowo	8,87%	36,45%	45,45%	3,08	NIE
Kamień Kmiecy	15,79%	26,90%	45,95%	0,93	TAK
Kamień Kotowy	14,02%	16,24%	53,03%	5,39	NIE
Kłobukowo	15,70%	54,96%	86,96%	2,22	TAK
Koziróg Leśny	14,66%	34,03%	51,22%	5,74	TAK
Koziróg Rieczny	18,71%	23,02%	53,85%	6,90	NIE
Małomin	12,16%	50,00%	68,00%	5,00	TAK
Marianki	20,69%	4,60%	47,06%	5,77	NIE
Mysłakówko	14,41%	13,82%	46,27%	5,36	NIE
Rumunki Jasieńskie	18,99%	40,51%	59,09%	9,52	NIE
Suminek	19,38%	17,83%	55,00%	1,19	TAK
Tłuchowo	13,86%	12,93%	34,57%	11,60	NIE
Tłuchówek	14,71%	20,59%	49,06%	12,00	NIE
Trzcianka	17,28%	23,53%	42,11%	4,76	NIE

Sołectwo	WS1 Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze	WS2 Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze	WS3 Udział dzieci do lat 17 na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze	WG Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze	DEGRADACJA TAK/NIE
Turza Nowa	16,98%	39,62%	71,43%	2,70	TAK
Turza Wilcza	14,74%	26,32%	77,27%	2,82	TAK
Wyczałkowo	13,11%	29,51%	62,96%	3,80	TAK
Źródła	10,93%	39,34%	66,67%	0,85	TAK
ŚREDNIA DLA GMINY	14,50%	23,55%	52,88%	6,64	-

Wskaźnik przyjmuje wartość mniej korzystną od średniej dla Gminy	Wskaźnik przyjmuje wartość korzystniejszą niż średnia dla Gminy	Obszary zdegradowane
--	---	----------------------

Źródło: Opracowanie własne

Jako najbardziej zdegradowane obszary uznano sołectwa, w których zidentyfikowano odchylenia wartości wskaźników dla co najmniej dwóch wskaźników społecznych oraz dodatkowo dla wskaźnika gospodarczego. Obszarami, gdzie zdiagnozowana została wzmożona koncentracja negatywnych zjawisk są sołectwa: **Borowo, Kamień Kmiecy, Kłobukowo, Koziróg Leśny, Małomin, Suminek, Turza Nowa, Turza Wilcza, Wyczałkowo, Źródła**. Są to obszary, na których zdiagnozowana została wzmożona koncentracja negatywnych zjawisk w wyznaczonych sferach. Położenie tych obszarów oraz ich granice zostały przedstawione na schematycznym rysunku. Obszar zdegradowany stanowi podstawę do wyznaczenia obszaru rewitalizacji.

Rysunek 1. Obszar zdegradowany na terenie Gminy Tłuchowo

Źródło: Opracowanie własne; <https://www.google.pl/maps/>

6. Zasięg przestrzenny obszaru rewitalizowanego

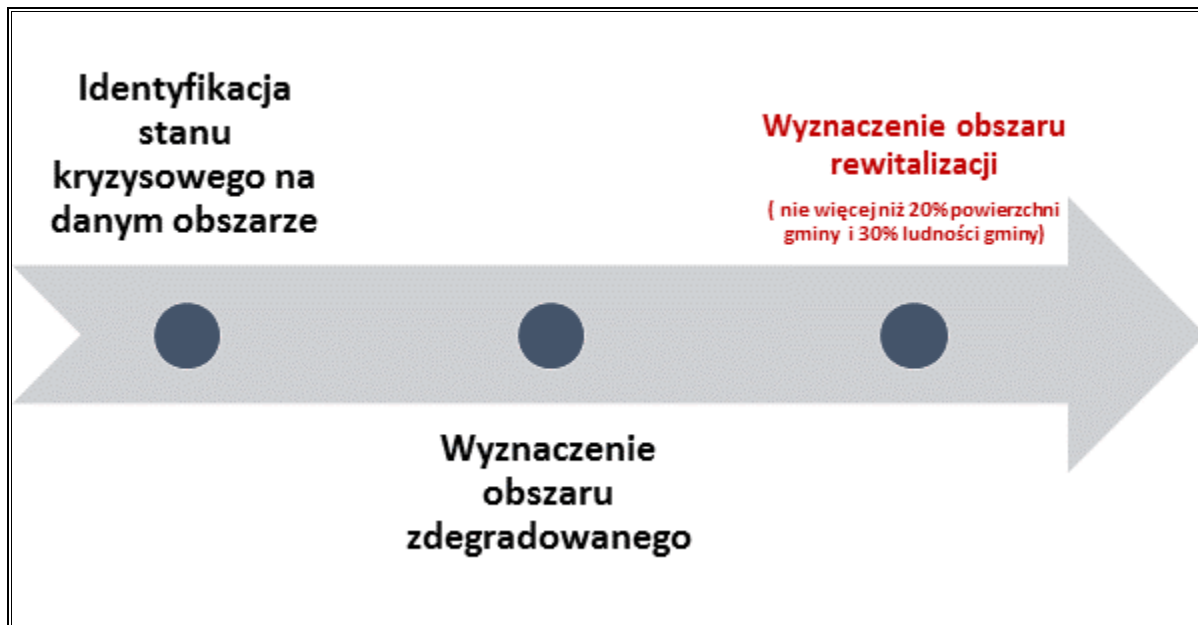
6.1. Metodyka wyboru obszaru rewitalizowanego

Wybór obszaru rewitalizowanego został dokonany na podstawie analizy opartej na:

- zapisie w ustawie o rewitalizacji dotyczącym wielkości i charakteru obszaru rewitalizacji;
- informacjach zebranych podczas przeprowadzonych konsultacji społecznych, w której udział wzięły wszystkie grupy interesariuszy;

- identyfikacji występujących na terenie Gminy Tłuchowo problemów i zjawisk kryzysowych w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej.

Rysunek 2. Schemat wyboru obszaru rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ustawy o Rewitalizacji

Na podstawie diagnozy stanu obecnego Gminy Tłuchowo, analizy czynników i zjawisk kryzysowych występujących na przedmiotowym obszarze oraz wyznaczonego obszaru zdegradowanego dokonano wyboru obszarów, które zostaną poddane rewitalizacji. Na wybór tego obszaru wpływ miały również przeprowadzone w Gminie konsultacje społeczne, które uzasadniają potrzebę podjęcia niezbędnych działań rewitalizacyjnych. Powierzchnia wyznaczona do podjęcia działań rewitalizacyjnych charakteryzuje się szczególnym stopniem degradacji.

6.2. Obszar rewitalizacji gminy

Zgodnie z definicją, obszar rewitalizacji może obejmować całość lub część obszaru zdegradowanego, cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić działania rewitalizacyjne. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, lecz łącznie nie może obejmować powierzchni większej niż 20% powierzchni gminy oraz być zamieszkały przez więcej niż 30% mieszkańców gminy. W skład obszaru rewitalizacji mogą wejść obszary występowania problemów przestrzennych, takich jak tereny poprzemysłowe, powojkowe lub pokolejowe, wyłącznie w przypadku, gdy przewidziane dla nich działania są ściśle powiązane z celami rewitalizacji dla danego obszaru rewitalizacji.

Na podstawie przede wszystkim przedstawionej we wcześniejszym rozdziale analizy wskaźników degradacji, ale również konsultacji z mieszkańcami Gminy oraz pozostałymi interesariuszami *Programu Rewitalizacji*, pracownikami Urzędu Gminy i władzami Gminy Tłuchowo, dokonano wyboru obszarów rewitalizowanych, na których podjęte zostaną działania rewitalizacyjne. Obszary te w największym stopniu wymagają interwencji w zakresie zmniejszenia stanu kryzysowego i ograniczenia wszelkich związanych z nim niekorzystnych zjawisk.

Obszary wyznaczone do rewitalizacji zostały określone na podstawie wskaźników przedstawionych w Rozdziale 5 (na obszarach tych mierniki osiągnęły wartości mniej korzystne niż średnia Gminy dla przynajmniej trzech wskaźników społecznych i jednego wskaźnika ze sfery gospodarczej).

Sołectwo	Intensywność zjawisk
Borowo	3
Kamień Kmiecy	3
Kłobukowo	4
Koziróg Leśny	3
Małomin	3
Suminek	3
Turza Nowa	4
Turza Wilcza	4
Wyczałkowo	3
Źródła	3

Źródło: Opracowanie własne

Na podstawie powyższych analiz stwierdzono, że najbardziej niekorzystna sytuacja występuje na terenie sołectwa Kłobukowo, Turza Nowa i Turza Wilcza. Wybór ten uwarunkowany jest największą koncentracją negatywnych zjawisk – ilość wskaźników, których wyniki przyjmują wartość mniej korzystną niż średnia dla Gminy Tłuchowo, w tych przypadkach jest największa.

Dalszy etap wyznaczenia obszaru zależy od zamierzonego celu rewitalizacji. Gmina musi wybrać i spełnić przynajmniej jeden z 4 zestawów kryteriów w odniesieniu do obszaru zdegradowanego lub jego części i tym samym zdecydować się na określony kierunek/ kierunki działań rewitalizacyjnych. Szczegółowy opis kryteriów został przedstawiony w „Zasadach programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020.

Zestaw kryteriów jaki został uwzględniony przy wyznaczeniu obszaru rewitalizacji to:

D. Cel rewitalizacji: zwiększenie partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej.

Poniżej przedstawiono liczbę ludności i powierzchnię obszarów rewitalizowanych. Wg danych z Urzędu Gminy Tłuchowo, powierzchnia Gminy Tłuchowo wynosi 7 762,83 ha.

Tabela 12. Liczba ludności i powierzchnie obszarów rewitalizowanych

Podobszar	Liczba ludności	<i>Udział % liczby ludności podobszaru w liczbie ludności na terenie Gminy</i>	Powierzchnia (ha)	<i>Udział % powierzchni obszaru w ogólnej powierzchni Gminy (%)</i>
Kłobukowo	242	5,14%	361,34	4,65%
Turza Nowa	53	1,13%	274,93	3,54%
Turza Wilcza	285	6,06%	634,32	8,17%
RAZEM	580	12,33%	1 270,59	16,37%

Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 3. Obszary objęte rewitalizacją na terenie Gminy Tłuchowo

Źródło: Opracowanie własne

Powierzchnia rewitalizowanego obszaru wynosi: 1270,59 ha, co stanowi 16,37% ogólnej powierzchni Gminy, natomiast zamieszkiwany jest przez 580 mieszkańców, co stanowi 12,33% całej ludności Gminy Tłuchowo. W związku z powyższym, spełnione zostały wymagania dotyczące obszaru rewitalizacji określone w ustawie o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r. oraz *Wytycznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*. Przedmiotowe obszary mają istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego.

Wyznaczone do rewitalizacji obszary nie posiadają wspólnych granic, jednakże natężenie zjawisk negatywnych na tych terenach spowodowało konieczność ich wsparcia w ramach procesu rewitalizacji i ograniczenia występujących tam problemów i barier rozwojowych. Ich wybór został określony także w oparciu o przeprowadzone konsultacje społeczne

z interesariuszami *Programu*, które potwierdziły słabą sytuację społeczno-gospodarczą tych terenów.

Obszar rewitalizacji charakteryzuje się spójnością urbanistyczną. Na wskazanym terenie rewitalizowanym, znajdują się również miejsca, gdzie bezpośrednio nie występują zjawiska negatywne. Jednakże, sąsiadujące z nimi tereny zdegradowane wpływają pośrednio i w przyszłości mogą mieć na nie negatywny wpływ. W związku z tym, zostały one również objęte obszarem rewitalizacji.

6.3. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji

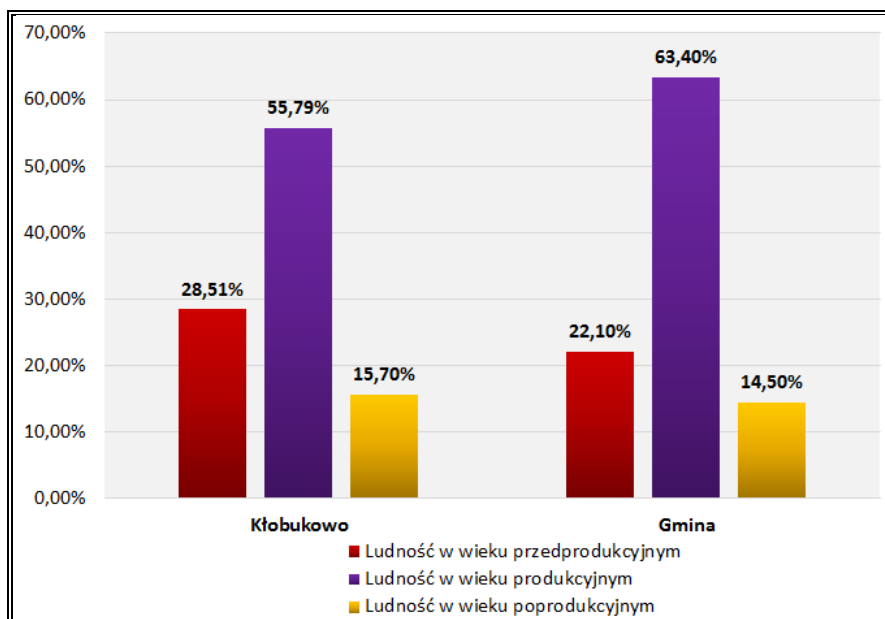
Na podstawie analizy przedstawionej w poprzednich rozdziałach dokonano wyboru obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizowanego ze szczególną koncentracją zjawisk kryzysowych. Poniżej dokonano szczegółowej diagnozy obszaru rewitalizowanego w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej. Zasięg i skala występujących problemów w każdej ze stref dotyczy głównie mieszkańców rewitalizowanych sołectw: Kłobukowo, Turza Nowa i Turza Wilcza, jednakże skutki ich występowania mogą również przenosić się i oddziaływać na sytuację całej Gminy Tłuchowo.

W związku z tym, iż objęte obszarem rewitalizacji sołectwa charakteryzują się występowaniem bardzo podobnych problemów ich szczegółowa diagnoza została przedstawiona łącznie.

- **Obszar rewitalizacji sołectwo Kłobukowo, Turza Nowa i Turza Wilcza**

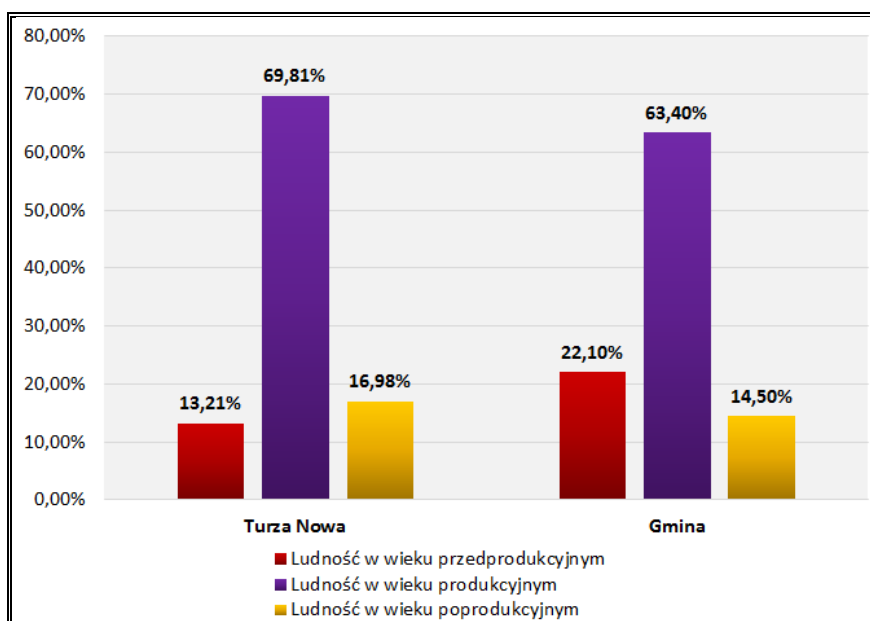
SFERA SPOŁECZNA

Sołectwo o powierzchni 361,3 ha, co stanowi 4,65% powierzchni Gminy, zamieszkane przez 242 mieszkańców (5,14% mieszkańców Gminy). Ze względu na strukturę populacji, najliczniejszą grupę na analizowanym terenie w 2015 roku stanowili mieszkańcy w wieku produkcyjnym, następnie w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym.

Wykres 1. Udział % ludności wg ekonomicznych grup wieku w ludności ogółem sołectwa Kłobukowo

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Tłuchowo

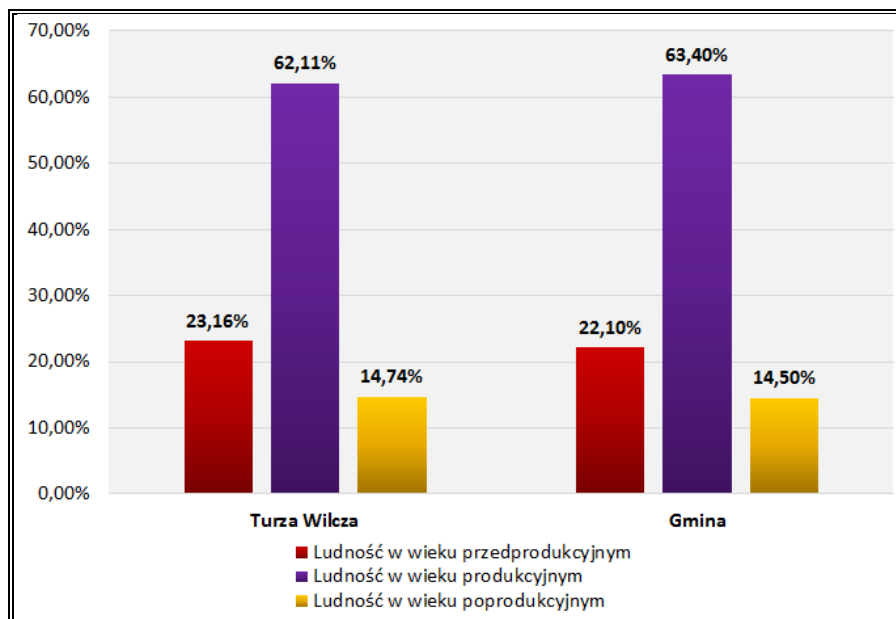
Sołectwo Turza Nowa zajmuje obszar 275 ha, co stanowi 3,54% powierzchni Gminy i zamieszkaną przez 53 mieszkańców (1,13% mieszkańców Gminy). Ze względu na strukturę populacji, najliczniejszą grupę na analizowanym terenie w 2015 roku stanowili mieszkańcy w wieku produkcyjnym, następnie w wieku poprodukcyjnym i przedprodukcyjnym.

Wykres 2. Udział % ludności wg ekonomicznych grup wieku w ludności ogółem sołectwa Turza Nowa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Tłuchowo

Sołectwo Turza Wilcza zajmują obszar 634 ha, co stanowi 8,17% powierzchni Gminy, zamieszkałe przez 285 mieszkańców (6,06% mieszkańców Gminy). Ze względu na strukturę populacji, najliczniejszą grupę na analizowanym terenie w 2015 roku stanowili jak w pozostałych sołectwach mieszkańcy w wieku produkcyjnym, następnie w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym.

Wykres 3. Udział % ludności wg ekonomicznych grup wieku w ludności ogółem sołectwa Turza Wilcza

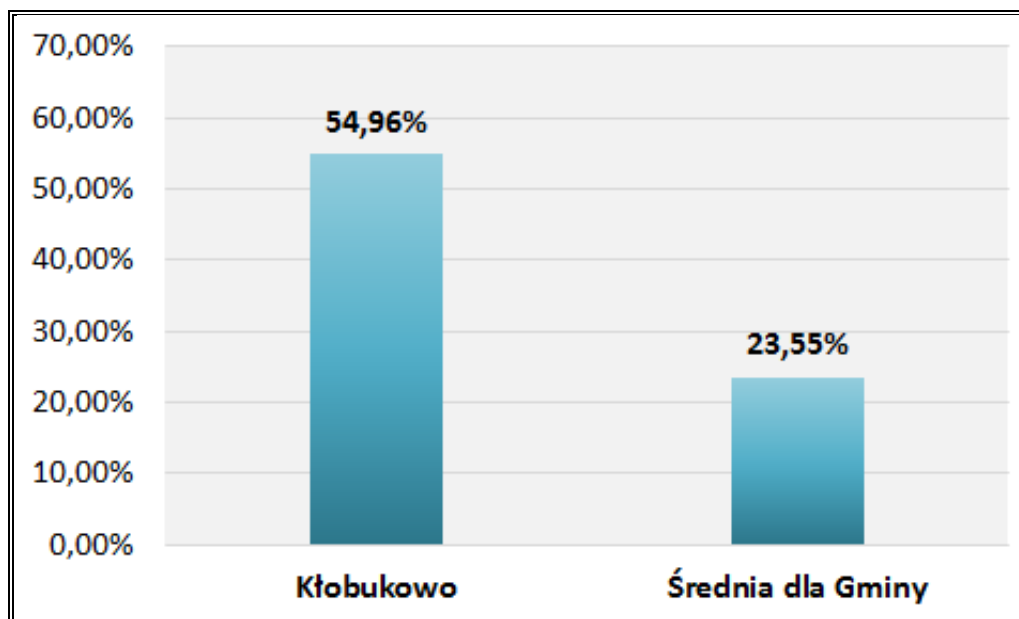
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Tłuchowo

Zgodnie z powyższymi wykresami dla sołectw objętych obszarem rewitalizacji, udział osób w wieku poprodukcyjnym w ludności, jest wyższy niż średnia dla całej Gminy. Większa liczba osób w wieku poprodukcyjnym wpływa niekorzystnie na sytuację demograficzną tego terenu. Za ludność w wieku poprodukcyjnym uważa się osoby w wieku 65 lat i więcej. Osoby te traktowane są jako nieaktywne zawodowo. W obecnej chwili na świecie następują znaczące zmiany demograficzne, które spowodowane są m.in. stale postępującym zjawiskiem starzenia się społeczeństwa. Zjawisko to rodzi określone konsekwencje dla osób nie tylko których dotyczy, ale przede wszystkim osób z najbliższego otoczenia i dla całego społeczeństwa. Analiza ludności w kontekście ekonomicznych grup wieku pozwoliła zauważyć, że społeczeństwo na terenie Gminy Tłuchowo się starzeje. Powyższa sytuacja wpływa na nasilenie problemów społecznych dotyczących osoby starsze oraz wzrost wydatków Gminy w zakresie opieki społecznej. Zmiany społeczne, które zaszły w ostatnich latach: osłabienie więzi rodzinnych i brak zainteresowania rodziny losami osób starszych oraz osłabienie więzi sąsiedzkich, prowadzą do wykluczenia i wzrostu zjawiska osamotnienia osób starszych. Osoby starsze mają ograniczony dostęp do zajęć integracyjnych i aktywizacyjnych na wyznaczonym obszarze. W związku z tym, niezbędne jest podjęcie określonych działań, które

będą miały na celu pomoc osobom starszym w codziennym życiu, wzrost ich integracji ze społeczeństwem oraz przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu.

Na terenie sołectwa Kłobukowo w 2015 roku 133 osoby korzystały z pomocy społecznej, co stanowi aż 54,96% mieszkańców tego terenu. Na poniższym wykresie przedstawiono ich udział w stosunku do ogólnej liczby ludności korzystającej z pomocy społecznej.

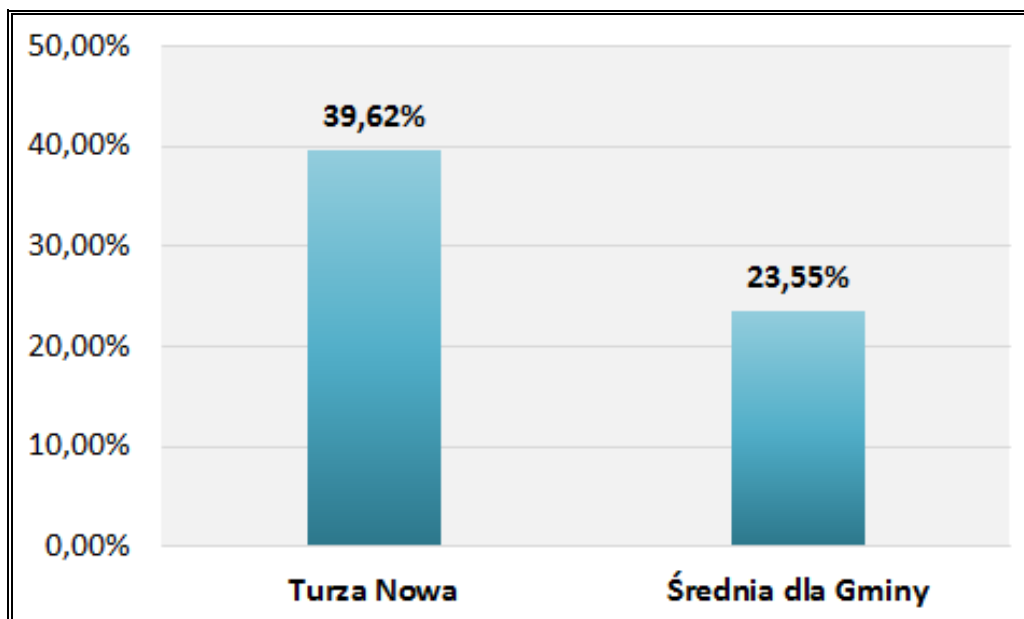
Wykres 4. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem sołectwa Kłobukowo

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GOPS w Tłuchowie

Z kolei, na terenie sołectwa Turza Nowa w 2015 roku 21 osób korzystało z pomocy społecznej, co stanowi 39,62% mieszkańców tego terenu, podczas gdy średnia dla Gminy wynosiła 23,55%. Na poniższym wykresie przedstawiono ich udział w stosunku do ogólnej liczby ludności korzystającej z pomocy społecznej.

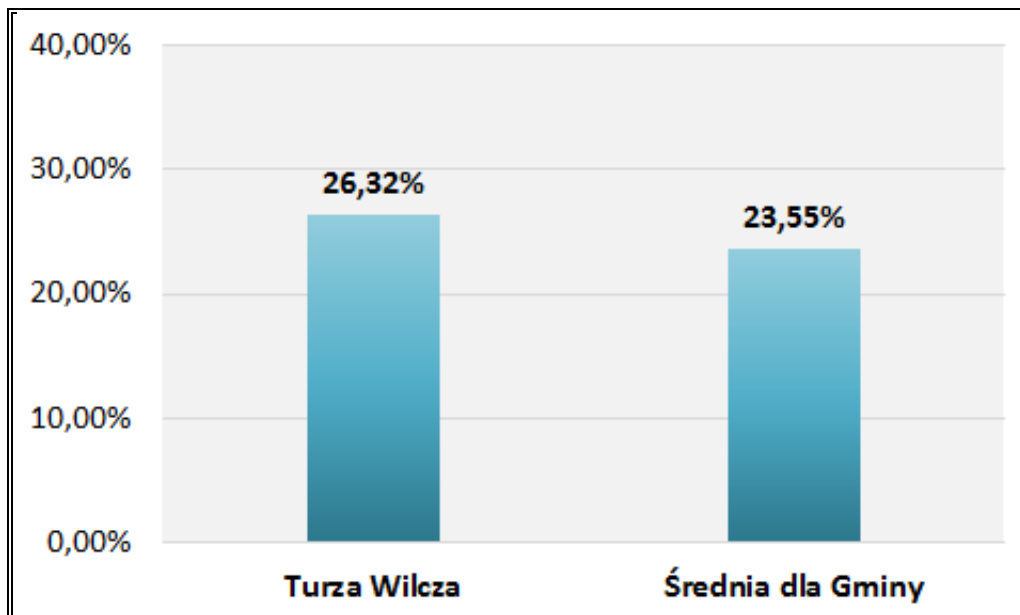
Wykres 5. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem sołectwa Turza Nowa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GOPS w Tłuchowie

Na terenie sołectwa Turza Wilcza w 2015 roku 75 osób korzystało z pomocy społecznej, co stanowi, aż 26,32% mieszkańców tego terenu. Na poniższym wykresie przedstawiono ich udział w stosunku do ogólnej liczby ludności korzystającej z pomocy społecznej.

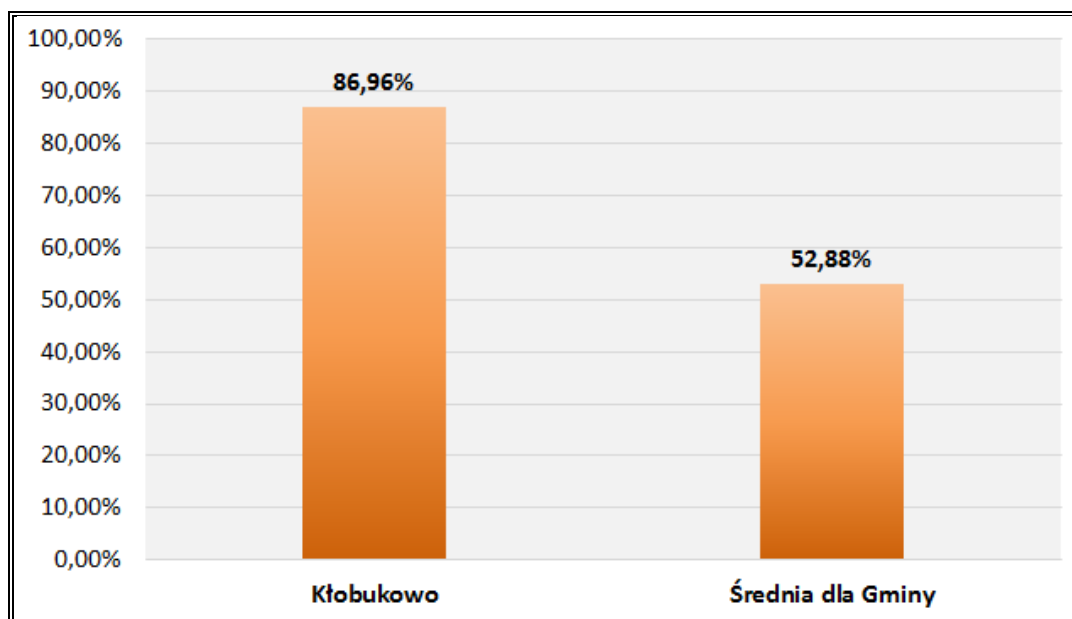
Wykres 6. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem sołectwa Turza Wilcza

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GOPS w Tłuchowie

Zgodnie z danymi GOPS w Tłuchowie, w sołectwie Kłobukowo, w 2015 pomocą społeczną z powodu ubóstwa objętych było 95 osób, z powodu niepełnosprawności 31 osób, z powodu bezrobocia 105 osób, z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby 43 osoby, z powodu alkoholizmu 24 osoby, z powodu przemocy w rodzinie 8 osób. Ponadto, rodzice otrzymują zasiłek rodzinny na 60 dzieci do lat 17, co stanowi 86,96% ludności w wieku przedprodukcyjnym sołectwa Kłobukowo.

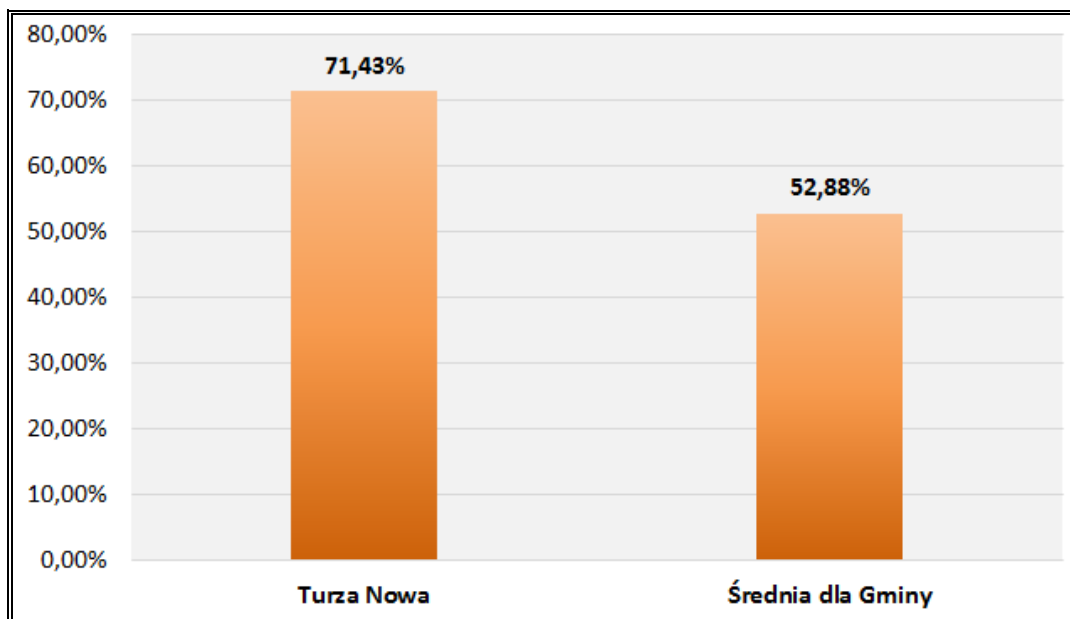
Wykres 7. Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na terenie sołectwa Kłobukowo

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GOPS w Tłuchowie

W sołectwie Turza Nowa, w 2015 pomocą społeczną z powodu ubóstwa objętych było 43 osób, z powodu niepełnosprawności 4 osoby, z powodu bezrobocia 12 osób, z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby 15 osób. Ponadto, rodzice otrzymują zasiłek rodzinny na 5-cioro dzieci do lat 17, co stanowi 71,43% ludności w wieku przedprodukcyjnym sołectwa Turza Nowa.

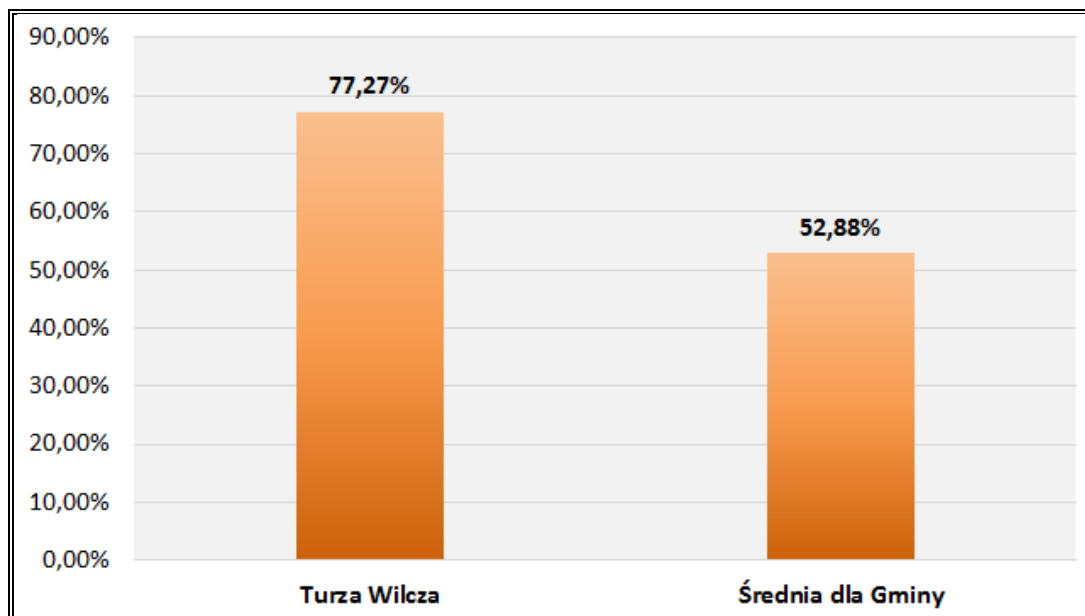
Wykres 8. Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na terenie sołectwa Turza Nowa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GOPS w Tłuchowie

W sołectwie Turza Wilcza, w 2015 pomocą społeczną z powodu ubóstwa objęte były 43 osoby, z powodu niepełnosprawności 9 osób, z powodu bezrobocia 37 osób, z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby 30 osób. Ponadto, rodzice otrzymują zasiłek rodzinny na 51 dzieci do lat 17, co stanowi 77,27 ludności w wieku przedprodukcyjnym sołectwa Turza Wilcza.

Wykres 9. Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na terenie sołectwa Turza Wilcza

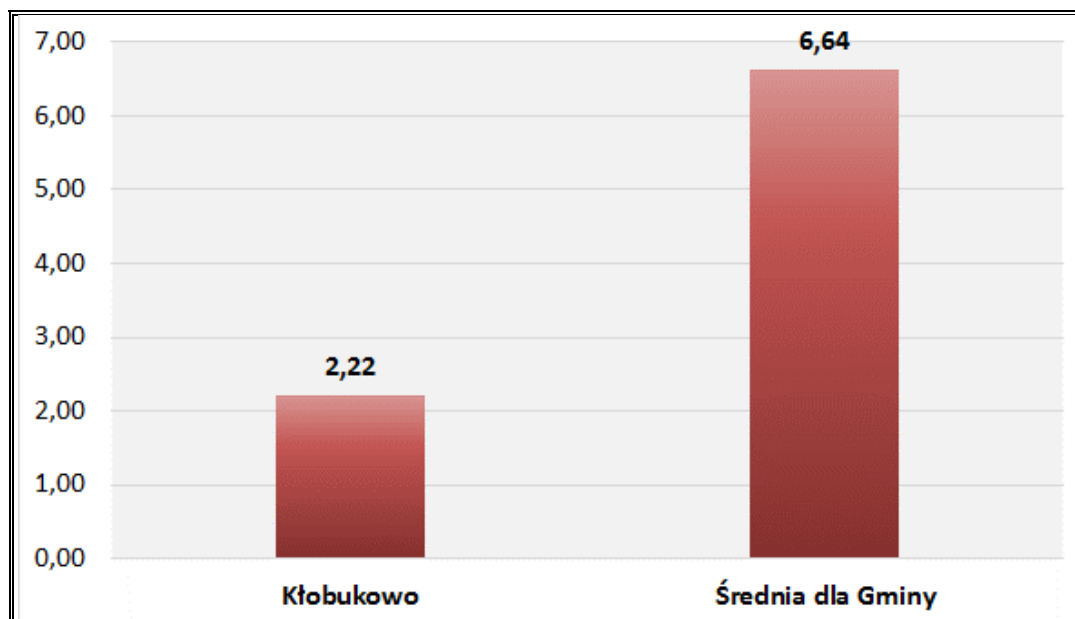
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GOPS w Tłuchowie

Pobieranie świadczeń społecznych przez mieszkańców spowodowane jest przede wszystkim ich sytuacją materialną. Duża ich część dotknięta jest zjawiskiem ubóstwa i nie jest w stanie zapewnić sobie do życia elementarnych potrzeb, do których należą m.in. wyżywienie, mieszkanie, ubrania. Osoby te z tego powodu narażone są na wykluczenie społeczne i marginalizację społeczną z powodu swojej sytuacji życiowej, niskich kwalifikacjach zawodowych czy edukacyjnych. Dzieciom z takich rodzin, często brakuje pewności siebie oraz nie mają one odpowiednich warunków do rozwijania swoich zainteresowań i uzdolnień. Wyrównywanie szans takich osób i ich integracja z lokalną społecznością, poprzez wspólne przedsięwzięcia i działania jest konieczna do poprawy tej sytuacji.

- SFERA GOSPODARCZA

Na terenie sołectwa Kłobukowo w wyniku problemów społecznych występują również problemy gospodarcze. Słaby rozwój tych terenów związany jest m.in. z małym odsetkiem prowadzonych działalności gospodarczych. Są one wynikiem m.in. niedostosowanego systemu kształcenia do potrzeb na rynku pracy, a także trudności administracyjnych na jakie napotykają się przedsiębiorcy i osoby chcące założyć własną działalność gospodarczą. Wysokie podatki i niskie dochody wpływają na niechęć przedsiębiorców do tworzenia własnych biznesów. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych - osób fizycznych na terenie sołectwa Kłobukowo w 2015 r. wynosiła jedynie 3 podmioty. Na poniższym wykresie przedstawiono udział liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na obszarze sołectwa Kłobukowo i Gminy Tłuchowo.

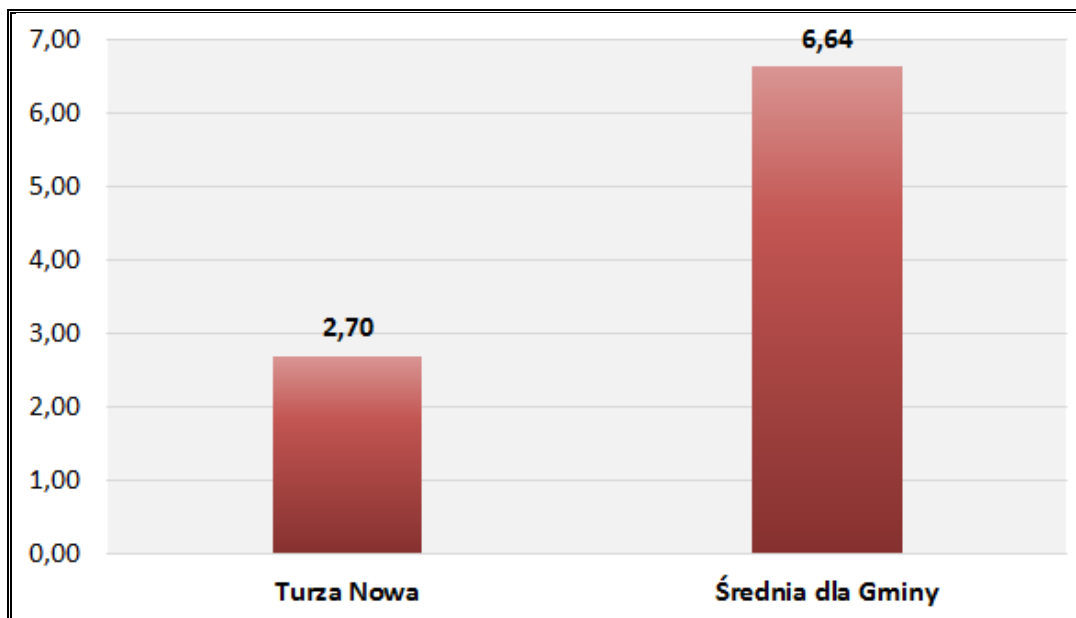
Wykres 10. Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na terenie sołectwa Kłobukowo

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Tłuchowo

Na terenie sołectwa Turza Nowa zarejestrowana jeden podmiot gospodarczy - działalność osób fizycznych w 2015 r.. Na poniższym wykresie przedstawiono udział liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na obszarze sołectwa Turza Nowa i Gminy Tłuchowo.

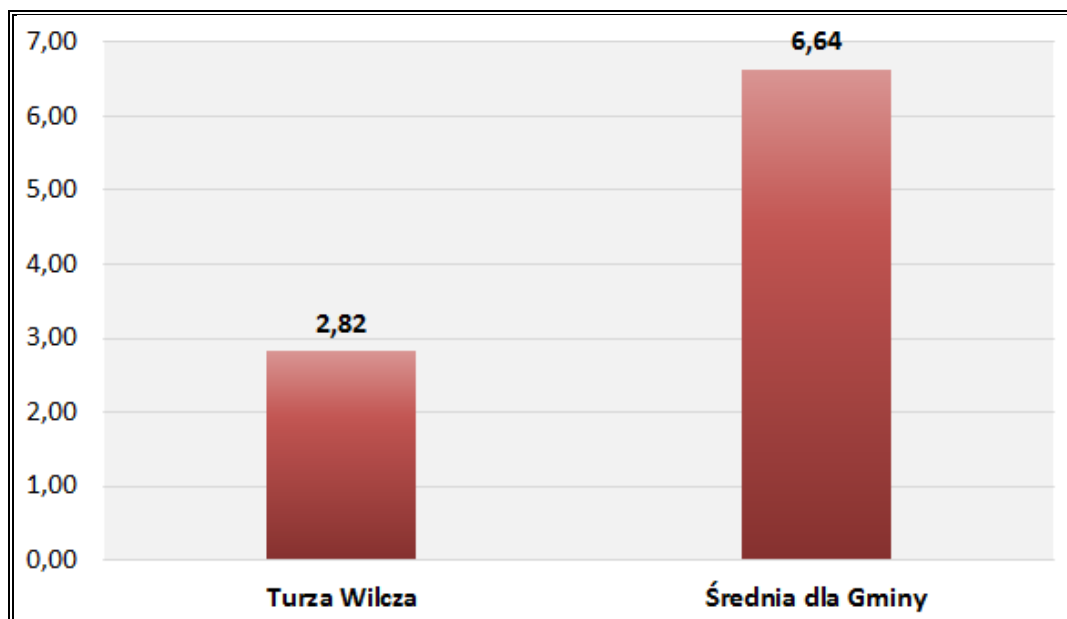
Wykres 11. Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na terenie sołectwa Turza Nowa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Tłuchowo

Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych - osób fizycznych na terenie sołectwa Turza Wilcza w 2015 r. wynosiła jedynie 5 podmiotów. Na poniższym wykresie przedstawiono udział liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na obszarze sołectwa Turza Wilcza i Gminy Tłuchowo.

Wykres 12. Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na terenie sołectwa Turza Wilcza

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Tłuchowo

Niewystarczająca liczba podmiotów gospodarczych przyczynia się do pogłębiania wcześniej opisanych negatywnych zjawisk w sferze społecznej tj. ubóstwo, dysfunkcje społeczne, duża liczba beneficjentów pomocy społecznej. Konieczne jest zatem podejmowanie działań mających na celu podnoszenie kwalifikacji zawodowych mieszkańców, przyciągnięcie inwestorów na teren Gminy, jak również zachęcenie obecnych mieszkańców do zakładania działalności gospodarczej (w tym przede wszystkim przez osoby bezrobotne). Działania te pozwolą na ograniczenie bezrobocia oraz liczby beneficjentów pomocy społecznej, z drugiej zaś strony przyczynią się do wzrostu dochodów Gminy i jej możliwości inwestycyjnych, a także do wzrostu atrakcyjności mieszkaniowej niniejszej jednostki samorządu terytorialnego.

- **SFERA ŚRODOWISKOWA**

Na obszarze rewitalizacji nie zdiagnozowano poważnych problemów środowiskowych, mających szczególny wpływ na sytuację społeczną mieszkańców.

- **SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA I TECHNICZNA**

Sieć osadnicza na tym terenie charakteryzuje się budową rozproszoną.

Sieć osadnicza na tym terenie charakteryzuje się budową rozproszoną. Budynki użyteczności publicznej potrzebują działań modernizacyjnych, które pozwolą na prowadzenie w nich działań. Ponadto, nie są one odpowiednio wyposażone. Ich renowacja pozwoli na nadanie obiektom nowych funkcji – miejsc spotkań i wypoczynku dla społeczności. Ponadto, modernizacji wymagają również niektóre fragmenty sieci drogowej, prowadzących do tych

budynków. Stan dróg utrudnia komunikację, a nawet stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa społeczności. Zagospodarowanie przestrzeni na obszarze rewitalizacji, również nie jest wystarczające, brak miejsca spotkań integracyjnych dla mieszkańców, stanowi barierę oraz wpływa na ich postępującą degradację.

Potencjał w zakresie rewitalizacji

Diagnoza obszaru, a także potrzeby interesariuszy zgłaszane podczas prowadzonych konsultacji społecznych, wywarły znaczny wpływ na zakres planowanych działań, które mają doprowadzić do ożywienia społeczno – gospodarczego nie tylko obszarów rewitalizowanych, ale całej Gminy Tłuchowo. Warto zaznaczyć, że działania rewitalizacyjne, zwłaszcza na terenie przeznaczonym do rewitalizacji, będą skupiały się nie tylko na ograniczaniu problemów społeczno-gospodarczych, ale również na wykorzystaniu istniejących potencjałów. W stanie obecnym potencjały te podlegają silnym ograniczeniom. Do potencjałów występujących na terenie obszaru rewitalizacji należy zaliczyć m.in.: miejscową społeczność chętną do działania, atrakcyjne tereny mieszkaniowe, atrakcyjne walory przyrodnicze, dogodne położenie geograficzne, rozwój usług turystycznych oraz obecność terenów inwestycyjnych gotowych do zagospodarowania.

7. Wizja obszaru rewitalizacji po rewitalizacji

Wizja wyznaczonego obszaru rewitalizacji po rewitalizacji jest stanem, do którego dążyć będzie Gmina poprzez określone kierunki działań. Wizja obrazuje przyszły wizerunek Gminy, który zostanie osiągnięty dzięki realizacji wyznaczonych celów strategicznych.

Z uwagi na występujące problemy, władze Gminy planują podjąć działania, zmierzające do rewitalizacji obszarów, na których zidentyfikowano najwięcej negatywnych zjawisk. Zdiagnozowane zjawiska kryzysowe, wymagają podjęcia natychmiastowych, odpowiednich działań, które będą ograniczały ich skalę i niwelowały skutki. Charakter potrzeb rewitalizacyjnych wynika z przedstawionej diagnozy obszaru rewitalizacji. Głównymi problemami, które należy zniwelować są zdiagnozowane problemy społeczne tj. problemy związane z wysokim udziałem osób w wieku poprodukcyjnym i ich wykluczeniem społecznym oraz problemy związane z dużym odsetkiem osób korzystających z pomocy społecznej. Ponadto na obszarze tym występuje problem niskiej przedsiębiorczości mieszkańców oraz brak dopasowanej do potrzeb infrastruktury aktywizującej i integrującej mieszkańców.

Na podstawie diagnozy obszaru rewitalizacji, analizy zjawisk kryzysowych i lokalnych potencjałów oraz na podstawie konsultacji z mieszkańcami, zaplanowano projekty rewitalizacyjne mające na celu niwelację przedstawionych powyżej problemów.

Osoby w wieku poprodukcyjnym (osoby starsze), których udział na obszarze rewitalizacji jest wysoki, do tej pory narażone były na alienację. Niewystarczająca oferta skierowana do tej grupy osób powodowała często, że stawały się one wykluczone społecznie i nie angażowały w życie społeczne. W związku z tym, stworzenie dla nich klubu seniora, gdzie organizowane będą dla nich spotkania i różnego typu zajęcia, wpłynie na poprawę ich funkcjonowania w środowisku lokalnym. Nie da się zahamować procesu starzenia i wpłynąć na ich udział w ogólnej liczbie mieszkańców, ale kierowanie do nich projektów, pozwoli na złagodzenie tego zjawiska. Stworzenie grupowych zajęć edukacyjnych, poszerzających zainteresowania, poza zwiększeniem wiedzy, umiejętności na dany temat i ćwiczenia pamięci, przyniesie pozytywne zmiany stylu życia codziennego. Na dobrą kondycję psychiczną osób starszych ma również wpływ ich kondycja fizyczna. Wobec tego, zaplanowane działania dotyczącego zagospodarowania terenów dla odpoczynku i aktywnego spędzania czasu na powietrzu (m.in. siłownie na świeżym powietrzu) wpłynie na ich kondycję pozytywnie. Miejsca takie stanowią również środowisko wielopokoleniowej integracji mieszkańców, co oddziałuje na powrót do społeczności osób starszych oraz wzajemną naukę i zrozumienie między nimi. Miejsca te sprzyjają budowaniu relacji społecznych i są ważnym czynnikiem wzmacniania kapitału społecznego obszaru rewitalizacji.

Porady psychologiczne dla beneficjentów pomocy społecznej oraz organizacja dla nich spotkań, gdzie będą mogli uczestniczyć w zajęciach edukacyjnych, pozwoli na ich rozwój, a w przyszłości pomoże na lepsze odnalezienie się ich na rynku pracy. Bardzo ważne jest kreowanie zachowań aktywnych, od najmłodszych lat, dlatego część spotkań skierowana jest również dla młodzieży. Działanie prowadzić będzie do zmniejszenia liczby odsetku osób korzystających z pomocy społecznej i wykazującej bierne postawy. Ponadto, pozwoli to również jak w przypadku osób starszych na integrację mieszkańców i zmniejszenie wykluczenia społecznego tej grupy osób. Ważnym aspektem jest organizacja również miejsca spotkań i dobrego dostępu do niego, w celu dotarcia do jak największej liczby zainteresowanych i potrzebujących. Doposażenie miejsca spotkania uatrakcyjni prowadzone zajęcia.

Do ożywienia społecznego – gospodarczego na obszarze rewitalizacji, prowadzić będzie również projekt związany z kreowaniem przedsiębiorczości wśród mieszkańców. Spotkania z lokalnymi przedsiębiorcami, kursy, porady prawne, będą wpływać na zachęcenie do zakładania przez mieszkańców własnych działalności, które przyczynią się do rozwoju obszaru rewitalizacji. Wsparcie przedsiębiorczości i tworzeni warunków ułatwiających jej prowadzenie, wpływa na przeciwdziałanie bezrobociu w całej Gminie.

Realizacji założonych wizji odbędzie się poprzez przedsięwzięcia szczegółowo przedstawione w dalszej części Programu. Rewitalizacja zdegradowanych i zmarginalizowanych obszarów

wskazanych jako problemowe, ma na celu pobudzenie aktywności środowisk lokalnych i stymulowanie współpracy na rzecz rozwoju społeczno – gospodarczego oraz przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego w zagrożonym dysfunkcjami społecznymi obszarze. Działania naprawcze prowadzić będą do polepszenia jakości życia mieszkańców, w tym zwiększenia ich szans na zatrudnienie. **Zaplanowane działania również spowodują wystąpienie efektu synergicznego, który wpłynie na poziom życia wszystkich mieszkańców Gminy Tłuchowo.** W wyniku działań eliminujących negatywne zjawiska, które często również oddziałują i wychodzą poza granice obszaru rewitalizacji poprawi się wizerunek Gminy i nastąpi ogólne „uzdrowienie” społeczne. Proces wdrażania wizji stanie się dalszym impulsem dla rozwoju Gminy. Organizacja różnego rodzaju zajęć/spotkań, wpłynie na stworzenie i nawiązanie wspólnotowych relacji. Odnowa zdegradowanej przestrzeni przyczyni się do poprawy estetyki całego obszaru Gminy Tłuchowo i wzrostu jej atrakcyjności dla turystów.

8. Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych

Przedstawione w tym rozdziale cele rewitalizacyjne i kierunki działań, są odpowiedzią na wcześniej zdiagnozowane problemy i potrzeby. Zostały one przedstawione dla całego obszaru rewitalizacji. Na obszarze wyznaczonym do rewitalizacji, tj. w sołectwach: Kłobukowo, Turza Nowa, Turza Wilcza występuje nagromadzenie zjawisk kryzysowych.

Sformułowana wizja obszaru rewitalizacji zostanie zrealizowana przez dwa główne cele. Ich zadaniem jest ograniczenie negatywnych zjawisk występujących na obszarze rewitalizowanym. Kierunek działań rewitalizacyjnych jest realizacja celu D, wskazanego wcześniej przy wyznaczaniu obszaru rewitalizacji w rozdziale 6.2. Spełnienie ich założeń będzie możliwe poprzez określenie kierunków działań. Następnie każdy z kierunków będzie realizowany za pomocą określonych przedsięwzięć. W tabeli poniżej przedstawiono cele rewitalizacji i kierunki działań.

Tabela 13. Cele rewitalizacji i kierunki działań dla Gminy Tłuchowo

CEL STRATEGICZNY	
AKTYWNA REWITALIZACJA SPOŁECZNA POWIĄZANA Z DZIAŁANAMI INFRASTRUKTURALNYMI	
Cele rewitalizacji	
CEL 1	CEL 2
WZROST AKTYWNOŚCI SPOŁECZNO - GOSPODARCZEJ I OGRANICZENIE WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO	WYSOKA JAKOŚĆ ŻYCIA I DOSTĘPNOŚĆ USŁUG PUBLICZNYCH
KIERUNKI DZIAŁAŃ	
Aktywizacja osób wykluczonych społecznie	Rozwój infrastruktury społecznej
Stworzenie odpowiednich warunków dla integracji międzypokoleniowej i aktywności osób starszych	Poprawa dostępu do infrastruktury społecznej
Wspieranie przedsiębiorczości	

Źródło: Opracowanie własne

Rewitalizacja w sposób kompleksowy przyczyni się do naprawy sytuacji w Gminie Tłuchowo przede wszystkim w sferze społecznej, ale i pozostałych sferach - szczególnie na obszarach objętych działaniami rewitalizacyjnymi.

Podstawowym elementem systemu monitoringu i oceny jest ustalenie wskaźników, które będą wykorzystywane do monitorowania postępów w zakresie osiągania celów i realizacji zadań określonych w programie. Poniżej przedstawiono główne wskaźniki monitorowania *Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo*.

Wskaźniki te przedstawiono w oparciu o określone wskaźniki docelowe. Wartość poszczególnych wskaźników bazowych przyjmuje wartości zerowe, gdyż są one trudne do skwantyfikowania, co powoduje, że każda zmiana wartości bazowej wskaźnika stanowić będzie realizację celów *Programu Rewitalizacji*.

Tabela 14. Wskaźniki rezultatu realizacji Programu

L.p.	Nazwa wskaźnika	Źródło pozyskiwania danych	Wartość bazowa	Wartość docelowa
1.	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze, wyciągniętych z wykluczenia społecznego	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Tłuchowie	0%	4,3%
2.	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze	Urząd Gminy Tłuchowo/ Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Tłuchowie	39,48%	36,03%
3.	Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze	Urząd Gminy Tłuchowo/Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Tłuchowie	81,69%	74,65%
4.	Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze	Urząd Gminy Tłuchowo	2,57	3,44

Źródło: Opracowanie własne

9. Projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Realizacja *Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo*, będzie możliwa dzięki wdrożeniu szeregu projektów, które pozwolą na wyprowadzenie obszaru rewitalizowanego ze stanu kryzysowego. Projekty opierają się w pierwszej kolejności na działaniach w sferze społecznej, tzw. działaniach miękkich. Ich dopełnieniem jest realizacja projektów infrastrukturalnych, czyli tzw. działań twardych, które wspomagają wykonanie działań miękkich i wpływają na ich skuteczność. Zastosowane podejście, wpłynie w sposób kompleksowy na zapewnienie trwałych efektów przeprowadzonego procesu rewitalizacji oraz pobudzi zrównoważony rozwój całej Gminy Tłuchowo.

Poniżej przedstawiony został wykaz głównych projektów zaplanowanych do realizacji w ramach *Programu Rewitalizacji*.

Tabela 15. Główny projekt/przedsięwzięcia rewitalizacyjne – harmonogram i szacunkowe ramy finansowe

Obszar rewitalizacji (nr/ nazwa)	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu	Opis przedsięwzięcia					
				Podmiot/y realizujący/e projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
Obszar rewitalizacji 1 – Sołectwo Kłobukowo	Cel rewitalizacji: Wzrost aktywności społeczno – gospodarczej i ograniczenie wykluczenia społecznego								
	Kierunek działań: Stworzenie odpowiednich warunków dla integracji międzypokoleniowej i aktywności osób starszych								
	1. Poprawa kondycji fizycznej i psychicznej seniorów	1. Utworzenie klubu seniora	społeczny	Gmina Tłuchowo	Organizacja klubu seniora będzie obejmować organizację kursów komputerowych, spotkań integracyjnych, gospodarujących czas wolny i rozwijających zainteresowania osób starszych. Planuje się zajęcia wokalnno-muzyczne, warsztaty rękodzielnicze, spotkania z ciekawymi osobami (m.in. pisarze czy aktorzy), zajęcia sportowe i rehabilitacyjne. Ponadto, planuje się również zorganizowaniu wspólnych spotkań seniorów i młodszego pokolenia, pozwalającego na integrację i porozumienie międzypokoleniowe.	Kłobukowo	10 000,00	(wskaźnik własny) Liczba osób objęta wsparciem - 10	Liczba członków klubu, listy obecności, ankiety, liczba zorganizowanych spotkań Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo
	Cel rewitalizacji: Wzrost aktywności społeczno – gospodarczej i ograniczenie wykluczenia społecznego								
	Kierunek działań: Aktywizacja osób wykluczonych społecznie								
	2. Indywidualne i grupowe spotkania z psychologiem	2. Indywidualne i grupowe spotkania z psychologiem	społeczny	Gmina Tłuchowo	Organizacja indywidualnych i grupowych spotkań z psychologiem w celu zdiagnozowania problemów wśród mieszkańców obszaru pobierających świadczenia społeczne oraz próby ich rozwiązania. Projekt obejmuje indywidualne wsparcie motywacyjne dla całych rodzin, w tym dzieci do lat 17, na których rodzice pobierają zasiłek.	Kłobukowo	3 000,00	(wskaźnik własny) Liczba osób objęta wsparciem - 5	Lista interesantów, liczba godzin pomocy w nauce, ankiety Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo
	3. Pomoc beneficjentom korzystającym ze środowiskowej pomocy społecznej	3. Kształtowanie aktywnych postaw i rozwój osobisty beneficjentów pomocy społecznej	społeczny	Gmina Tłuchowo/ GOPS	Projekt obejmuje organizację spotkań dla beneficjentów pomocy społecznej, gdzie będą mogli uczestniczyć w zajęciach grupowych i rozwijać swoje zainteresowania oraz umiejętności. Zajęcia mają na celu edukację i pomoc zmiany postawy biernej na aktywną, a w przyszłości pomogą na lepsze odnalezienie się na rynku pracy uczestników. Projekt obejmuje także zajęcia dla młodzieży w wieku do lat 17 i organizację ich czasu wolnego, poprzez spotkania edukacyjne.	Kłobukowo	10 000,00	(wskaźnik własny) Liczba osób objęta wsparciem - 20	Liczba członków szkoleń, listy obecności, ankiety, zaświadczenia Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo

PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY TŁUCHOWO

Obszar rewitalizacji (nr/ nazwa)	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu	Opis przedsięwzięcia						
				Podmiot/y realizujący/e projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji	
	Cel rewitalizacji: Wzrost aktywności społeczno – gospodarczej i ograniczenie wykluczenia społecznego									
	Kierunek działań: Wsparcie przedsiębiorczości									
	4.Rozwój przedsiębiorczości wśród mieszkańców	4.Kreowanie postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców	gospodarczy	Gmina Tłuchowo/ Przedsiębiorcy lokalni	W zakres projektu zaplanowana działania pobudzające i zachęcające mieszkańców do zakładania swoich działalności. Odbywać się to będzie poprzez spotkania z lokalnymi przedsiębiorcami oraz działaniami podnoszącymi kwalifikacje i kompetencje mieszkańców, tj. szkolenia, kursy. W ramach zajęć uczestnicy zapoznają się również m.in. z prawnymi aspektami prowadzenia działalności gospodarczej oraz z metodami komunikacji i budowania pewności siebie.	Kłobukowo	20 000,00	(wskaźnik własny) Liczba osób objęta wsparciem - 5	Liczba członków szkoleń, listy obecności, ankiety, zaświadczenia Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo	
	Cel rewitalizacji: Wysoka jakość życia i dostępność usług publicznych									
	Kierunek działań: Rozwój infrastruktury społecznej									
	5. Zagospodarowanie terenu i adaptacja na cele rekreacyjno-sportowe	5. Zagospodarowanie terenu i wybudowanie małej infrastruktury na świeżym powietrzu	Przestrzenno-funkcjonalny	Gmina Tłuchowo	Projekt obejmuje zagospodarowanie terenu rewitalizacji w postaci drobnej infrastruktury na świeżym powietrzu – siłowni zewnętrznych. Ma to na celu zorganizowanie miejsca spotkań i spędzania aktywnie czasu wolnego oraz oddziaływanie na poprawę kondycji psychofizycznej mieszkańców obszaru rewitalizacji. Ponadto, zagospodarowany teren zostanie wyposażony w ławki i zieleń.	Kłobukowo	50 000,00	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją – 1,74 ha Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obszarów – 242 Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – 1 szt.	Protokół zdawczo-odbiorczy Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo	
	Cel rewitalizacji: Wysoka jakość życia i dostępność usług publicznych									
	Kierunek działań: Poprawa dostępu do infrastruktury społecznej									
	6. Modernizacja drogi prowadzącej do terenów publicznych	6. Poprawa dostępu do usług społecznych poprzez modernizację drogi	techniczny	Gmina Tłuchowo	Planowany projekt obejmuje przebudowę drogi gminnej, która prowadzi do terenów publicznych, - infrastruktury na świeżym powietrzu, gdzie mieszkańcy będą mieli możliwość integracji i poprawy swojej kondycji psychofizycznej oraz do terenów cennych przyrodniczo-krajobrazowych.	Kłobukowo	500 000,00	(wskaźnik własny) Długość zmodernizowanej drogi – 1,6 km	Protokół zdawczo-odbiorczy Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo	

PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY TŁUCHOWO

Obszar rewitalizacji (nr/ nazwa)	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu	Opis przedsięwzięcia						
				Podmiot/y realizujący/e projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji	
Obszar rewitalizacji 2 – Sołectwo Turza Wilcza	Cel rewitalizacji: Wzrost aktywności społeczno-gospodarczej i ograniczenie wykluczenia społecznego									
	Kierunek działań: Stworzenie odpowiednich warunków dla integracji międzypokoleniowej i aktywności osób starszych									
	7. Poprawa kondycji fizycznej i psychicznej seniorów	7. Rozszerzenie zakresu działalności Stowarzyszenia „Nowoczesna Gospodyni”	społeczny	Gmina Tłuchowo	Rozszerzenie działalności Stowarzyszenia „Nowoczesna Gospodyni”, które zrzesza i prowadzi działania również dla osób starszych obejmować będzie organizację kursów komputerowych, spotkań integracyjnych, gospodarujących czas wolny i rozwijających zainteresowania osób starszych. Planuje się zajęcia wokalnno-muzyczne, warsztaty rękodzielnicze, spotkania z ciekawymi osobami (m.in. pisarze czy aktorzy), zajęcia sportowe i rehabilitacyjne. Ponadto, planuje się również zorganizowaniu wspólnych spotkań seniorów i młodszego pokolenia, pozwalającego na integrację i porozumienie międzypokoleniowe.	Turza Wilcza	20 000,00	(wskaźnik własny) Liczba osób objęta wsparciem - 20	Wzrost członków stowarzyszenia, listy obecności, ankiety, liczba zorganizowanych spotkań Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo	
	Cel rewitalizacji: Wzrost aktywności społeczno-gospodarczej i ograniczenie wykluczenia społecznego									
	Kierunek działań: Aktywizacja osób wykluczonych społecznie									
	8. Indywidualne i grupowe spotkania z psychologiem	8. Indywidualne i grupowe spotkania z psychologiem	społeczny	Gmina Tłuchowo	Organizacja indywidualnych i grupowych spotkań z psychologiem w celu zdiagnozowania problemów wśród mieszkańców obszaru pobierających świadczenia społeczne oraz próby ich rozwiązania. Projekt obejmuje indywidualne wsparcie motywacyjne dla całych rodzin, w tym dzieci do lat 17, na których rodzice pobierają zasiłek.	Turza Wilcza	3 000,00	(wskaźnik własny) Liczba osób objęta wsparciem - 20	Lista interesantów i liczba godzin pomocy w nauce, ankiety Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo	
	9. Pomoc beneficjentom korzystającym ze środowiskowej pomocy społecznej	9. Kształtowanie aktywnych postaw i rozwój osobisty beneficjentów pomocy społecznej	społeczny	Gmina Tłuchowo	Projekt obejmuje organizację spotkań dla beneficjentów pomocy społecznej, gdzie będą mogli uczestniczyć w zajęciach grupowych i rozwijać swoje zainteresowania oraz umiejętności. Zajęcia mają na celu edukację i pomoc zmiany postawy biernej na aktywną, a w przyszłości pomogą na lepsze odnalezienie się na rynku pracy uczestników. Projekt obejmuje także zajęcia dla młodzieży w wieku do lat 17 i organizację ich czasu wolnego, poprzez spotkania edukacyjne.	Turza Wilcza	10 000,00	(wskaźnik własny) Liczba osób objęta wsparciem - 20	Liczba członków szkoleń, listy obecności, ankiety, zaświadczenia Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo	
	Cel rewitalizacji: Wzrost aktywności społecznej i ograniczenie wykluczenia społecznego									

PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY TŁUCHOWO

Obszar rewitalizacji (nr/ nazwa)	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu	Opis przedsięwzięcia					
				Podmiot/ty realizujący/e projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
	Kierunek działań: Wspieranie przedsiębiorczości								
	10.Rozwój przedsiębiorczości wśród mieszkańców	10.Kreowanie postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców	gospodarczy	Gmina Tłuchowo/ Przedsiębiorcy lokalni	W zakres projektu zaplanowane działania W zakres projektu zaplanowane działania pobudzające i zachęcające mieszkańców do zakładania swoich działalności. Odbywać się to będzie poprzez spotkania z lokalnymi przedsiębiorcami oraz działaniami podnoszącymi kwalifikacje i kompetencje mieszkańców, tj. szkolenia, kursy. W ramach zajęć uczestnicy zapoznają się również m.in. z prawnymi aspektami prowadzenia działalności gospodarczej oraz z metodami komunikacji i budowania pewności siebie.	Turza Wilcza	20 000,00	(wskaźnik własny) Liczba osób objęta wsparciem - 5	Liczba członków szkoleń, listy obecności, ankiety, zaświadczenia Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo
	Cel rewitalizacji: Wysoka jakość życia i dostępność usług publicznych								
	Kierunek działań: Rozwój infrastruktury społecznej Poprawa dostępu do infrastruktury społecznej								
	11. Przebudowa świetlicy wiejskiej	11. Rozbudowa budynku świetlicy wiejskiej wraz z przebudową w miejscowości Turza Wilcza	techniczny	Gmina Tłuchowo	Projekt obejmuje rozbudowę budynku świetlicy wiejskiej wraz z przebudową, celem dostosowania obiektu do realizacji projektów społecznych, zmierzających do aktywizacji i integracji mieszkańców obszaru rewitalizacji. Przedmiotowa inwestycja strukturalna jest niezbędna dla realizacji przedsięwzięć społecznych (projekty: 7,8,12). W chwili obecnej infrastruktura znajdująca się na wyznaczonym do rewitalizacji terenie ma ograniczone możliwości lokalowe i nie jest w dostatecznym stanie technicznym i użytkowym. W związku z tym zaplanowano przebudowę budynku w Turzy Wilczej, gdzie będą realizowane działania dla mieszkańców z Turzy Wilczej i Turzy Nowej. Jest to miejsce, gdzie po adaptacji istnieje możliwość przeprowadzenia interwencji społecznej dla mieszkańców ww. obszarów. Realizacja tego projektu jest niezbędna do wykonania planowanych działań społecznych na terenie Turzy Wilczej i Turzy Nowej. Jej przeprowadzenie pozwoli na osiągnięcie planowanych efektów i celów rewitalizacji. Realizacja projektu opiera się na zintegrowaniu z	Turza Wilcza	879 999,99	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją – 0,066 ha Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obszarów – 338 Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – 1 szt.	Protokół zdawczo-odbiorczy Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa)	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu	Opis przedsięwzięcia					
				Podmiot/y realizujący/e projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
					projektami społecznymi, które będą realizowane w niniejszym obiekcie.				
Obszar rewitalizacji 3 – Sołectwo Turza Nowa	Cel rewitalizacji: Wzrost aktywności społecznej i ograniczenie wykluczenia społecznego								
	Kierunek działań: Stworzenie odpowiednich warunków dla integracji międzypokoleniowej i aktywności osób starszych								
	12. Poprawa kondycji fizycznej i psychicznej seniorów	12. Utworzenie klubu seniora	społeczny	Gmina Tłuchowo	Organizacja klubu seniora będzie obejmować organizację różnego typu kursów, spotkań integracyjnych, rozwijanie zainteresowań oraz zagospodarowanie czasu wolnego.	Turza Nowa	5 000,00	wskaźnik własny) Liczba osób objęta wsparciem - 10	Liczba członków klubu, listy obecności, ankiety, liczba zorganizowanych spotkań Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo
	Cel rewitalizacji: Wzrost aktywności społecznej i ograniczenie wykluczenia społecznego								
	Kierunek działań: Aktywizacja osób wykluczonych społecznie								
	13. Indywidualne i grupowe spotkania z psychologiem	13. Indywidualne i grupowe spotkania z psychologiem	społeczny	Gmina Tłuchowo	Organizacja indywidualnych i grupowych spotkań z psychologiem w celu zdiagnozowania problemów wśród mieszkańców obszaru pobierających świadczenia społeczne oraz próby ich rozwiązania. Projekt obejmuje indywidualne wsparcie motywacyjne dla całych rodzin, w tym dzieci do lat 17, na których rodzice pobierają zasiłek.	Turza Nowa	2 000,00	(wskaźnik własny) Liczba osób objęta wsparciem - 5	Liczba członków klubu, listy obecności, liczba godzin pomocy w nauce, ankiety
	14. Pomoc beneficjentom korzystającym ze środowiskowej pomocy społecznej	14. Kształtowanie aktywnych postaw i rozwój osobisty beneficjentów pomocy społecznej	społeczny	Gmina Tłuchowo	Projekt obejmuje organizację spotkań dla beneficjentów pomocy społecznej, gdzie będą mogli uczestniczyć w zajęciach grupowych i rozwijać swoje zainteresowania oraz umiejętności. Zajęcia mają na celu edukację i pomoc zmiany postawy biernej na aktywną, a w przyszłości pomogą na lepsze odnalezienie się na rynku pracy uczestników. Projekt obejmuje także zajęcia dla młodzieży w wieku do lat 17 i organizację ich czasu wolnego, poprzez spotkania edukacyjne.	Turza Nowa	5 000,00	(wskaźnik własny) Liczba osób objęta wsparciem – 5	Liczba członków szkoleń, listy obecności, ankiety, zaświadczenia Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa)	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu	Opis przedsięwzięcia					
				Podmiot/y realizujący/e projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
	Cel rewitalizacji: Wzrost aktywności społecznej i ograniczenie wykluczenia społecznego								
	Kierunek działań: Wspieranie przedsiębiorczości								
	15.Rozwój przedsiębiorczości wśród mieszkańców	15.Kreowanie postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców	gospodarczy	Gmina Tłuchowo/ Przedsiębiorcy lokalni	W zakres projektu zaplanowana działania W zakres projektu zaplanowana działania pobudzające i zachęcające mieszkańców do zakładania swoich działalności. Odbywać się to będzie poprzez spotkania z lokalnymi przedsiębiorcami oraz działaniami podnoszącymi kwalifikacje i kompetencje mieszkańców, tj. szkolenia, kursy. W ramach zajęć uczestnicy zapoznają się również m.in. z prawnymi aspektami prowadzenia działalności gospodarczej oraz z metodami komunikacji i budowania pewności siebie.	Turza Nowa	10 000,00	(wskaźnik własny) Liczba osób objęta wsparciem - 3	Liczba członków szkoleń, listy obecności, ankiety, zaświadczenia Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo

Źródło: Opracowanie własne

Powyższe przedsięwzięcia główne i uzupełniające są ze sobą ściśle powiązane. Przedsięwzięcie z zakresu realizacji celu rewitalizacji: **Wzrost aktywności społeczno - gospodarczej i ograniczenie problemów społecznych** ukierunkowane jest na realizację zadań miękkich, które wpływają na ograniczenie lub likwidację zdiagnozowanych na obszarze rewitalizacji problemów. Projekty z zakresu celu 2: **Wysoka jakość życia i dostępność usług publicznych** jest zbiorem projektów infrastrukturalnych, które przyczyniają się do skutecznej realizacji celów społecznych. Stanowią one swoiste narzędzie do niwelowania negatywnych zjawisk społecznych. Zintegrowane, połączone działania społeczne i infrastrukturalne wpływają na zachęcenie mieszkańców do uczestnictwa w projektach miękkich i kompleksowe rozwiązanie problemów.

Reasumując, przewidziane do realizacji projekty opierają się w pierwszej kolejności na działaniach ze sfery społecznej, tzw. działaniach miękkich, ukierunkowanych głównie na pomoc osobom korzystającym z pomocy społecznej, aktywizację i integrację społeczną mieszkańców zarówno starszego jak i młodszego pokolenia z obszaru rewitalizacji. Ich dopełnieniem będzie realizacja projektów infrastrukturalnych, czyli tzw. działań twardych, które wspomogą wykonanie działań miękkich i wpłyną na skuteczność ich działań. Inwestycje w infrastrukturę zaplanowane w dokumencie będą stanowiły narzędzie do zmian społeczno-gospodarczych na obszarach rewitalizowanych, a nie ich główny cel. Projekty mają na celu dostosowanie budynków do miejsc spotkań i organizacji zajęć społecznych, a także poprawę bezpieczeństwa i dostępu do nich. Ponadto, stworzenie infrastruktury ogólnie dostępnej dla mieszkańców, wpływa na kreowanie swobodnych interakcji międzyludzkich i zacieśniania więzi sąsiedzkich. Kontakt z lokalnymi przedsiębiorcami pozwoli na możliwość kreowania postaw przedsiębiorczych wśród pozostałej ludności obszaru rewitalizacji i poprawię sytuacji materialnych rodzin, ale również wpłynie na rozwój gospodarki Gminy. Pobudzi to i zachęci mieszkańców do zakładania swoich działalności. Praktyczne podejście i przekazanie doświadczenia pozwoli przyswoić sobie, że prowadzenie własnej działalności nie stanowi pojęcia abstrakcyjnego i da poczucie pewności siebie i wiarę we własne możliwości. Organizacja przyjaznych przestrzeni publicznych i wzrost estetyki obszaru podnosi atrakcyjność danego obszaru.

Ponadto, zaplanowane działania niewątpliwie wpłyną na wzrost atrakcyjności Gminy pod względem osiedleńczym, rekreacyjnym oraz inwestycyjnym, co stanowić będzie motor rozwoju społeczno-gospodarczego terenów rewitalizowanych, ale również całego obszaru Gminy.

Reasumując, przyjęte podejście wpłynie w sposób kompleksowy na zapewnienie trwałych efektów prowadzonego procesu rewitalizacji oraz wpłynie na zrównoważony rozwój całej Gminy Tłuchowo.

10. Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym Programem Rewitalizacji

Program Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo łączy ze sobą działania w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej. W związku z tym, w sposób kompleksowy przyczynia się do rozwiązania problemów istniejących na wyznaczonym obszarze rewitalizacji. Zaplanowane działania są wzajemnie ze sobą powiązane i uzupełniają się. Program jest nastawiony na realizację głównie projektów „miękkich”, jednakże dla dopełnienia części działań planuje się wdrożenie również projektów „twardych”. Powyższe działania spełniają ideę projektów zintegrowanych.

Przedsięwzięcia uwzględnione w poprzednim rozdziale związane z celem dotyczącym wzrostu aktywności społecznej i ograniczenie problemów społecznych ukierunkowane są na realizację zadań miękkich, które wpływają na ograniczenie lub likwidację zdiagnozowanych na obszarze rewitalizacji problemów społeczno-gospodarczych. Projekty z zakresu celu: Dostosowanie infrastruktury społecznej w celu niwelacji zjawisk kryzysowych są zbiorem projektów infrastrukturalnych, które przyczyniają się do skutecznej realizacji celów społecznych. Stanowią one swoiste narzędzie do niwelowania negatywnych zjawisk społecznych. Zintegrowane, połączone działania społeczne i infrastrukturalne wpływają na zachęcenie mieszkańców do uczestnictwa w projektach miękkich i kompleksowe rozwiązanie problemów. Konkretnie programy operacyjne oraz działania i poddziałania, w ramach których przewidziano do realizacji poszczególne przedsięwzięcia zostały przedstawione w Rozdziale 9. Projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne.

Reasumując, przewidziane do realizacji projekty opierają się w pierwszej kolejności na działaniach ze sfery społecznej, tzw. działaniach miękkich, ukierunkowanych głównie na aktywizację i integrację społeczno-zawodową mieszkańców zdegradowanych obszarów. Ich dopełnieniem będzie realizacja projektów infrastrukturalnych, czyli tzw. działań twardych, które wspomogą wykonanie działań miękkich i wpłyną na skuteczność ich działań. Inwestycje w infrastrukturę zaplanowane w dokumencie będą stanowiły narzędzie do zmian społeczno-gospodarczych na obszarach rewitalizowanych, a nie ich główny cel.

Wsparta infrastruktura w późniejszych latach będzie nieustannie służyła realizacji przedsięwzięć adresowanych do mieszkańców wyznaczonego na terenie Gminy Tłuchowo obszaru rewitalizacji. W celu umożliwienia przeprowadzenia działań społecznych przewidzianych w Programie, zaplanowano rozbudowę budynku świetlicy wiejskiej w miejscowości Turza Wilcza. W przyszłości budynek będzie stanowił nadal miejsce integracji i rozwoju aktywności mieszkańców obszaru rewitalizacji – sołectw Turza Wilcza i Turza Nowa.

We wspartej świetlicy wiejskiej organizowane będą spotkania i wydarzenia kulturalne, a także sportowo-rekreacyjne mające na celu aktywizację i integrację lokalnej społeczności wiejskiej. Będzie to miejsce ogólnodostępne, gdzie można będzie prowadzić także aktywizację zawodową mieszkańców, w tym dodatkowe aktywności dla dzieci i młodzieży oraz seniorów. Z kolei mieszkańcy Kłobukowa będą w tym celu korzystali z zagospodarowanego i zaadaptowanego terenu. Będą uczestniczyć w organizowanych na tym obszarze wydarzeniach sportowo-rekreacyjnych czy kulturalnych, dzięki którym będą mogli aktywnie brać udział w życiu lokalnym. Teren będzie również ogólnodostępny, dzięki czemu mieszkańcy we własnym zakresie będą mogli organizować dodatkowe przedsięwzięcia integrujące, zachęcające do uczestnictwa w nich przedstawicieli różnych grup społecznych. Prognozuje się dzięki temu wzrost zaangażowania i wyższy poziom tożsamości lokalnej po zakończeniu realizacji projektów rewitalizacyjnych.

Komplementarność przestrzenna, problemowa, proceduralno-instytucjonalna, międzyokresowa oraz źródeł finansowania pozwoli na efektywne oddziaływanie na wyznaczone obszary kryzysowe oraz poprzez efekt synergiczny wpłynie także na rozwój i poprawę warunków życiowych mieszkańców całej Gminy Tłuchowo.

W celu kompleksowego wyprowadzenia obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego w dokumencie zaplanowano projekty główne, które w największym stopniu, przyczynią się do poprawy sytuacji mieszkańców obszaru rewitalizacji.

KOMPLEMENTARNOŚĆ PRZESTRZENNA

W *Programie* uwzględnione zostały projekty, które realizowane będą na obszarze rewitalizacji, jednak zasięg ich oddziaływania wykracza poza jego granice. Zaplanowane projekty przeprowadzone na terenie sołectwa Kłobukowo, Turza Wilcza i Turza Nowa, wywierają wpływ na mieszkańców pozostałych części Gminy, m.in. wynika to ze specyfiki projektów społecznych, a także obiektów użyteczności publicznej oraz przestrzeni publicznych poddanych odnowie i modernizacji. Wynikają one z występującego tzw. efektu synergii pomiędzy poszczególnymi działaniami. Dostosowanie i wyposażenie obiektów, gdzie prowadzone będą projekty miękkie oraz modernizacja dróg dojazdowych do nich umożliwi lepszy dostęp do obiektów. Działania społeczne mają na celu poprawić jakość życia mieszkańców poprzez wzrost ich aktywności społeczno-gospodarczej, a stworzenie miejsc naturalnych spotkań dla mieszkańców, gdzie mogliby integrować się i spędzać czas, przyczyni się do zahamowania zjawiska wykluczenia społecznego, a także wzmocni ich czynne postawy w życiu społecznym. Kontakt z lokalnymi przedsiębiorcami dla kreowania postaw przedsiębiorczych wśród pozostałej ludności obszaru rewitalizacji, ma za zadanie poprawić sytuację rodzin, ale również rozwijać gospodarkę Gminy.,

Zaplanowane projekty wzajemnie się dopełniają pod względem przestrzennym, nie powodując przenoszenia problemów na inne tereny. Ponadto, w wyniku ciągłej analizy następstw podejmowanych decyzji dla polityki przestrzennej Gminy i monitoringu okresowego, realizacja założeń Programu nie będzie prowadzić do niepożądanych efektów. Zaplanowane uzupełniające przedsięwzięcia spowodują wzmocnienie efektów osiągniętych w wyniku realizacji głównych projektów rewitalizacyjnych i tym samym spowodują tzw. efekt synergii. Należy ponadto zaznaczyć, iż realizacja zaplanowanych zadań zapewni efektywne oddziaływanie na cały obszar dotknięty kryzysem, nie tylko w pojedynczych miejscach. W chwili obecnej, w Programie nie wyznaczono przedsięwzięć, które realizowane będą poza obszarem rewitalizacji i które oddziaływałyby na obszar rewitalizacji.

KOMPLEMENTARNOŚĆ PROBLEMOWA

W Programie zaplanowano realizację projektów dopełniających się wzajemnie tematycznie, co spowoduje, że w sposób kompleksowy zostaną rozwiązane przyczyny kryzysu występujące na danym obszarze. Działania w zakresie rewitalizacji, powiązane są również ze strategicznymi decyzjami Gminy.

Komplementarność problemowa opierać się będzie na:

- wzajemnym dopełnianiu się działań sektorowych (dopełnienie programów, inwestycji służącym celom społecznym);
- parametryzacji pożądanego stanu, do którego osiągnięcia prowadzi realizacja programu (wskaźniki rezultatu);
- ocenie spójności działań z efektami analiz na obszarze województwa (monitorowanie i ocena wpływu rewitalizacji na wskaźniki regionalne).

Działania infrastrukturalne powiązane zostały z zadaniami o charakterze społeczno-gospodarczym. Przewidziane do realizacji projekty wpływają w sposób kompleksowy na aspekty w sferze społecznej, przestrzenno-funkcjonalnej, środowiskowej i technicznej. Działania miękkie, ukierunkowane zostały głównie na pomoc osobom korzystającym z pomocy społecznej, aktywizację i integrację społeczną mieszkańców zarówno starszego jak i młodszego pokolenia z obszaru rewitalizacji. Ich dopełnieniem będzie realizacja działań twardych, które wspomogą wykonanie działań społecznych i wpłyną na skuteczność ich przeprowadzenia. Inwestycje w infrastrukturę zaplanowane w dokumencie będą stanowiły narzędzie do zmian społeczno-gospodarczych na obszarach rewitalizowanych, a nie ich główny cel. Projekty mają na celu dostosowanie budynków do miejsc spotkań i organizacji zajęć społecznych, a także poprawę bezpieczeństwa i dostępu do nich, aby zapewnić jak największemu gronu możliwość uczestnictwa w projektach. Ponadto, stworzenie infrastruktury ogólnie dostępnej dla mieszkańców, wpływa na kreowanie swobodnych interakcji

międzyludzkich i zacieśniania więzi sąsiedzkich. Kontakt z lokalnymi przedsiębiorcami pozwoli na możliwość kreowania postaw przedsiębiorczych wśród pozostałej ludności obszaru rewitalizacji i poprawię sytuacji materialnych rodzin, ale również wpłynie na rozwój gospodarki Gminy

Przedmiotowy Program jest również komplementarny względem dokumentów strategicznych na poziomie lokalnym oraz jest powiązany ze strategicznymi decyzjami Gminy w innych dziedzinach.

KOMPLEMENTARNOŚĆ PROCEDURALNO-INSTYTUCJONALNA

Struktura i system zarządzania *Programem Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo*, pozwala na efektywne współdziałanie ze sobą różnych instytucji, co wpłynie na skuteczniejsze rozwiązanie zidentyfikowanych na tym terenie negatywnych zjawisk i zagrożeń.

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna opierać się będzie na:

- efektywnym systemie zarządzania rewitalizacją (w oparciu o system terytorialny);
- spójności działań proceduralnych (monitorowanie, czy proceduralność działań nie wpływa na ich skuteczność);
- wypracowaniu trwałych standardów.

Osobami odpowiedzialnymi za monitorowanie oraz koordynowanie działań określonych w *Programie Rewitalizacji*, a także za sprawozdawczość i ocenę, będą pracownicy Urzędu Gminy Tłuchowo oraz jednostek organizacyjnych Gminy, posiadający wiedzę i doświadczenie w zakresie zagadnień istotnych z punktu widzenia rewitalizacji. Poszczególne zadania będą wykonywane przez pracowników Urzędu Gminy zgodnie z ich kompetencjami i zakresem obowiązków określonym w Regulaminie Organizacyjnym. System zarządzania Programem Rewitalizacji przez Gminę Tłuchowo odbywać się będzie zgodnie ze schematem organizacyjnym, który został przedstawiony w Rozdziale 13. System realizacji (wdrażania) *Programu Rewitalizacji*.

Poniżej przedstawiono stowarzyszenia wraz z zakresem ich działań, funkcjonujące na terenie Gminy Tłuchowo:

1. Towarzystwo Przyjaciół i Rozwoju Gminy Tłuchowo.
2. Koło Gospodyń Wiejskich "Jagna" z Tłuchowa.
3. Stowarzyszenie "Nowoczesna Gospodyni" z Turzy Wilczej.
4. Koło Gospodyń Wiejskich "Nad Skrwą" z Tłuchówka.
5. Koło Gospodyń Wiejskich "Źródelanki" ze Źródeł.

KOMPLEMENTARNOŚĆ MIĘDZYOKRESOWA

Komplementarność międzyokresowa w zakresie projektów rewitalizacyjnych nie zachodzi ze względu na typ Gminy. W poprzedniej perspektywie finansowej 2007-2013, działania rewitalizacyjne dotyczyły gmin miejskich/miast powyżej 5 tys. mieszkańców.

Program Rewitalizacji, w części swoich działań jest uzupełnieniem przedsięwzięć realizowanych w ramach polityki spójności 2007-2013. W związku z tym, nawiązuje do zachowania ciągłości programowej. Doświadczenie z poprzedniego okresu finansowania wpłynęło na wsparcie planowanych projektów w ramach obecnej perspektywy finansowej.

Komplementarność międzyokresowa opiera się na:

- analizie dotychczasowych działań Gminy, ocenie skuteczności osiągnięć, efektywności;
- wykorzystaniu wniosków z dotychczasowych działań.

Zadania wyznaczone w niniejszym *Programie Rewitalizacji* są komplementarne względem przedsięwzięć realizowanych w poprzednich latach na terenie Gminy Tłuchowo. Tworzą odpowiedź na potrzeby wynikające ze zmian jakie zostały zidentyfikowane w ramach systematycznego monitoringu.

Poniższa tabela przedstawia inwestycje współfinansowane z funduszy europejskich w Gminie Tłuchowo w latach 2007-2013.

Tabela 16. Inwestycje współfinansowane z funduszy europejskich w Gminie Tłuchowo w latach 2007-2013

Tytuł projektu	Nazwa podmiotu udzielającego nazwa programu numer projektu	Wartość projektu (PLN)	Dofinansowanie z UE (PLN)
RAZEM Z EFS INWESTUJEMY W NASZĄ PRZYSZŁOŚĆ	Europejski Fundusz Społeczny Program Operacyjny Kapitał Ludzki 7.1. Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji 7.1.1 Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej	739 927.38 zł	628 938.27 zł
Wiem więcej, jestem cool.	Europejski Fundusz Społeczny Program Operacyjny Kapitał Ludzki 9.1. Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty 9.1.2 Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji	131 512.86 zł	111 785.93 zł

Tytuł projektu	Nazwa podmiotu udzielającego nazwa programu numer projektu	Wartość projektu (PLN)	Dofinansowanie z UE (PLN)
	oraz zmniejszanie różnic w jakości usług edukacyjnych		
Lepszy start- lepszego jutro	Europejski Fundusz Społeczny Program Operacyjny Kapitał Ludzki 9.1. Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty 9.1.2 Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszanie różnic w jakości usług edukacyjnych	99 995.00 zł	84 995.75 zł
W drodze do lepszego startu przedszkolaków	Europejski Fundusz Społeczny Program Operacyjny Kapitał Ludzki 9.1. Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty 9.1.1 Zmniejszanie nierówności w stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej	87 270.05 zł	74 179.54 zł
Budowa drogi gminnej Trzcianka - Turza Wielka	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego 1.1. Infrastruktura drogowa	1 102 310.77 zł	499 935.16 zł
"Budowa drogi gminnej Tłuchowo - Tłuchówek Rumunki"	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego 1.1. Infrastruktura drogowa	820 132.31 zł	401 943.65 zł

Źródło: <http://www.mapadotacji.gov.pl/>

Reasumując wiele przedsięwzięć realizowanych na terenie Gminy Tłuchowo w latach 2007-2013 ma swoją kontynuację tematyczną w okresie 2014-2020. Ponadto, powyższe projekty są komplementarne z projektami zaplanowanymi w ramach *Programu Rewitalizacji* pod względem:

- przedmiotowym - przyczyniają się do skuteczniejszej i efektywniejszej realizacji zadań własnych Gminy i jej jednostek organizacyjnych;
- geograficznym - realizowane były, są i będą na terenie Gminy;

- funkcjonalnym - przyczyniają się do poprawy życia społecznego mieszkańców oraz jakości technicznej i energetycznej infrastruktury technicznej na terenie Gminy, zwiększenia komfortu życia oraz poprawy skuteczności zarządzania Gminy Tłuchowo w zakresie wykorzystania środków pozabudżetowych.

W latach 2007-2013 Gmina Tłuchowo zrealizowała szereg projektów. Zrealizowane projekty w połączeniu z zaplanowanymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi w przyszłości mogą przyczynić się do ograniczenia skali bezrobocia i wzrostu liczby podmiotów gospodarczych na terenie przedmiotowej jednostki samorządu terytorialnego. W perspektywie obowiązywania *Programu Rewitalizacji* będą podejmowane dalsze działania zmierzające do aktywizacji i integracji społecznej mieszkańców obszarów rewitalizowanych i całej Gminy Tłuchowo. Ponadto, w ramach *Programu Rewitalizacji* zaplanowano dalsze działania zmierzające do poszerzenia oferty rekreacyjnej społecznej i zagospodarowania efektywnego czasu dla mieszkańców, co przełoży się na jeszcze większą integrację i ich włączenie w życie społeczne.

Projekty główne zaplanowane do realizacji w ramach *Programu Rewitalizacji* będą kontynuować realizację założeń, które już po części zostały zrealizowane w wyniku wdrożenia powyższych przedsięwzięć, przy czym będą się one koncentrować na obszarze rewitalizacji, który charakteryzuje się szczególną koncentracją zjawisk kryzysowych w odniesieniu do sytuacji występującej na terenie całej Gminy Tłuchowo.

KOMPLEMENTARNOŚĆ ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA

Źródłem finansowania projektów rewitalizacyjnych będą środki pochodzące z funduszy unijnych. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne opierać się będą na uzupełnianiu i łączeniu wsparcia środków pochodzących z EFRR, EFS. Ponadto, projekty uzupełniane będą wkładem własnym – publicznym i prywatnym oraz innymi środkami zewnętrznymi. Dzięki zapewnieniu komplementarności z zakresu źródeł finansowania, uzyskane zostaną korzystniejsze efekty dla obszarów podlegających rewitalizacji.

Komplementarność źródeł finansowania opierać się będzie na:

- uzupełnianiu i łączeniu form wsparcia (EFRR, EFS, publicznych środków krajowych);
- tworzeniu warunków do włączenia środków prywatnych w finansowanie procesów rewitalizacji.

11. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców oraz innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji

Jednym z istotnych aspektów prac nad *Programem Rewitalizacji* i późniejszych działań rewitalizacyjnych jest partycypacja społeczna. Zgodnie z ustawą o rewitalizacji (art. 5) partycypacja społeczna obejmuje przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy, w tym poprzez uczestnictwo w konsultacjach społecznych. Polega ona na realizacji następujących działań, tj.:

- poznaniu potrzeb i oczekiwań interesariuszy oraz dążenia do spójności planowanych z nimi działań,
- prowadzeniu działań edukacyjnych i informacyjnych o procesie rewitalizacji, skierowanych do interesariuszy (o zasadach, celach, istocie prowadzenia rewitalizacji oraz jej przebiegu),
- inicjowaniu, umożliwianiu i wspieraniu działań służących rozwijaniu dialogu między interesariuszami oraz ich integracji wokół rewitalizacji,
- zapewnieniu udziału interesariuszy w przygotowaniu dokumentów dotyczących rewitalizacji,
- wspieraniu inicjatyw zmierzających do zwiększania udziału interesariuszy w przygotowywaniu i realizacji programów rewitalizacji,
- zapewnieniu w czasie przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji możliwości wypowiedzenia się przez interesariuszy.

Rewitalizacja jest procesem, który bezpośrednio skierowany jest do społeczeństwa lokalnego, gdyż w wyniku nasilenia na danym obszarze negatywnych zjawisk nastąpiło wykluczenie części mieszkańców z życia społecznego Gminy.

W związku z tym, zaplanowane działania rewitalizacyjne mają również na celu pobudzenie lokalnej społeczności oraz aktywne zaangażowanie mieszkańców Gminy i pozostałych interesariuszy w tworzeniu i realizacji PR, który uwzględnia w swoich założeniach istotne dla tych grup elementy. Współdziałanie jednostki samorządu terytorialnego z interesariuszami przy podejmowaniu istotnych decyzji jest niezwykle ważne dla efektywności wdrażanych założeń.

Udział interesariuszy podczas tworzenia *Programu Rewitalizacji*

Podczas opracowywania *Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo* przeprowadzono spotkania konsultacyjne z mieszkańcami oraz ankietyzację, aby zapewnić im aktywny udział i zapoznać interesariuszy z przedmiotowym dokumentem. Propozycje i argumenty mieszkańców wysunięte podczas dyskusji oraz analiza uzupełnionych przez nich ankiet, były

istotnym aspektem brany pod uwagę podczas podejmowania decyzji o wyborze obszaru rewitalizacji oraz projektów rewitalizacyjnych na terenie Gminy Tłuchowo. Ponadto, pracownicy Urzędu Gminy Tłuchowo publikowali ogłoszenia i komunikaty na stronie internetowej Gminy i tablicy ogłoszeń w Urzędzie Gminy, dotyczące postępów prac nad przygotowaniem dokumentu.

Partycypacja społeczna dąży do bezpośredniego włączenia i zaangażowania całej społeczności lokalnej oraz pozostałych interesariuszy w proces rewitalizacji. Narzędzie to stanowi podstawę do przygotowania skutecznego *Programu Rewitalizacji*. Spotkania konsultacyjne pozwoliły na wyjaśnienie problematyki rewitalizacji, a przeprowadzona w następnym etapie dyskusja, dostarczyła konkretnych sugestii do określenia obszaru zdegradowanego. Wspólna analiza potencjalnych możliwości rozwojowych i zgłoszone propozycje projektowe przyczynią się do efektywnej realizacji *Programu*. Przeprowadzone konsultacje zapewniły:

- dostarczenie mieszkańcom pełnej wiedzy o charakterze planowanych działań;
- wzrost społecznej aktywności i zaangażowania mieszkańców w przygotowanie i realizację *Programu Rewitalizacji*;
- rozpoznanie problemów i potrzeb mieszkańców;
- pozyskanie opinii i uwag mieszkańców na temat *Programu Rewitalizacji*.

Konsultacje społeczne stanowią proces dialogu między interesariuszami, który pozwala na podjęcie przez Gminę optymalnych decyzji w sprawach publicznych. Aktywne zaangażowanie interesariuszy oferuje możliwość ich identyfikacji z Gminą i znalezienie rozwiązań projektowych zadowalających wszystkich uczestników. Partycypacja społeczna jest fundamentem działań rewitalizacyjnych na wszystkich jej etapach tj. diagnozowanie, programowanie, wdrażanie, monitorowanie i ewaluacja.

Dla zapewnienia prawidłowego przeprowadzenia rewitalizacji i uzyskaniu zamierzonych efektów, konieczne jest podjęcie wspólnych wysiłków przez różne podmioty. Stąd istotne jest, aby wszyscy interesariusze brali czynny udział na etapie diagnozowania, programowania, wdrażania i monitorowania procesu rewitalizacji. Sposób włączenia interesariuszy w proces opracowania *Programu Rewitalizacji* na terenie Gminy Tłuchowo opierał się na przeprowadzaniu różnych form partycypacji społecznej, do których należy zaliczyć ankietyzację oraz trzy spotkania konsultacyjne na terenie Gminy.

PROCES KONSULTACJI SPOŁECZNYCH W RAMACH PROGRAMU REWITALIZACJI DLA GMINY TŁUCHOWO

W ramach procesu partycypacji społecznej na terenie Gminy Tłuchowo odbyły się 3 spotkania konsultacyjne. Miały one miejsce 12 maja 2016 roku, 24 sierpnia 2016 roku oraz 23 czerwca

2017 r. Pierwsze z nich pozwoliło na przedstawienie i wyjaśnienie istoty rewitalizacji. Spotkanie przeprowadzone zostało w sposób ułatwiający zrozumienie prezentowanych treści. Aby zachęcić mieszkańców do aktywnego udziału, została również przygotowana wizualizacja sporządzona w języku niespecjalistycznym z wykorzystaniem różnorodnych form graficznych. Po wyjaśnieniu istoty rewitalizacji i przedstawieniu podstawowych pojęć w tym zakresie, została przeprowadzona dyskusja. Miała ona na celu ustalenie problemów jakie występują na terenie Gminy i które według mieszkańców obszary powinny zostać uznane jako zdegradowane, a następnie wytypowane do rewitalizacji. Przebieg konsultacji obejmował również:

- analizę stanu obecnego i problemów społeczno-gospodarczych Gminy;
- analizę zamierzeń rewitalizacyjnych określonych przez Gminę;
- dyskusję nad zadaniami i problemami i potrzebami interesariuszy w obrębie obszarów rewitalizacyjnych.

W spotkaniach udział wzięli pracownicy Urzędu Gminy, mieszkańcy, lokalni przedsiębiorcy, przedstawiciele wspólnot itp. Informacje o konsultacjach zamieszczane były na stronie internetowej Gminy Tłuchowo oraz w Urzędzie Gminy na tablicy ogłoszeń. Przeprowadzone konsultacje dały podstawę do wyznaczenia obszaru rewitalizacji i określenia jego priorytetowych działań oraz najbardziej oczekiwanych efektów.

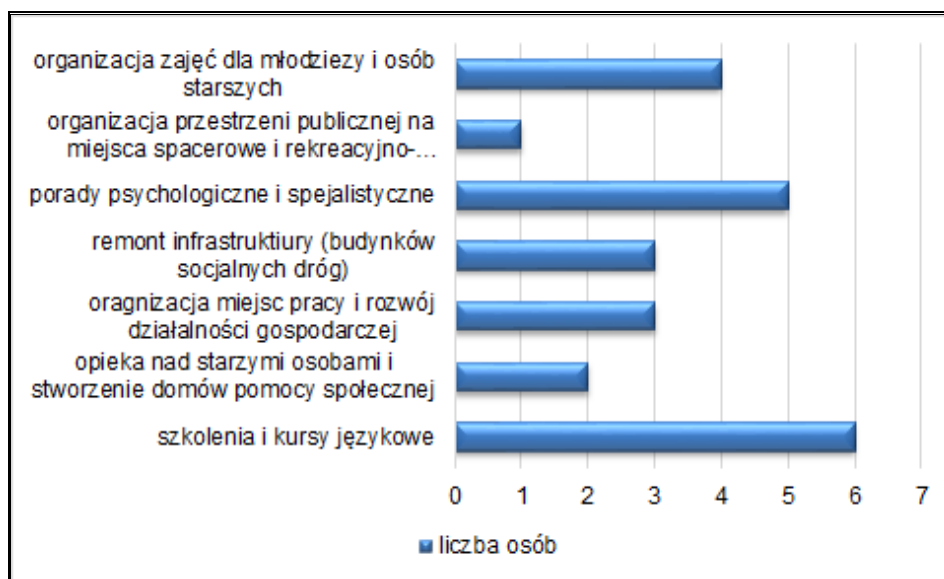
Kolejne konsultacje dotyczące zmiany obszaru rewitalizacji i projektów miały miejsce od 04.12.2017. Dokument w tym czasie został wyłożony do wglądu przez 21 dni dla wszystkich interesariuszy i dostępny był na stronie internetowej Gminy oraz w Urzędzie Gminy Tłuchowo. W okresie tym nie wpłynęły żadne wnioski, spostrzeżenia czy uwagi.

Kolejne zmiany został również przedłożony do wglądu interesariuszy rewitalizacji w dniach od 13 do 20 marca 2018.

Ponadto każde kolejna aktualizacja dokumentu polegająca na nanoszeniu do niego zmian i wpływająca na ponowne uchwalenie przez Radę Gminy Programu, poprzedzona będzie z każdymi kolejnymi zmianami konsultacjami społecznymi i wystawieniem do wglądu dokumentu oraz zebraniu opinii w okresie min. 7 dni.

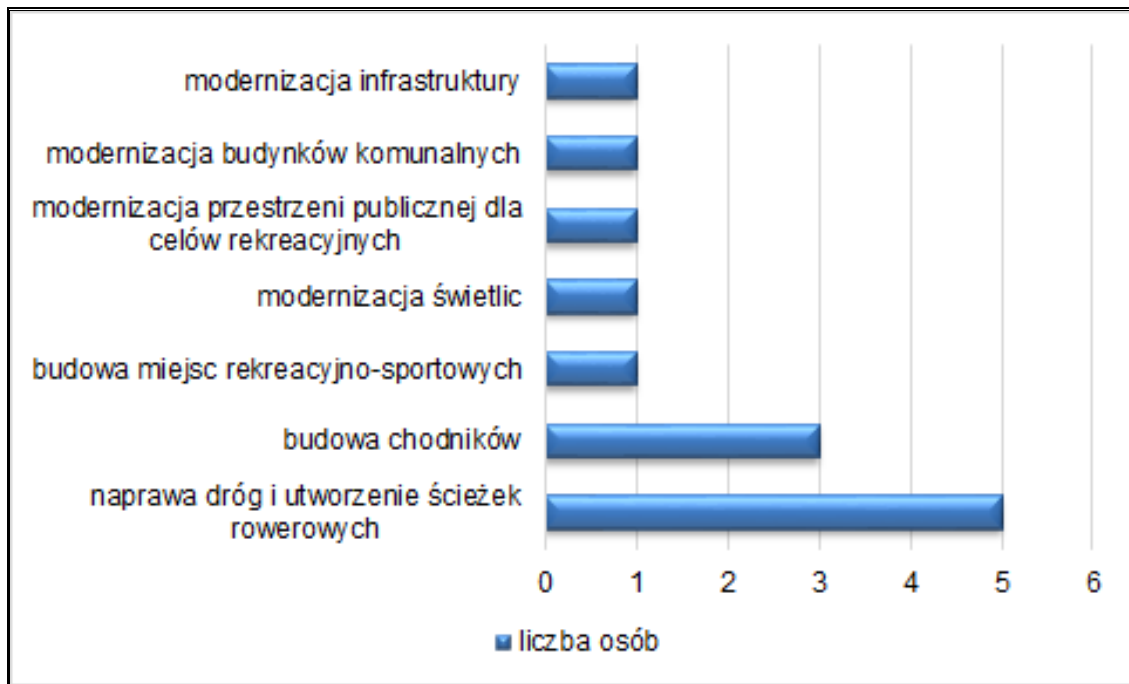
WYNIKI BADANIA ANKIETOWEGO

Mieszkańcy zapytani zostali o projekty rewitalizacyjne niezbędne do podjęcia na obszarze rewitalizowanym.

Wykres 13. Zaproponowane przez mieszkańców projekty rewitalizacyjne dla Gminy Tłuchowo w sferze społeczno-gospodarczej

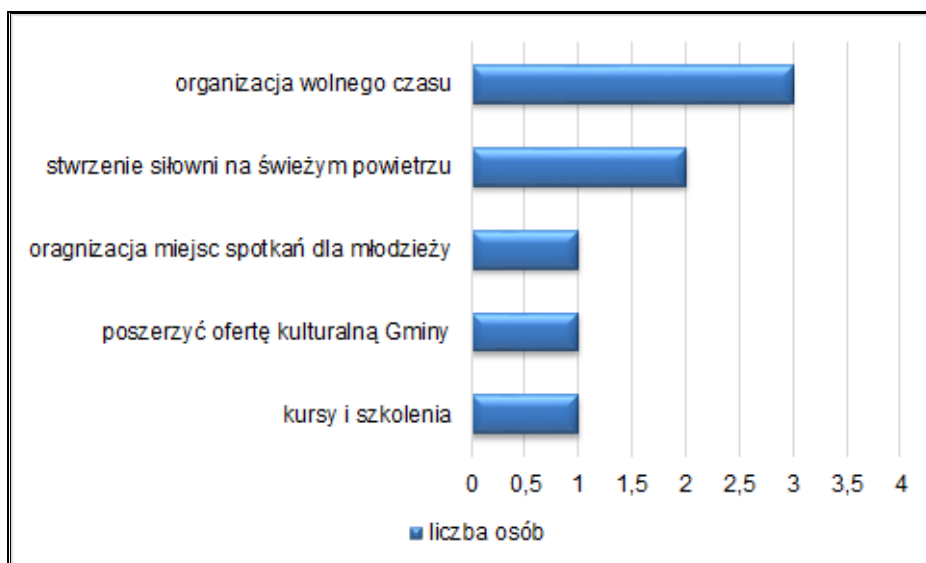
Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet

Mieszkańcy zasugerowali, że na terenie Gminy Tłuchowo, najważniejszymi inwestycjami do przeprowadzenia w najbliższym czasie są szkolenia i kursy językowe, zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży np. organizacja kół zainteresowań oraz zagospodarowanie terenu i adaptacja na cele rekreacyjno-sportowe. Istotna okazała się również dostępność porad psychologa w zakresie uzależnień, problemu przemocy w rodzinie czy opieki nad dziećmi. Duża część mieszkańców zasugerowała również przydatność spotkań z doradcą zawodowym w celu zwiększenia swoich szans na rynku pracy oraz konieczność opieki nad starszymi mieszkańcami Gminy Tłuchowo.

Wykres 14. Zaproponowane przez mieszkańców projekty rewitalizacyjne dla Gminy Tłuchowo w sferze infrastrukturalno-technicznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet

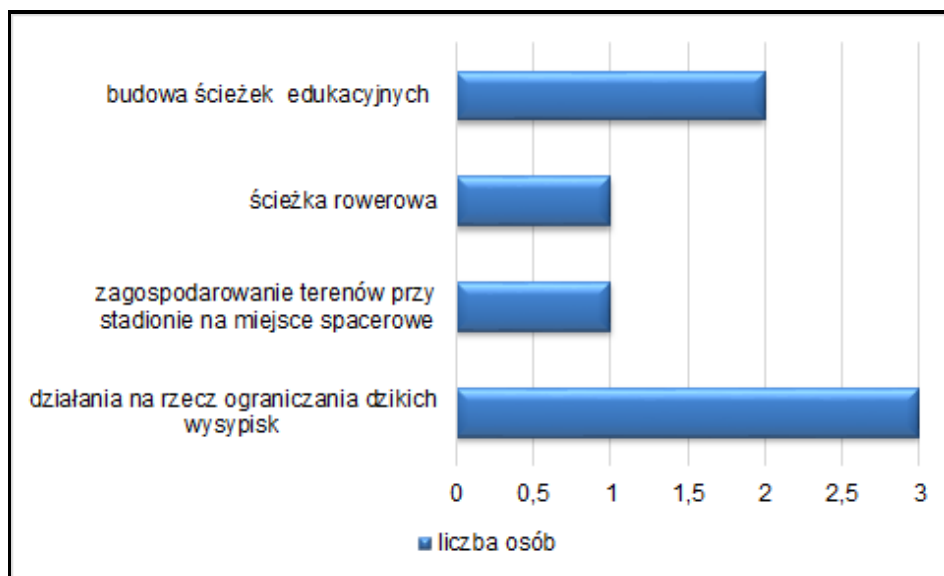
Zgodnie z powyższym wykresem, w sferze infrastrukturalno-technicznej mieszkańcy wskazali na konieczność poprawy stanu infrastruktury drogowej oraz rozbudowy sieci ścieżek rowerowych. Dodatkowo, na terenie Gminy powinny zostać podjęte działania w zakresie zwiększenia liczby chodników, zagospodarowania terenu oraz jego adaptacji na cele rekreacyjno-sportowe. Ważnym aspektem dla mieszkańców jest także modernizacja budynków komunalnych i świetlic znajdujących się na obszarze Gminy.

Wykres 15. Zaproponowane przez mieszkańców projekty rewitalizacyjne dla Gminy Tłuchowo w sferze kulturalnej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet

Zgodnie z powyższym wykresem, w sferze kulturalnej mieszkańcy wskazali na konieczność organizacji czasu wolnego oraz stworzenie miejsc rekreacyjno-sportowych (np. siłowni na świeżym powietrzu). Dodatkowo powinny zostać podjęte działania mające na celu wzbogacenie oferty kulturalnej Gminy poprzez np. organizację większej ilości imprez kulturalnych. Ważnym aspektem wskazanym przez mieszkańców Gminy są kursy i szkolenia oraz organizacja miejsc spotkań dla młodzieży.

Wykres 16. Zaproponowane przez mieszkańców projekty rewitalizacyjne dla Gminy Tłuchowo w sferze środowiskowej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet

Zgodnie z powyższym wykresem, w sferze środowiskowej mieszkańcy wskazali na działania, których celem byłaby likwidacja dzikich wysypisk śmieci. Ankietowani wskazali również na potrzebę zagospodarowania terenów na miejsca spacerowe oraz stworzenie sieci ścieżek rowerowych i edukacyjnych.

Ponadto, projekt *Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo* został poddany konsultacjom społecznym w celu zebrania uwag i opinii od mieszkańców Gminy, o których informacja umieszczona została również na stronie internetowej Gminy. Zgłoszone spostrzeżenia zostały uwzględnione w Programie.

Zgodnie z powyższym należy podkreślić, że interesariusze w ramach ankietyzacji, debat, spotkań i wyłożenia dokumentu do wglądu publicznego mieli możliwość wskazania problemów jakie występują na terenie Gminy Tłuchowo. Ponadto, mieszkańcy przedstawili propozycje własnych przedsięwzięć, które zostały uwzględnione w przedmiotowym dokumencie. Zorganizowane spotkania pozwoliły na wyjaśnienie problematyki rewitalizacji, a dyskusja na temat problemów jakie występują na terenie Gminy oraz przewidzianych do

realizacji zadań, dostarczyła konkretnych sugestii od społeczności i organizacji, zawartych następnie w *Programie Rewitalizacji*.

Wspólna analiza możliwości rozwojowych i zgłoszone projekty przyczynią się niewątpliwie do pełnej realizacji *Programu Rewitalizacji*.

Włączenie interesariuszy w proces wdrażania i monitorowania Programu Rewitalizacji

Ze względu na planowane przedsięwzięcia, katalog interesariuszy jest szeroki i otwarty. Głównym sposobem włączenia interesariuszy w proces wdrażania *Programu Rewitalizacji* będzie ich aktywny udział w przewidzianych do realizacji działaniach. Interesariusze *Programu Rewitalizacji* będą wdrażali i monitorowali działania dotyczące aktywizacji społecznej, likwidacji negatywnych zjawisk społecznych, działań o charakterze infrastrukturalnym, środowiskowym i przestrzenno - funkcjonalnym, co pozwoli na pełną realizację *Programu Rewitalizacji*. Poniżej przedstawiono głównych interesariuszy rewitalizacji i ich zadania wynikające z procesu wdrażania *Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo*:

- **Gmina Tłuchowo** – odgrywa kluczową rolę w procesie wdrażania *Programu Rewitalizacji*. To główny podmiot inicjujący proces rewitalizacji na wyznaczonych obszarach oraz stwarzający uwarunkowania formalne do jego realizacji. Gmina odgrywa podstawową rolę w planowaniu przewidzianych do realizacji działań w wymiarze społecznym, przestrzenno – funkcjonalnym, technicznym i środowiskowym. Ponadto, tworzy podstawy prawne i formalne, które umożliwiają uczestnictwo w procesie rewitalizacji pozostałych interesariuszy. W sposób bezpośredni wywiera wpływ na poprawę jakości życia mieszkańców obszarów rewitalizacji. Do głównych zadań Gminy należy zaliczyć:
 - inicjowanie projektów rewitalizacji zgodnie ze zidentyfikowanymi potrzebami,
 - pozyskiwanie i rozliczanie środków finansowych, w szczególności na projekty, w których Gmina będzie beneficjentem,
 - angażowanie publicznych środków budżetowych w proces rewitalizacji,
 - komunikowanie oraz konsultowanie planów i zamierzeń ze społecznością lokalną,
 - monitorowanie zapotrzebowania na działania z zakresu rewitalizacji,
 - zarządzanie procesem rewitalizacji,
 - tworzenie sieci współpracy między interesariuszami,
 - prowadzenie działań promocyjnych,
 - monitorowanie zmian zachodzących w obszarach wsparcia oraz całego procesu rewitalizacji,

- wykonywanie innych zadań własnych samorządu gminnego, sprzyjających osiągnięciu poszczególnych celów długofalowego procesu rewitalizacji.
- **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Tłuchowie** - to podmiot, który odgrywa zasadniczą rolę w społecznym aspekcie rewitalizacji. GOPS będzie jednym z głównych realizatorów i koordynatorów przeprowadzonych projektów „miękkich”. Ponadto, odegra on główną rolę podczas oceny efektów rewitalizacji, gdyż posiada niezbędne dane na temat rodzaju udzielonych świadczeń społecznych, liczby osób pobierających świadczenia, a także skali problemów występujących na danym obszarze. Na podstawie tych danych możliwe będzie ustalenie zasięgu i ilości koniecznych projektów mających na celu ograniczenie wykluczenia społecznego, ubóstwa, czy też innych dysfunkcji społecznych.
- **Powiatowy Urząd Pracy w Lipnie** – podobnie jak Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, będzie odgrywał zasadniczą rolę w społecznym aspekcie rewitalizacji. PUP będzie głównym inicjatorem i koordynatorem działań „miękkich”, mających na celu ograniczenie skali bezrobocia i aktywizację zawodową. Odegra on także ważną rolę w procesie oceny działań rewitalizacyjnych. PUP jest bowiem w posiadaniu szczegółowych danych na temat osób bezrobotnych, co pozwoli w przyszłości określić, czy zadania zaplanowane w ramach rewitalizacji przynoszą wymierne efekty.
- **Mieszkańcy Gminy Tłuchowo** – w kontekście interesariuszy rewitalizacji należy wziąć pod uwagę przede wszystkim mieszkańców obszarów wyznaczonych do rewitalizacji. Będą oni bowiem głównymi beneficjentami przedsięwzięć zaplanowanych w ramach rewitalizacji. Dzięki projektom „miękkim” poprawie ulegnie ich sytuacja społeczna i finansowa, natomiast działania infrastrukturalne przyczynią się do podniesienia komfortu życia i integracji społecznej. Ich głównym zadaniem w procesie rewitalizacji będzie zatem aktywny udział i zaangażowanie w realizowane projekty, tak aby jak najlepiej zrealizować zaplanowane cele rewitalizacji.

Do interesariuszy rewitalizacji należy także zaliczyć pozostałych mieszkańców Gminy, zamieszkujących tereny poza obszarem rewitalizacji. Dzięki przedsięwzięciom rewitalizacyjnym ograniczone zostaną negatywne zjawiska społeczne występujące na terenie całej Gminy, co wpłynie na komfort życia wszystkich mieszkańców Gminy.
- **Lokalni przedsiębiorcy** – będą oni przede wszystkim uczestniczyć w działaniach mających na celu ograniczenie skali bezrobocia i wzrost aktywizacji zawodowej mieszkańców obszarów rewitalizowanych. Mogą oni zasadniczo wpłynąć na osiągnięcie celów rewitalizacji poprzez organizację miejsc pracy z przeznaczeniem na staże lub praktyki. Ponadto, przy wsparciu innych interesariuszy rewitalizacji mogą oni tworzyć nowe miejsca pracy, które niewątpliwie przyczynią się do ograniczenia negatywnych zjawisk społecznych, występujących na terenie rewitalizowanym.

- **Lokalne organizacje pozarządowe:**

- Towarzystwo Przyjaciół i Rozwoju Gminy Tłuchowo.
- Koło Gospodyń Wiejskich "Jagna" z Tłuchowa.
- Stowarzyszenie "Nowoczesna Gospodyni" z Turzy Wilczej.
- Koło Gospodyń Wiejskich "Nad Skrwą" z Tłuchówka.
- Koło Gospodyń Wiejskich "Źródelanki" ze Źródeł.

Stowarzyszenia/organizacje pozarządowe uczestniczą przede wszystkim przy tworzeniu bazy produktów regionalnych, zachowaniu tradycji, obyczajów lokalnych. Prowadzą one swoją działalność na rzecz ogółu społeczeństwa Gminy Tłuchowo oraz wspierają rozwój obszarów i społeczną aktywność obywateli.

Program Rewitalizacji będzie oceniany pod względem aktualności i stopnia realizacji przez Wójta co najmniej raz na 2 lata. Ocena sporządzona przez Wójta zostanie ogłoszona na stronie Biuletynu Informacji Publicznej, dzięki czemu wszyscy interesariusze rewitalizacji będą mogli się z nią zapoznać i zgłosić ewentualne uwagi. W przypadku stwierdzenia, że *Program Rewitalizacji* wymaga zmian, Wójt wystąpi do Rady Gminy z wnioskiem o jego zmianę, uwzględniając wnioski i uwagi zgłoszone przez interesariuszy rewitalizacji.

12. Szacunkowe ramy finansowe w odniesieniu do głównych i uzupełniających projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Analiza sytuacji finansowej Gminy Tłuchowo, przedstawia możliwości finansowe Gminy w celu finansowania lub współfinansowania określonych działań inwestycyjnych na obszarach objętych rewitalizacją. Pozostałymi źródłami finansowania, oprócz środków pochodzących z gminy mogą być:

- środki wspólnot budynków objętych *Programem Rewitalizacji*,
- środki z budżetu państwa,
- fundusze strukturalne Unii Europejskiej (pozyskanie dotacji),
- zobowiązania finansowe (kredyty, pożyczki),
- partnerstwo publiczno-prywatne.

Podstawowym źródłem finansowania projektów zaplanowanych do zrealizowania w ramach *Programu Rewitalizacji* będzie Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko - Pomorskiego na lata 2014-2020. Realizacja projektów będzie możliwa, poprzez zapewnienie komplementarności i skoordynowania projektów z przedsięwzięciami realizowanymi w ramach EFS i EFRR.

Ze środków EFS wspierane będą głównie projekty w ramach:

- Osi Priorytetowej 8. Aktywni na rynku pracy
 - Poddziałanie 8.2.1. Wsparcie na rzecz podniesienia poziomu aktywności zawodowej osób pozostających bez zatrudnienia
- Osi Priorytetowej 9. Solidarne społeczeństwo
 - Poddziałanie 9.2.1 Aktywne włączenie społeczne,
 - Poddziałanie 9.3.2 Rozwój usług społecznych,
- Osi priorytetowej 11. Rozwój lokalny kierowany przez społeczność
 - Działanie 11.1 Włączenie społeczne na obszarach objętych LSR

Ze środków EFRR wspierane będą przedsięwzięcia w zakresie:

- Osi Priorytetowej 6. Solidarne społeczeństwo konkurencyjne kadry:
 - Działania 6.2 Rewitalizacja obszarów miejskich i ich obszarów funkcjonalnych
- Osi Priorytetowej 7. Rozwój lokalny kierowany przez społeczność:
 - Działanie 7.1 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność.

W związku z tym, w poniższej tabeli przedstawiono zestaw działań i poddziałań związanych z rewitalizacją oraz projektów, które mogą być komplementarne w ramach działań rewitalizacyjnych.

Tabela 17. Działania w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego 2014-2020 związane z rewitalizacją

Oś	Działanie	Poddziałanie	Fundusz
8. Aktywni na rynku pracy	Działanie 8.1 Podniesienie aktywności zawodowej osób bezrobotnych poprzez działania powiatowych urzędów pracy		EFS
	Działanie 8.2 Wsparcie aktywności zawodowej w regionie	Poddziałanie 8.2.1 Wsparcie na rzecz podniesienia poziomu aktywności zawodowej osób pozostających bez zatrudnienia	
	Działanie 8.3 Wsparcie przedsiębiorczości i samo zatrudnienia w regionie		
1. Solidarne społeczeństwo	Działanie 9.2 Włączenie społeczne	Poddziałanie 9.2.1 Aktywne włączenie społeczne	EFS
	Działanie 9.3 Rozwój usług zdrowotnych i społecznych	Poddziałanie 9.3.2 Rozwój usług społecznych	

Oś	Działanie	Poddziałanie	Fundusz
11. Rozwój lokalny kierowany przez społeczność	Działanie 11.1 Włączenie społeczne na obszarach objętych LSR		EFS
7. Rozwój lokalny kierowany przez społeczność	Działanie 7.1 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność		EFRR

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020”

Zaplanowane projekty będą mogły być również finansowane z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich – Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, Programu Infrastruktura i Środowisko 2014-2020, Programu Kapitał Ludzki 2014-2020.

Tabela 18. Główne projekty/ przedsięwzięcia rewitalizacyjne – harmonogram i szacunkowe ramy finansowe

Obszar rewitalizacji	Termin realizacji projektu	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Podmiot/y realizujący/e projekt	Szacowana wartość projektu (zł)	Poziom dofinansowania		Źródło finansowania				Działanie SZOOP RPO	Poddziałanie SZOOP RPO	*Zintegrowanie
							%	zł	Środki Publiczne			Środki prywatne			
									EFS	EFRR	Inne				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Kłobukowo	2021-2023	1. Utworzenie klubu seniora	społeczny	1. Poprawa kondycji fizycznej i psychicznej seniorów	Gmina Tłuchowo	10 000,00	-	-	-	-	10 000,00 Budżet Gminy (fundusz sołecki)	-	-	-	-
Kłobukowo	2021-2023	2. Indywidualne i grupowe spotkania z psychologiem	społeczny	2. Indywidualne i grupowe spotkania z psychologiem	Gmina Tłuchowo/ GOPS	3 000,00	-	-	-	-	3 000,00 Budżet Gminy	-	-	-	-
Kłobukowo	2021-2023	3. Kształtowanie aktywnych postaw i rozwój osobisty beneficjentów pomocy społecznej	społeczny	3. Pomoc beneficjentom korzystającym ze środowiskowej pomocy społecznej	Gmina Tłuchowo/ GOPS	10 000,00	-	-	-	-	10 000,00 Budżet Gminy (fundusz sołecki)	-	-	-	-
Kłobukowo	2021-2023	4.Kreowanie postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców	gospodarczy	4.Rozwój przedsiębiorczości wśród mieszkańców	Gmina Tłuchowo, Przedsiębiorcy lokalni	20 000,00	-	-	-	-	20 000,00 Budżet Gminy (fundusz sołecki)	-	-	-	-
Kłobukowo	2020-2021	5. Zagospodarowanie terenu i wybudowanie małej infrastruktury na świeżym powietrzu	Przestrzenno-funkcjonalny	5. Zagospodarowanie terenu i adaptacja na cele rekreacyjno-sportowe	Gmina Tłuchowo	50 000,00	-	-	-	-	50 000,00 Budżet Gminy (fundusz sołecki)	-	-	-	-
Kłobukowo	2020-2021	6. Poprawa dostępu do usług społecznych poprzez modernizację drogi	techniczny	6. Modernizacja drogi prowadzącej do terenów publicznych	Gmina Tłuchowo	500 000,00	-	-	-	-	500 000,00 Fundusz Dróg Samorządowych/ Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych	-	-	-	-
Turza Wilcza	2021-2023	7. Rozszerzenie zakresu działalności Stowarzyszenia „Nowoczesna Gospodyni”	społeczny	7. Poprawa kondycji fizycznej i psychicznej seniorów	Gmina Tłuchowo	20 000,00	-	-	-	-	20 000,00 Budżet Gminy (fundusz sołecki)	-	-	-	-
Turza Wilcza	2021-2023	8. Indywidualne i grupowe spotkania z psychologiem	społeczny	8. Indywidualne i grupowe spotkania z psychologiem	Gmina Tłuchowo/ GOPS	3 000,00	-	-	-	-	3 000,00 Budżet Gminy	-	-	-	-

PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY TŁUCHOWO

Obszar rewitalizacji	Termin realizacji projektu	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Podmioty realizujący/e projekt	Szacowana wartość projektu (zł)	Poziom dofinansowania		Źródło finansowania				Działanie SZOOP RPO	Poddziałanie SZOOP RPO	*Zintegrowanie
							%	zł	Środki Publiczne			Środki prywatne			
									EFS	EFRR	Inne				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Turza Wilcza	2021-2023	9. Kształtowanie aktywnych postaw i rozwój osobisty beneficjentów pomocy społecznej	społeczny	9. Pomoc beneficjentom korzystającym ze środowiskowej pomocy społecznej	Gmina Tłuchowo/ GOPS	10 000,00	-	-	-	-	10 000,00 Budżet Gminy (fundusz sołecki)	-	-	-	-
Turza Wilcza	2021-2023	10. Kreowanie postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców	gospodarczy	10. Rozwój przedsiębiorczości wśród mieszkańców	Gmina Tłuchowo, Przedsiębiorcy	20 000,00	-	-	-	-	20 000,00 Budżet Gminy (fundusz sołecki)	-	-	-	-
Turza Wilcza	2021	11. Rozbudowa budynku świetlicy wiejskiej wraz z przebudową w miejscowości Turza Wilcza	techniczny	11. Przebudowa świetlicy wiejskiej	Gmina Tłuchowo	879 999,99	95 %	835 999,99	-	835 999,99	44 000,00 Budżet Gminy	-	7.1. Działanie Rozwój Lokalny Kierowany przez społeczność	-	Projekt: 7, 8, 12
Turza Nowa	2021-2023	12. Utworzenie klubu seniora	społeczny	12. Poprawa kondycji fizycznej i psychicznej seniorów	Gmina Tłuchowo	5 000,00	-	-	-	-	5 000,00 Budżet Gminy (fundusz sołecki)	-	-	-	-
Turza Nowa	2021-2023	13. Indywidualne i grupowe spotkania z psychologiem	społeczny	13. Indywidualne i grupowe spotkania z psychologiem	Gmina Tłuchowo/ GOPS	2 000,00	-	-	-	-	2 000,00 Budżet Gminy	-	-	-	-
Turza Nowa	2021-2023	14. Kształtowanie aktywnych postaw i rozwój osobisty beneficjentów pomocy społecznej	społeczny	14. Pomoc beneficjentom korzystającym ze środowiskowej pomocy społecznej	Gmina Tłuchowo	5 000,00	-	-	-	-	5 000,00 Budżet Gminy (fundusz sołecki)	-	-	-	-
Turza Nowa	2021-2023	15. Kreowanie postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców	społeczny	15. Rozwój przedsiębiorczości wśród mieszkańców	Gmina Tłuchowo, Przedsiębiorcy lokalni	10 000,00	-	-	-	-	10 000,00 Budżet Gminy (fundusz sołecki)	-	-	-	-

Źródło Opracowanie własne

W miarę wdrażania przedsięwzięć rewitalizacyjnych, nie wyklucza się aktualizacji dokumentu i projektów. W pierwszej kolejności zrealizowane zostaną projekty odnoszące się do poprawy sytuacji społeczno-gospodarczej mieszkańców obszaru rewitalizacji. Zaplanowane działania będą uzupełnione i wsparte przez odpowiednie działania infrastrukturalne. Ich realizacja przyczyni się do poprawy dostępności i warunków życia mieszkańców, co z kolei będzie miało wpływ na integrację lokalnej społeczności i aktywizację gospodarczą. Wszystkie działania uwzględnione w projektach głównych i uzupełniających są ze sobą zintegrowane i oddziałują na obszar rewitalizacji, co wpływa na prowadzenie przez JST kompleksowej rewitalizacji. Skutkiem takich działań jest wyprowadzenie ze stanu kryzysowego obszaru rewitalizacji.

13. System realizacji (wdrażania) *Programu Rewitalizacji*

Program Rewitalizacji jest dokumentem złożonym, który wyznacza cele i określa kierunki działań w różnych sferach i na kilka lat. W związku z tym, wykonanie jego założeń odbywa się poprzez zintegrowany system wdrażania, zmierzający do ich skutecznej realizacji. System wdrażania *Programu* opiera się na wzajemnym współdziałaniu różnych podmiotów oraz zapewnianiu spójności i uzupełniania się procedur, a co za tym idzie spełnia wymóg komplementarności proceduralno-instytucjonalnej.

Podstawowym warunkiem obowiązywania *Programu* jako funkcjonującego aktu prawa jest jego przyjęcie do realizacji na mocy Uchwały Rady Gminy Tłuchowo. Podmiotem wdrażającym założenia *Programu* będą władze Gminy Tłuchowo. Proces ten odbywać się będzie przez doświadczonych pracowników Urzędu Gminy Tłuchowo. Do ich zadań należeć będzie przede wszystkim sprawowanie nadzoru nad skutecznością i prawidłowością realizacji założonych w dokumencie założeń.

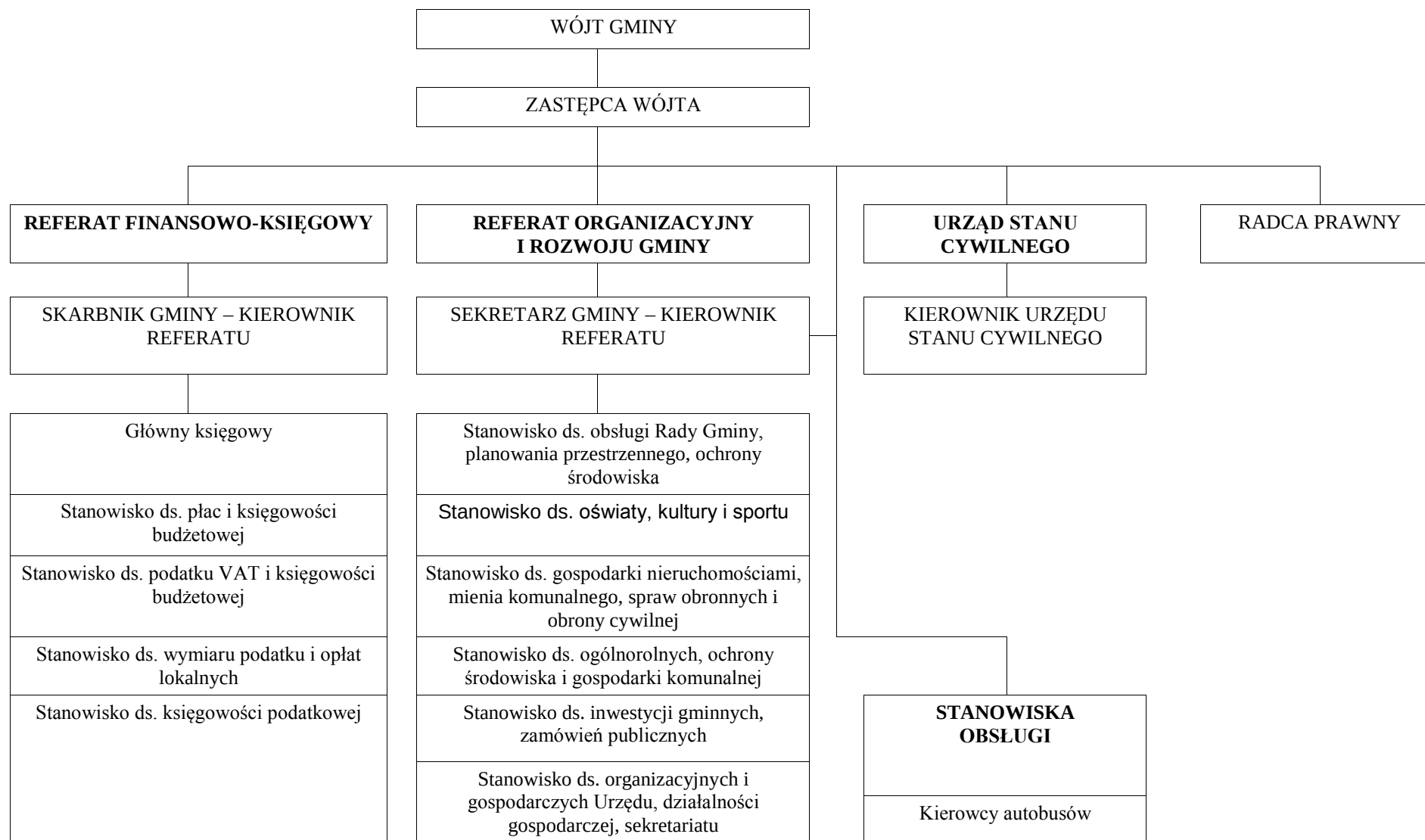
System zarządzania rewitalizacją programu odbywać się będzie, poprzez::

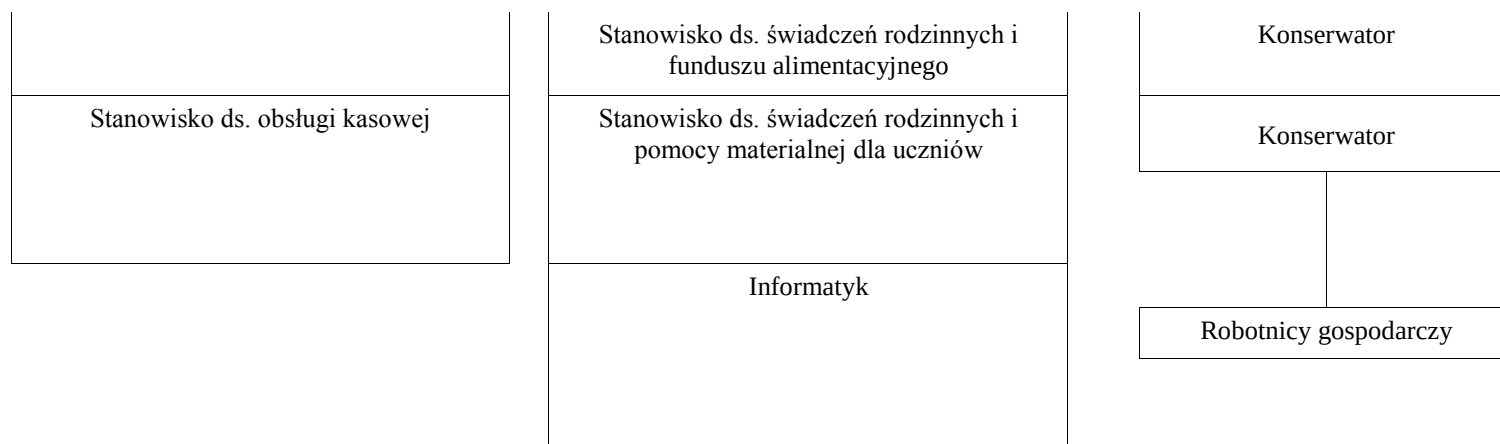
- włączanie i tworzenie sieci współpracy między interesariuszami,
- koordynacja wdrażania wyznaczonych działań i ustalanie ich realizacji w czasie,
- ciągły monitoring wdrażanych poszczególnych działań,
- ocena postępów i skuteczności przeprowadzonych działań,
- aktualizacja *Programu Rewitalizacji*,
- współpraca pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi oraz dialogu społecznego.

Realizacja projektów zapisanych w Programie Rewitalizacji

Nad realizacją projektów wynikających i zapisanych w *Programie Rewitalizacji* czuwać będą pracownicy Referatu organizacyjnego i rozwoju gospodarczego. W związku z faktem, że realizacja tego etapu należeć będzie do komórki Urzędu Gminy, trwałość projektu

w wymiarze instytucjonalnym nie jest zagrożona. Poszczególne obowiązki będą wykonywane przez pracowników Urzędu Gminy zgodnie z ich kompetencjami i zakresem obowiązków określonym w Regulaminie Organizacyjnym. Na poniższym rysunku przedstawiono schemat organizacyjny Urzędu Gminy w Tłuchowie.

Rysunek 4. Schemat organizacyjny Urzędu Gminy Tłuchowo

Źródło: Załącznik do regulaminu organizacyjnego Urzędu Gminy w Tłuchowie (Zarządzenie Nr 9/2002 Wójta Gminy Tłuchowo z dnia 30 grudnia 2002 roku)

Z analizy aktualnej sytuacji Urzędu Gminy w Tłuchowie wynika, iż obecnie funkcjonująca struktura organizacyjna jest adekwatna do zadań, jakie Gmina realizuje oraz warunków i charakteru prowadzonej przez jednostkę działalności. Biorąc pod uwagę zakres działalności związany z wdrażaniem zagadnień poruszanych w *Programie Rewitalizacji* należy stwierdzić, że w ramach struktury organizacyjnej Urzędu Gminy funkcjonuje odpowiednio przygotowany zespół.

Ponadto, istotną rolę w niniejszych procesach odegrają również pracownicy zatrudnieni w strukturze Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Pracownicy Urzędu Gminy i Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej ze względu na zakres swoich obowiązków i kompetencje, odpowiedzialni za realizację konkretnych projektów inwestycyjnych i nieinwestycyjnych w ramach *Programu Rewitalizacji*, będą stanowili grupy robocze wdrażania niniejszego dokumentu.

Podmioty uczestniczące w realizacji Programu i ich zadania

- **Gmina Tłuchowo** – odgrywa kluczową rolę w procesie wdrażania *Programu Rewitalizacji*. To główny podmiot inicjujący proces rewitalizacji na wyznaczonych obszarach oraz stwarzający uwarunkowania formalne do jego realizacji. Gmina odgrywa podstawową rolę w planowaniu przewidzianych do realizacji działań w wymiarze społecznym, przestrzenno – funkcjonalnym, technicznym i środowiskowym. Ponadto, tworzy podstawy prawne i formalne, które umożliwiają uczestnictwo w procesie rewitalizacji pozostałych interesariuszy. W sposób bezpośredni wywiera wpływ na poprawę jakości życia mieszkańców obszarów rewitalizacji. Do głównych zadań Gminy należy zaliczyć:
 - inicjowanie projektów rewitalizacji zgodnie ze zidentyfikowanymi potrzebami,
 - pozyskiwanie i rozliczanie środków finansowych, w szczególności na projekty, w których Gmina będzie beneficjentem,
 - angażowanie publicznych środków budżetowych w proces rewitalizacji,
 - komunikowanie oraz konsultowanie planów i zamierzeń ze społecznością lokalną,
 - monitorowanie zapotrzebowania na działania z zakresu rewitalizacji,
 - zarządzanie procesem rewitalizacji,
 - tworzenie sieci współpracy między interesariuszami,
 - prowadzenie działań promocyjnych,
 - monitorowanie zmian zachodzących w obszarach wsparcia oraz całego procesu rewitalizacji,
 - wykonywanie innych zadań własnych samorządu gminnego, sprzyjających osiągnięciu poszczególnych celów długofalowego procesu rewitalizacji.
- **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Tłuchowie** - to podmiot, który odgrywa zasadniczą rolę w społecznym aspekcie rewitalizacji. GOPS będzie jednym z głównych realizatorów i koordynatorów przeprowadzonych projektów „miękkich”. Ponadto, odegra on główną rolę podczas oceny efektów rewitalizacji, gdyż posiada niezbędne dane na temat rodzaju udzielonych świadczeń społecznych, liczby osób pobierających świadczenia, a także skali problemów występujących na danym obszarze. Na podstawie tych danych możliwe będzie ustalenie zasięgu i ilości koniecznych projektów mających na celu ograniczenie wykluczenia społecznego, ubóstwa, czy też innych dysfunkcji społecznych.
- **Powiatowy Urząd Pracy w Lipnie** – podobnie jak Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, będzie odgrywał zasadniczą rolę w społecznym aspekcie rewitalizacji. PUP będzie głównym inicjatorem i koordynatorem działań „miękkich”, mających na celu

ograniczenie skali bezrobocia i aktywizację zawodową. Odegra on także ważną rolę w procesie oceny działań rewitalizacyjnych. PUP jest bowiem w posiadaniu szczegółowych danych na temat osób bezrobotnych, co pozwoli w przyszłości określić, czy zadania zaplanowane w ramach rewitalizacji przynoszą wymierne efekty.

- **Mieszkańcy Gminy Tłuchowo** – w kontekście interesariuszy rewitalizacji należy wziąć pod uwagę przede wszystkim mieszkańców obszarów wyznaczonych do rewitalizacji. Będą oni bowiem głównymi beneficjentami przedsięwzięć zaplanowanych w ramach rewitalizacji. Dzięki projektom „miękkim” poprawie ulegnie ich sytuacja społeczna i finansowa, natomiast działania infrastrukturalne przyczynią się do podniesienia komfortu życia i integracji społecznej. Ich głównym zadaniem w procesie rewitalizacji będzie zatem aktywny udział i zaangażowanie w realizowane projekty, tak aby jak najlepiej zrealizować zaplanowane cele rewitalizacji.

Do interesariuszy rewitalizacji należy także zaliczyć pozostałych mieszkańców Gminy, zamieszkujących tereny poza obszarem rewitalizacji. Dzięki przedsięwzięciom rewitalizacyjnym ograniczone zostaną negatywne zjawiska społeczne występujące na terenie całej Gminy, co wpłynie na komfort życia wszystkich mieszkańców Gminy.

- **Lokalni przedsiębiorcy** – będą oni przede wszystkim uczestniczyć w działaniach mających na celu ograniczenie skali bezrobocia i wzrost aktywizacji zawodowej mieszkańców obszarów rewitalizowanych. Mogą oni zasadniczo wpłynąć na osiągnięcie celów rewitalizacji poprzez organizację miejsc pracy z przeznaczeniem na staże lub praktyki. Ponadto, przy wsparciu innych interesariuszy rewitalizacji mogą oni tworzyć nowe miejsca pracy, które niewątpliwie przyczynią się do ograniczenia negatywnych zjawisk społecznych, występujących na terenie rewitalizowanym.
- **Lokalne organizacje pozarządowe:**
 - Towarzystwo Przyjaciół i Rozwoju Gminy Tłuchowo.
 - Koło Gospodyń Wiejskich "Jagna" z Tłuchowa.
 - Stowarzyszenie "Nowoczesna Gospodyni" z Turzy Wilczej.
 - Koło Gospodyń Wiejskich "Nad Skrwą" z Tłuchówka.
 - Koło Gospodyń Wiejskich "Źródelanki" ze Źródeł.

Stowarzyszenia/organizacje pozarządowe uczestniczą przede wszystkim przy tworzeniu bazy produktów regionalnych, zachowaniu tradycji, obyczajów lokalnych. Prowadzą one swoją działalność na rzecz ogółu społeczeństwa Gminy Tłuchowo oraz wspierają rozwój obszarów i społeczną aktywność obywateli.

Sposób koordynacji działań podmiotów uczestniczących w realizacji Programu oraz zarządzanie realizacją Programu

Koordynacja *Programu Rewitalizacji* leży w obowiązkach Gminy. Za zarządzanie przedsięwzięciami, w tym wdrażanie oraz monitorowanie odpowiedzialni będą wyznaczeni przez Wójta Gminy pracownicy. Zajmować się będą koordynacją procesu rewitalizacji, w tym poszczególnych przedsięwzięć i zadań. Rolę koordynatora pełnić będzie Zastępca Wójta. Zakres działań osób zajmujących się koordynacją i zarządzaniem przedsięwzięciami, obejmuje:

- współpracę z podmiotami zaangażowanymi w realizację *Programu*;
- koordynację działań projektowych wymagających jednoczesnego zaangażowania kilku komórek organizacyjnych oraz strony społecznej;
- współpracę z zewnętrznymi podmiotami realizującymi zadania wynikające z *Programu Rewitalizacji* lub z nimi powiązane;
- przygotowanie i składanie wniosków o dofinansowanie, czy pozyskiwanie środków zewnętrznych na realizację zaplanowanych projektów,
- odpowiedzialność merytoryczna za sprawy związane z inwestycjami, przygotowaniem dokumentacji dotyczących zamówień publicznych,
- zbieranie informacji do monitorowania projektów oraz organizacja i wdrażanie systemu monitorowania rzeczowego i finansowego,
- ocena projektów zgłoszonych do realizacji pod kątem osiągnięcia celów programu,
- opracowanie systemu sprawozdawczości z realizacji *Programu*,
- dokonywanie okresów przeglądów realizacji projektów,
- sporządzenia raportów okresowych oraz raportu końcowego z realizacji *Programu*,
- prowadzenie działań promocyjnych i publikacje informacji na temat realizacji *Programu*,
- przyjmowanie i weryfikacja wniosków od podmiotów zgłaszających udział w programie oraz planowanie kolejnych działań w ramach *Programu*,
- weryfikacja kompleksowości kluczowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych;
- weryfikacja założeń programu i jego aktualizacja na podstawie gromadzonych materiałów, dokumentów i oceny przeprowadzonych działań.

Jednym z kluczowym elementów realizacji *Programu* jest prowadzenie systematycznego dialogu pomiędzy interesariuszami a osobami zaangażowanymi w tworzenie i wdrażanie założeń. W związku z tym, niezbędne jest prowadzenie przez Gminę działań promocyjno-informacyjnych, tj.:

- umieszczanie na stronie internetowej Gminy informacji o postępach we wdrażaniu PR,

- umieszczenie informacji na tablicy ogłoszeń w Urzędzie Gminy,
- organizacja spotkań bezpośrednich z potencjalnymi partnerami społeczno-gospodarczymi,
- umieszczanie tablic reklamowych i tablicy pamiątkowej w miejscach realizacji inwestycji infrastrukturalnych, które będą informować o zakresie projektu,
- publikacje w lokalnej prasie, radiu.

W systemie organizacyjnym przygotowania, wdrażania i monitoringu PR należy uwzględnić także udział organizacji pozarządowych oraz przedstawicieli przedsiębiorców i samych mieszkańców terenów rewitalizowanych. Efektywne włączenie przedstawicieli mieszkańców w system zarządzania PR będzie miało szczególną rolę aktywizującą społeczność lokalną oraz budowanie tożsamości z miejscem zamieszkania. Mieszkańcy, przedsiębiorcy oraz organizacje pozarządowe na bieżąco będą mogli zgłaszać swoje problemy oraz propozycje do ujęcia w *Programie Rewitalizacji* w następujący sposób:

- za pośrednictwem samodzielnych stanowisk wydzielonych w strukturze Urzędu Gminy bezpośrednio zaangażowanych w proces rewitalizacji;
- za pośrednictwem Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej (w szczególności osoby będące podopiecznymi GOPS) – GOPS zgłaszane potrzeby i propozycje przekazuje Wójtowi oraz Radzie Gminy przede wszystkim w ramach sporządzanych raportów;
- bezpośrednio do Wójta Gminy Tłuchowo w ramach indywidualnych spotkań w Urzędzie Gminy oraz na spotkaniach z mieszkańcami organizowanymi w poszczególnych sołectwach;
- za pośrednictwem Radnych i Sołtysów, którzy są bezpośrednimi przedstawicielami mieszkańców Gminy Tłuchowo, w tym również mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Powyższe działania mają na celu włączenie wszystkich zainteresowanych i możliwość uczestnictwa w podejmowaniu decyzji dotyczących rewitalizacji, a co za tym idzie, stworzenie przez władze korzystnego klimatu skłaniającego do aktywnego, społecznego udziału wszystkich interesariuszy w procesie rewitalizacji.

Zgłaszane uwagi i propozycje będą weryfikowane przez koordynatora Programu Rewitalizacji i przekazywane Wójtowi Gminy Tłuchowo. W efekcie tego Wójt będzie mógł ocenić dotychczasowe postępy i podejmować decyzję dotyczące przyszłych działań. Jeśli dojdzie do Wniosku o potrzebie realizowania danego działania, przy aktualizacji Programu, przedstawi Radzie Gminy projekty do akceptacji.

Niniejszy dokument dla efektywnej realizacji zapisanych w nim celów i założeń został oparty m.in. na systemie wdrażania pomocy strukturalnej Unii Europejskiej. Gmina Tłuchowo planuje pozyskiwać wsparcie na inwestycje, wykorzystując możliwość otrzymania dofinansowania na

określone projekty unijne. W związku z tym, zobowiązuje się przestrzegać zasad i procedur wspólnotowych.

Harmonogram realizacji procesu rewitalizacji

Harmonogram realizacji Programu Rewitalizacji dla Gminy Tłuchowo, obejmuje okres od 2016 roku do 2026 roku. W 2016 roku zostały rozpoczęte prace nad przedmiotowym dokumentem: dokonano diagnozy i wyznaczenia obszaru rewitalizacji. Uruchomienie *Programu* nastąpi w 2017 roku - przedsięwzięcia będą realizowane w latach 2017-2026. Ocena okresowa będzie odbywać się co dwa lata, a raport końcowy złożony zostanie w 2026 roku.

Tabela 19. Harmonogram realizacji Programu Rewitalizacji

Termin	Działanie
2016 r.	Rozpoczęcie prac nad <i>Programem Rewitalizacji</i> , konsultacje społeczne, opracowanie projektu dokumentu
2017 r.	Uchwalenie ostatecznej wersji <i>Programu Rewitalizacji</i>
2018 r.	Uruchomienie <i>Programu Rewitalizacji</i> Rozpoczęcie wdrażania <i>Programu Rewitalizacji</i>
2020 r.	Ocena okresowa I
2022 r.	Ocena okresowa II
2023 r.	Raport końcowy

Źródło: Opracowanie własne

14. System monitoringu i oceny skuteczności działań oraz system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu Programu

Monitorowanie jest to proces polegający na systematycznym zbieraniu, analizowaniu, raportowaniu ilościowych i jakościowych danych, opisujących postępy i efekty realizowanych zadań, określonych w *Programie*. Sprawny system monitoringu jest niezbędny dla oceny skuteczności i prawidłowości przeprowadzanych działań.

W zależności od charakteru dostępnych danych przeprowadzone zostaną dwa rodzaje monitoringów:

- monitoring rzeczowy – dostarcza informacje na temat efektów realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych na podstawie wskaźników;
- monitoring finansowy – dostarcza informacje na temat szacunkowego kosztu oraz wykorzystanych źródeł finansowania, które będą podstawą do oceny efektywności i racjonalności wydatkowania potencjalnych środków.

- monitoring celów rewitalizacji – dostarcza informacje na temat stopnia realizacji celów rewitalizacji (weryfikacja czy rozwiązane zostały problemy będące podstawą do wyznaczenia obszaru rewitalizacji).

Zgodnie z *Zasadami programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach RPO WK-P na lata 2014-2020*, raport dotyczący oceny skuteczności działań wynikający z przeprowadzonych przedsięwzięć rewitalizacyjnych sporządzany będzie raz na 2 lata i przekazywany IŻ RPO. Zakres przedmiotowych raportów powinien obejmować następujące informacje, dotyczące:

- wskaźników stanu kryzysowego,
- postępów finansowych, źródłach finansowanych zadań,
- postępów rzeczowych, zgodności z przyjętym harmonogramem,
- przebiegu wdrażania poszczególnych projektów,
- sposobu komunikacji ze wspólnotą lokalną w zakresie wdrażania *Programu*.

Podmiotem odpowiedzialnym za monitorowanie postępów realizacji Programu Rewitalizacji będzie Urząd Gminy Tłuchowo i wyznaczony w jego strukturze odpowiedni pracownik. Będzie on współpracował z instytucjami, które są również zaangażowane w proces rewitalizacji, m.in. GOPS, PUP. Do jego zadań będzie należało m.in. przygotowanie odpowiedniego formularza oceny projektu umożliwiającego analizę wartości wskaźników.

Dzięki ocenie okresowej, możliwa będzie do uzyskania ocena efektywności realizowanych przedsięwzięć i weryfikacja kierunku zachodzących zmian.

Istotnym elementem jest aktualizacja dokumentu, w przypadku wystąpienia podczas jego realizacji zmian zachodzących w obszarze rewitalizacji lub na terenie pozostającym z nim zależności i wywierającym na niego wpływ. W przypadku takiej sytuacji istnieje konieczność dokonania odpowiednich zmian i uchwały jego aktualizacji. Mieszkańcy, przedsiębiorcy i organizacje pozarządowe będą mogli brać czynny udział w przygotowaniu, wdrażaniu i monitoringu PR w ramach sporządzanej przez Wójta Gminy aktualizacji. Sporządzona ocena będzie ogłoszona na stronie Biuletynu Informacji Publicznej. Podanie oceny stopnia realizacji Programu do publicznej wiadomości umożliwi mieszkańcom zapoznanie się z nią i zgłoszenie ewentualnych uwag. Najważniejszym zadaniem Gminy jest stworzenie warunków zaspokajania potrzeb jej mieszkańców. W związku z tym, w ramach niniejszej procedury mieszkańcy obszarów rewitalizacji będą mogli również proponować nowe zadania do ujęcia w PR, co będzie miało znaczący wpływ na przebieg rewitalizacji w kolejnych latach. Zgłoszone wnioski zostaną uwzględnione podczas aktualizacji PR. W związku z powyższym, przedmiotowy projekt będzie podlegał kontroli obywatelskiej, która dotyczy nadzoru nad funkcjonowaniem instytucji i wypełnianiem założeń Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Reasumując, efektywne wdrażanie *Programu Rewitalizacji* wymaga stałego monitorowania efektów rzeczowych i finansowych poszczególnych projektów. W celu uwidocznienia zmian zachodzących w obszarze prowadzonych działań rewitalizacyjnych, niezbędne jest porównywanie wskaźników wg stanu na początku okresu z tymi samymi wskaźnikami osiąganymi w późniejszych etapach realizacji *Programu Rewitalizacji*. W przypadku konieczności zmiany bądź braku realizacji założonych celów nastąpi aktualizacja dokumentu - Wójt Gminy wystąpi z Wnioskiem do Rady Gminy. Następnie, zweryfikowane zostaną dotychczasowe zadania i stopień ich realizacji, po czym nastąpi proces planowania kolejnych przedsięwzięć, które będą miały większy zasięg i wpływ na osiągnięcie wyznaczonych celów.

15. Spis tabel

Tabela 1. Liczba mieszkańców Gminy Tłuchowo, powiatu lipnowskiego i województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2010-2015	13
Tabela 2. Ludność Gminy Tłuchowo, powiatu lipnowskiego i województwa kujawsko-pomorskiego w podziale na grupy społeczno-ekonomiczne w latach 2010-2015.....	13
Tabela 3. Kształtowanie się przyrostu naturalnego dla Gminy Tłuchowo, powiatu lipnowskiego i województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2010-2015.....	14
Tabela 4. Saldo migracji na terenie Gminy Tłuchowo, powiatu lipnowskiego województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2010-2015	14
Tabela 5. Wyniki egzaminu szóstoklasistów na terenie Gminy Tłuchowo, powiatu lipnowskiego i województwa kujawsko-pomorskiego w 2016 roku.....	14
Tabela 6. Struktura bezrobocia na terenie Gminy Tłuchowo na tle powiatu lipnowskiego i województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2010-2015	15
Tabela 7. Wskaźnik WS1 - udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na obszarze Gminy Tłuchowo.....	19
Tabela 8. Wskaźnik WS2 - udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na obszarze Gminy Tłuchowo.....	20
Tabela 9. Wskaźnik WS 3 - udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na obszarze Gminy Tłuchowo	21
Tabela 10. Wskaźnik WG – wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze	22
Tabela 11. Koncentracja negatywnych zjawisk na terenie Gminy Tłuchowo.....	23
Tabela 12. Liczba ludności i powierzchnie obszarów rewitalizowanych	28
Tabela 13. Cele rewitalizacji i kierunki działań dla Gminy Tłuchowo	43
Tabela 14. Wskaźniki rezultatu realizacji Programu.....	44
Tabela 15. Główne projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne – harmonogram i szacunkowe ramy finansowe.....	45
Tabela 16. Inwestycje współfinansowane z funduszy europejskich w Gminie Tłuchowo w latach 2007-2013.....	56
Tabela 17. Działania w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego 2014-2020 związane z rewitalizacją.....	68
Tabela 18. Główne projekty/ przedsięwzięcia rewitalizacyjne – harmonogram i szacunkowe ramy finansowe.....	70
Tabela 19. Harmonogram realizacji Programu Rewitalizacji.....	80

16. Spis rysunków

Rysunek 1. Obszar zdegradowany na terenie Gminy Tłuchowo	25
Rysunek 2. Schemat wyboru obszaru rewitalizacji	26
Rysunek 3. Obszary objęte rewitalizacją na terenie Gminy Tłuchowo	29
Rysunek 4. Schemat organizacyjny Urzędu Gminy Tłuchowo.....	74

17. Spis wykresów

Wykres 1. Udział % ludności wg ekonomicznych grup wieku w ludności ogółem sołectwa Kłobukowo	31
Wykres 2. Udział % ludności wg ekonomicznych grup wieku w ludności ogółem sołectwa Turza Nowa	31
Wykres 3. Udział % ludności wg ekonomicznych grup wieku w ludności ogółem sołectwa Turza Wilcza	32
Wykres 4. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem sołectwa Kłobukowo	33
Wykres 5. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem sołectwa Turza Nowa	34
Wykres 6. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem sołectwa Turza Wilcza	34
Wykres 7. Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na terenie sołectwa Kłobukowo	35

Wykres 8. Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na terenie sołectwa Turza Nowa	36
Wykres 9. Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na terenie sołectwa Turza Wilcza	36
Wykres 10. Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na terenie sołectwa Kłobukowo	37
Wykres 11. Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na terenie sołectwa Turza Nowa	38
Wykres 12. Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na terenie sołectwa Turza Wilcza	39
Wykres 13. Zaproponowane przez mieszkańców projekty rewitalizacyjne dla Gminy Tłuchowo w sferze społeczno-gospodarczej	62
Wykres 14. Zaproponowane przez mieszkańców projekty rewitalizacyjne dla Gminy Tłuchowo w sferze infrastrukturalno-technicznej	63
Wykres 15. Zaproponowane przez mieszkańców projekty rewitalizacyjne dla Gminy Tłuchowo w sferze kulturalnej	63
Wykres 16. Zaproponowane przez mieszkańców projekty rewitalizacyjne dla Gminy Tłuchowo w sferze środowiskowej	64